

fed non exinde veritas huius dicti remanet turbida cum militant supradicta.

Notabilia ex 5. declaratione ad argumentum ex tertio tempore desumptū.

- 1 **D**QS confessata an possit mulieri suffragari in beneficijs nostrae constitutionis in tenuta & iure percipiendi fructus bonorum mariti. & cum numer. seqq. & nu. 15.
- 2 Dos confessata sub dotis nomine continetur & habetur pro veritate sicut quaelibet alia confessio.
- 3 Dotis confessatae materia, à quibus commendata, & à quibus tractata, & nu. 10.
- 4 Dotis confessatae materia resolventa sub duobus capitibus unū promissione dotis, & alterum absque promissione, & fuse cum numer. seqq.
- 5 Confessio dotis facta correspondit ad dotem promissam inducit veram dotis numerationem, & remissive nu. 10. & 25.
- 6 L. in contrahibus, §. sed quoniam, C. de non numerata pecunia declarata & exposita & nu. 19.
- 7 Confessio dotis promissae an sit praedictalis creditoribus confitentis, atque marito & haeredibus suis, & nu. 12.
- 8 Dicitio Penitus, praecisa causam secum trahit.
- 9 Ratio decidendi traditur quare dos confessata cui praecessit promissio habeatur pro soluta.

- 10 Dotis confessio cui praecessit promissio, nunquam praesumitur fraudulenta de observatione Rotae.
- 12 Dotis causa non ita privilegia da ut iniustitia ex ea aliqua generari possit.
- 13 Fraus mariti non est praesumenda ut per eam uxori non sit fauendum in dote.
- 14 Scire, vel scire debere conditionem illius cum quo contrahitur puria sunt in iure.
- 15 Confessio dotis cui praecessit promissio retrahit obligationem ad tempus promissionis, quod est considerandum, & non confessionis.
Traditio non facit dotem, sed matrimonium.
- 17 Hipotecae tempus semper considerandum ad sui praedicationem ad diem contractus, non ad diem solutionis illius.
- 18 Confessio dotis licet sit facta praecedente promissione, tamen admittit probationem in contrarium pro fraude usque ad 30. annos.
- 19 Exceptio non numeratae dotis ultra tempora à iure definita, ad illam opponendam non prohibetur proponi, si ab opponente suscipiat onus probandi simulationem.
Dotem non fuisse numeratam, sed cautam licet confessio subsequatur coniecturis demonstratur, & quae sunt istae.
- 21 Praesumptio cedit probationi, & suspicio veritati.
- 22 Confessio dotis receptae, etiam in casu praecedentis promissionis elidi solet per urgentes coniecturas, quae inducunt simulationem, & animo fraudandi fuisse factam, & nu. 25.

- 23 Præsumptiones recensentur vngentiores contra confessionem dotis remissive.
- 24 Confessio dotis facta per maritum constante matrimonio post multum temporis à die matrimonij, & tempore quo maritus fere in omnibus bonis suis pre alieno gravatur, præsumitur fraudulenta.
- 25 Confessio dotis receptæ facta per maritum in testamento cor respectiva ad dotem promissam an sit eiusdem effectus cuius fuit facta in apocha, & constante matrimonio, & numero 29.
- 27 Confessio facta per testatores in ultima consuevitæ plus solent habere legitimacionis, quàm casus fiant inter vivos.
- 28 Fraus in moriente nunquam presumendus.
Moriens non præsumitur in memor salutis æternæ.
- 30 Dos confessata in testamento nullum privilegium dotale continere poterit, sed tanquam legatum.
- 31 Doctrinæ Doctorum sunt intelligendæ secundum iura quæ allegant.
- 32 Confessio dotis receptæ facta in testamento tunc obtinet vim legati quando nulla præcessit promissio, & declaratus Surd. decis. 285.
- 33 Petri Fontanellæ quædam traditio super confessionibus dotium testamentarijs intelligenda.
- 34 Confessio dotis receptæ facta per socerum cui præcessit promissio veram dotis numeratione generat, ac si per ipsum filium facta fuisset in casibus in quibus dos socero solui debet.
- 35 Confessio dotis receptæ nulla præcedente promissione, non fa-
- eis dotem cum præsumatur animo donandi.
- 36 Rota dubia an fuerit in discernenda controversia, an simplex confessio dotis sit facta animo donandi, seu spe future numerationis, & tandem observatur dicit animo donandi, & numero 37.
- 38 Renunciatio expressa non receptæ dotis, & non numeratæ facit ut non dubitetur quod sit facta animo donandi confessio sub ea concepta.
- 39 Coniectura donationis plus sumenda inter personas prohibitas donare, quam in non prohibitis.
- 40 Dotis non numeratæ exceptio adversus confessionem nudam constante matrimonio factam, potest opponi in matrimonio, quod duravit in decennio, & antea in infra duos annos, si vero ultra decem annos duraverit infra tres annos à morte mariti computandos.
- 41 Exceptio dotis capite, & non numeratæ tam per heredes mariti, quam per creditores potest opponi.
- 42 Confessio nuda & simplex dotis receptæ licet non possit subverti per exceptionem non numeratæ dotis si sunt tempora ad opponendum exceptiones effluxa, potest tamen per exceptionem simulationis usque ad 30. annos querelari.
- 43 Dos confessata nulla præcedente promissione dicitur simulata donatio.
- 44 Dos confessata tantum quando pro vera dote numerata habenda post lapsum tempus ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis.
- 45 L. assiduis. C. qui potiores, in

- verbis, si tamen re ipsa fuerint parte mariti, datæ declarata.
- 46 Exceptiones omnes temporales effluxo tempore ad opponendū de illis, pro non inductis habendæ.
- 47 Exceptio non numeratæ dotis tantum per creditores mariti opponenda intra tempora intra quæ licuit marito illam proponere.
- 48 Mutuum ciuile nil à mutuo naturali distat post lapsum temporis ad opponendum contra mutuum ciuile.
- 49 Confessio semper est illius naturæ, ut rem gestam probet.
- 50 Confessio de recepto per procuratorem facta, cui erat data facultas recipiendi, probat numerationem post biennium.
- 51 Fideiussor an aduersus principalem agere possit cum sola apoca de recepto debito, per creditorem, cui datus fuit in fideiussorem facta post biennium.
- 52 Procurator constitutus ad vendendum in pecunia numerata, an vendendo habita fide de pretio cum confessione receptionis pretij, post biennium possit præiudicare domino.
- 53 Confessio facta super numeratione debiti, seu pretij post biennium, præiudicat tam creditori quam omnibus ab eo causam habentibus, & creditoribus suis, & contra tertium.
- 54 Administratio generalis, vel libera facultas alicui concessa non continet in se facultatem donandi.
- 55 Procurator fisci non potest videri nisi in pecunia numerata, & sic dicitur strictior potestas quam procuratoris priuati.
- 56 Confessio dotis receptæ, cum contineat simulationem donationis inter cōiuges. hecq; concipitur sub figura dotis confessatæ, post biennium, vel post trimestre poterit retractari.
- 57 Constitutio nostra nõ trahitur ad dotem confessatam simpliciter etiam si sint effluxa tempora ad opponendum de dote cauta non numerata.
- 58 Confessio de recepta dote in maiore quantitate quam fuerat promissa facit donationem simulatam in illo plus confessato.
- 59 Confessio dotis receptæ cum sapiat donationem subijcitur regulis loquentibus de donationibus, & sic ad dispositionem de insinuatione ad constitutio. unicam de donatio. & nu. 60.
- 60 Dotis confessio simpliciter facta nulla præcedente promissione cum sapiat donationem, dicitur re & persona prohibita, & quare.
- 61 Confessio dotis nuda non vestita promissione aliqua facta ante contractum matrimonij, vel in ipso contractu inducit donationem non prohibitam ex tunc.
- 62 Dos confessata absque promissione non habet beneficium, aut tent. res que. C. commun. deleg. & quare.

Declaratio quinta ad argumentū ex 3. tempore desumptū.

Non multum distare videtur à dote putatiua, de qua sub proxima declaratione sumptus fuerat tractatus, dos cō-

cessata

fessata : cuius tractatus quintam
 faciet declarationem, an scilicet
 beneficium nostrę constitutio-
 nis, in facientibus fructibus mu-
 lierum, donec de dote, & spon-
 salficio sit illis satisfactum, com-
 prehendat dotem confessatam,
 cum hæc proprię sub dotis no-
 mine comprehendatur: argumē-
 to text. in l. pecunię, & ibi Bald.
 C. de solution. l. final. de institor.
 actio. nec mirum, cum confessio-
 nem pro veritate solet ius habe-
 re, ad l. generaliter, C. de non
 numerata pecunia, sed quia in-
 2 uestigatio huius materię pro-
 pter varias interpretum senten-
 tias difficilis ab aliquibus prædi-
 3 cetur, vt per Couarru. resolut.
 lib. 1. cap. 7. Rolandus conf. 74.
 volumin. 4. ab alijs dubia, vt per
 Hieronymum Laurent. decisio.
 Auenionen. 25. ab aliquibus ar-
 dua, vt per Riminaldum Senior
 conf. 216. volum. 2. Trentacinq.
 var. libr. tit. 3. de iur. dot. resolut.
 7. in princio, anceps etiam á mul-
 tis reputetur, Ancharra. quæf.
 32. part. 2. Alciat. conf. 332. Ideo
 non verebor fuisse de illa agere,
 etsi certior factus sim, campum
 dicendi fuisse fecundum, ex
 quo varij non pauca dixerint,
 insigniores autem ex antiquis,
 & neothericis, Socinus in l. 1.
 soluto matrimonio, á quo ferè
 omnia licet elegantiori stylo re-
 collexit Menoc. in illis præsump-
 tionibus 12. & 13. libro 3. An-
 tonius Gabriel consilio 163. Co-
 uarru. libro 1. resolution. cap. 7.
 post communes, vt sunt Bartol.
 Baldus, Alexander, & alij in l. di-
 uortio, soluto matrimonio, Ti-
 raquel. de retract. lib. 2. §. 4. glos.
 6. numero 14. Petrus Barbof. 6.
 part. l. 1. á numero 26. ad nu. 60.
 Alexander Trentacinq. libro 3.

var. tit. de iur. dotium, resolu. 7.
 Maceraten. variar. resolution.
 libro 2. cap. 48. Mantie. de taci.
 & ambig. libro 11. titu. 20. pau-
 ci etiam sunt Senatus qui de ea
 quæstione ius non dixerint, a-
 pud Neapolitanum, Afflict. in
 allegata á superioribus omnibus
 decisio. 402. apud Auinionen-
 sem Hieronymum Laurentium
 decisio. 25. Florentinum Mago-
 nium decisio. 68. apud Sebusia-
 num Antonium Fabrum in suo
 C. sub tit. de dot. caut. non nume-
 rata, á prima diffinitione vsque
 ad nonam, sub quibus ferè vni-
 uersa componitur huius tracta-
 tus materia in Senatu Mantuę,
 apud Surdum decisio. 116. & in
 Rota apud varias decisiones di-
 uersor. 3. par. decisione 485. a-
 pud Farinacium decisio. 683. 2. p.
 in recentissimis apud Alex. Lu-
 douic. decisio. 67. in princio. Coc-
 cin. decisio. 199. & in alijs duabus
 & demum quę nostra tulerat
 Audientia perquire á Fontane-
 la qui curauit recolligere sum-
 mo studio sub claus. 14. glo. vna,
 & alibi passim.

Ex omnium relatorum asser-
 tionibus hæc materia sub duob⁹
 4 capitibus resoluitur: vnum & fre-
 quentius est, quando cõfessionem
 dotis constante matrimonio fa-
 ctę, præcessit promissio, quod
 quotidie contingit, experimen-
 to enim comperimur, sub pactis
 nuptialibus (super quibus nostri
 pragmatici tria volumina edide-
 5 rūt) dotes promitti regulariter,
 & postea subsequitur confessio
 p apocas, & alias cautelas, in hoc
 casu, quãdo dotis cõfessio, corre-
 spectiua emittitur ad dotē pmis-
 sa, omniũ est sententia, veram fa-
 cere dotem, paucis, vel nullis
 exceptionibus obnoxiam, purga-

tamque

ramque, ab illa exceptione non numeratae dotis, quam Iustinianus induxerat sub illa l. fin. C. de dot. caut. non numerata, & toto illo titulo: nec mirum quod haec assertio sit magis in practica recepta, in speculativa iustificata, & in tribunalibus approbata, cum pro ea sit ex. ita expressus, ut vix cauillari queat, in l. in contractibus 14. §. sed quoniam, C. de non numerata pecunia. vbi postquam Iustinianus induxerat limitationem regule de opponenda exceptione pecunie non numerate intra biennium in deposito & in publicis functionibus, addit tertium casum in dote confessata ad metam promissionis sub his verbis, *illis etiam securitatibus quae post confessionem dotalium instrumentorum de soluta dote ex parte, vel in solidum expendantur nullam exceptionem non numerata pecunia penitus opponi.*

Quorum verborum sensus, ita indefinite prolatorum, nullus alius rectus esse potest, quam supra expositus, ut nulla exceptione submoueri possit confessio dotis correspectiua ad antecedentem promissionem. Nec relatorum verborum generalitas patitur, ut restringatur (ut aliqui voluerunt) ad maritum & suos haeredes tantum, nullatenus vero ad creditores contentis, absque eo quod incidatur in edictum, l. de pretio, de publicia in rem actione. l. si seruus, verbo non dicit praetor, de acquir. haereditat. dictio enim illa, *Penitus*, secum praecipuam naturam trahit, Ceuall. qui alios allegat in commun. quaes. 828. num. 22. Couarr. ad rubricam de testam. p. 2. num. 21. ver. Decimoquarto, eodem iure igitur ut propriam naturam non perdat, praecise ad creditores

mariti, & omnes dispositionem dirigi certum sit.

Et praemaxime attendenda ratio ne qua haec fungitur obseruatio, quam illustratam tradit Barbosa. d. 6. p. l. 1. soluto matrimonio. num. 52. & defensam reliquit ab opugnationibus Felini, nempe quia in isto casu, quando dotis promissio proponitur ante matrimonium, & eo constante sit illius confessio, non potest considerari affectio effrenata mariti in confitendo, ad alliciendam uxorem, cum iam illam habeat obligatam ex promissione, & iam fruebatur optatis nuptijs, & consequenter non est verosimile, quod animo donandi, & ad finem alliciendi uxorem ad contrahendum, confessionem dotis emitteret, vel sub spe future numerationis illam faceret, sed praesumitur realis solutio, Afflict. d. decisione 402. num. 2. & 12. Romanus consil. 445. Nouel. de dot. p. 10. nu. 18. Mascari. de probatio. conclus. 566. num. 8. Et sic inuenio placitam fuisse omnibus hanc obseruationem, ut similis confessio cui praecessit promissio pro vera dote habeatur, ut per communes Cin. Fulgos. Salice. & Castren. in d. l. in contractibus, §. sed quoniam, C. de non numerata pecunia. Alex. in l. penul. §. si vir, solut. matrim. vbi Paul. Castr. numer. 3. Socin. in l. 1. solut. matrim. num. 75. & 95. Craue. consil. 44. Cephal. con. 315. num. 11. Nouel. de dot. par. 10. num. 18. Menoch. praes. 12. n. 53. qui plures recenset lib. 3. vbi ab impugnationibus Socini hac liberat sententiam Couarr. var. lib. 7. c. 7. n. 6. Petr. Barbosa. in rubric. solut. matrimo. 6. p. n. 41. & n. 50. ver. Sed ut omnia sup. dicta

Anton. Gabriel lib. 7. commun. opinion. tit. de iur. dotium, concl. 4. num. 1. ad fin. quam approbant ferè omnes Senatus, vt per Afflic. quem omnes allegant de citione. 402. & ibi lata manu Vr. filis Ludonic. decisio. Perusina 66. num. 25. Sirdus. decis. Mantuæ 116. numer. 1. vbi infinitos allegat, & decisio. 55. nu. 5. Pe. demontani apud Tefaur. decis. 172. num. 11. & Anton. Faber C. de dot. caut. non numer. dif. finit. 1. 3. & 5. Rota Auentonen. sis apud Laurentium 25. omnino videnda, alia Rota Florentina apud Magom. 68. & pluries Rota Papalis diuersor. 3. part. decisio. 485. num. 1. cum seqq. vbi ait, nunquam similem confessionem cui præcessit promissio, præsumi fraudulentam, & de communi voto inconcuse id Rota seruari testatur Cardin. Mantuic. de tacit. & ambig. lib. 11. tit. 20. num. 12. vbi 20. recenset authores eadem Rota apud Alexand. Ludouic. dictum Cardinal. Bononien. decis. 67. n. 2. vbi plura recenset consilia, & decisiones, & tandem diffinit Rota apud Farinacium de citione 683. 2. parte, in recentissimis, in vna Ferrarien. dotis, vbi exorditur, dicendo non constare de credito dotis, Siciliæ, ex quo nulla præcesserat dotis promissio, ex nostris Petrus Fontanela, 2. tom. pactorum nuptialium, clausula 14. glos. 1. part. 1. num. 31. cum seqq.

Hanc itaque obseruationem (vt tetigi) non obstante nimia legis generalitate, & indefinita locutione illius, illam restrictam trahere volunt, ad maritum tantum, & ab eo causam habentes

immediatam, nullatenus ad creditores mariti, quibus obstare minimè posse dicunt similem confessionem tãquam inter alios gestam ad l. sape, de re iudicata, Alias aiunt aperiri posse viam fraudibus, qui de facili suboriri possint, & committi per similes confessiones, ad l. conueniri, de pactis dotal. posset enim maritus cum vxore colludere, vt sibi pinguem dorem promittat, vltra vires suas, quam postea maritus confitendo constante matrimonio, creditores suos fraudet, quod esset absurdum, l. nam absurdum, de collat. bonorum, l. conuenientiam, C. de Episcopis & clericis, non ita causa dotis priuilegiaria effici debet, vt exinde iniusticia generari possit, ad c. nuper, de donationibus inter virum & vxorem, §. illud quoque, in authentico de æqualitate dot.

Sed hæc non debent turbidã facere supradictam sententiam à qua non esse recedendum dixerat Socinus d. l. i. solut. matrimon. in 3. limitat. facultas enim seu timor fraudis mariti non debet vxori noscere, toto titulo, C. ne vxor pro marito animaduersi debent creditores stare, qui contrahunt cum vxorato, cuius bona sciunt obnoxia & hipotecata vxori pro dote, & cū seierint, vel seire debuerint naturam, & statum illius cum quo contrahunt, imputetur ipis, qui inaduertenter, & cum similibus periculis contrahunt, l. qui cum alio, de regulis iuris, l. in ciuile, C. de furtis; vnde his non vrgentibus, quãdo dotis promissio præcedit cõfessionem, licet præfertur

credi-

15 creditoribus in hypotheca, & talis confessio est capax ad dandā hypothecam, & prelacionem, sic etiā ad elargiendum beneficiū per nostrā constitutionē inductum, pro vera, & reali dote facilius exigenda, etiam ad præiudicium creditorum, qui contraxerunt cum marito, post promissionem, & ante confessionē,

16 hæc enim retrahit obligationem ad tempus promissionis à quo hypotheca inchoauit suum esse, l. 1. ibi: *Non utique solutionū obseruanda sunt tempora, sed dies contractę obligationis*, l. potior. 11. ff. qui potior. solitum enim est passim in iure dici traditionem non facere dotem, sed matrimonium, l. 3. l. alē, de iure. dotium, nunquam enim circa prelacionem hypothecę consideratur tempus solutionis (cuius vicem obtinet præsens de qua agimus confessio,) sed factę obligationis, Bart. in l. Afsiduis, C. qui potior. Negusa. in tracta. de pignor. 5. part. 2. membr. nume. 9. Nouel. de dot. par. 8. priui. 23. Couarr. d. cap. 7. nume. 6. Barbof. d. 6. par. l. 1. nume. 52. Afflic. vbi supra nume. 10. Boer. decis. 330. Hieron. Lauren. decis. 25. num. 1. Ioseph. Ludouic. in Perusinis decis. 66. num. 28. Griuel. decis. Dolan. 133. num. 25. amplians ad vtrasq; hypothecas siue tacitas dotis, siue expressas. Gracian dicepra. 804. per totā vbi fuisse, & doctē declaratur per plures casus, & a prime quando matrimonium contrahitur tempore promissionis, & itidem, cap. 935. numer. 5. vbi de tacita hypotheca administrationis trahenda ad tempus susceptę administrationis, & non ad tempus dampni dari.

Hæc autem iuris præsumptio, quæ pro confessione huiusmodi assistit in eius calificatione, vt faciat præsumere veram dotē, & solutam, & traditam, & quę non admittat exceptionem non numeratę dotis, iuxta, d. §. sed quoniam, l. in contractibus nõ est ita arcta, & indubitata, vt non possit maritus si velit, vel illius possēt creditores probare in contrariū confessionis, eam nempe fuisse metu, vel dolo, vel alia machinatione extortam, vel spe futurę numerationis: hæc quæ facultatem dorare triginta annos, vt doctē, ac erudite more suo eleganti, aduertit Anton. Faber diffini. 4. sub tit. C. de dot. caut. non numeratę & ante eum, Salicet. in l. adueeratio, C. de nõ numer. pecu. & in l. si inter eodē Afflic. decis. 402. num. 12. verfic. sed bene ille, qui opponit, quod enim dicitur in d. l. sed quoniam: in isto nempe casu non posse opponi exceptionem non numeratę dotis, hunc sensum habet, vt ea opposita, onus probandi numerationem sit mulieris, prout esse solet, quando exceptio similis opponi potest, vt deduces ex l. 1. & l. si ex cautione 3. C. de nõ numeratę pecu. non tamen, quod opponens si voluerit probare simulationem, collusionem, seu dolum confessionis, nõ possit utique, quando voluerit, maximē si fraudadi creditores animū fuisse in cõfidente demonstrandum sit, vt ex Salic. in l. si ex cautione n. 17. & 23. & ibi Emanu. Acof. r. limit. n. 1. & ex Cabalino Mille loquio 673. aduertit, Barbof. vbi supr. n. 33. ver. & constat ex eo, quæ res cū sit cõiecturalis & præsumptionib⁹ supposita vt post gl. in authent. sed iam necesse, C. de

donat.

donat. ante nup. testatur ibi Cin. num. 5. Bart. num. 1. vers. breuiter possemus. Angel. num. 7. ver. in glos. penul. Salicet. num. 2. Fulgos. num. 3. Goçadin. con. 28. nu. 26. Campes. de dot. quæst. 53. nu. 2. vers. quod verum, Cauarr. d. c. 7 num. 7. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 11. tit. 20. num. 37. ver. & si maritus, Rota. diuerso. deci. 486. num. 6. lib. 3. Lauren. decis. 25. in fin. Farin. d. decis. 683. nun. 4. late Maceraten. variar. lib. 2. resol. 48. num. 3. si vrgentissimè concurrerēt cōiecturæ, quæ tales esse volūt interpretes, vt per Lauren. vbi supra Anton. Faber definitio. 3. sub d. tit. de dot. cau. nō numerata. ibi: *Si non contrarijs, & vrgentissimis coniecturis illa iuris præsumptio elideretur*, locutus enim fuerat de præsumptione resultante ex confessione dotis facta, præcedente promissione, nec mirum cum præsumptio cedat probationi, & suspicio veritati, l. si chirographum 24. cum l. seqq. l. Imperatores 29. in fin. de probat. Fontan. vbi supra num. 40. cum seqq. nulli dubiū erit, quod eo casu per coniecturas, & præsumptiones indubitatas, probata simulatione, vel collusione, fraude, vel dolo confitētis, etiam si præcederet promissio, non ita confessio faciet veram dotem, interim tamen pendente exceptione pro legitima reputabitur, & interim tenuta cum iure faciendi fructus suos erit concedenda, stante confessione dotis, cum antecedenti promissione debeātq; esse vrgentissimæ, cū adductæ per Hieronymum Laurentium, d. decisione Auinionensi 25. fuerant pro insufficientibus repulsæ.

Quæ autem sint præsumptio

nes, quæ devincere possent hæc iuris præsumptionem de dote confessata cummulatas reperij apud Menoch. dictis præsumptionibus 12. & 13. Mantic. de tacit. & ambiguis d. tit. 20. Rota apud Farinac. d. decis. 683. Hieronym. Lauren. decis. allegata 25. Ioseph. Ludouic. decis. Perusina 66. & cum his remissiue procedendo, solum aduertam lectores ad illam præsumptionem (quæ quotidie per manibus habebūt) desumptam ex confessione post multum interuallum emanata, & constante matrimonio facta, quando omne patrimonium viri molle creditorum grauatur, adeo vt vix sufficiat, ad illorum solutionem, tunc solent mariti, apochas & confessiones facere quam solent inter partes fraudulentam prædicare, ita Socinus in l. 1. solut. matrim. n. 108. Gosadin. con. 28. n. 26. Nouel. de dot. p. 10. n. 14. ver. nam cū tempore, Vrsi. ad Afflic. d. deci. 402. n. 2. Menoch. præf. 12. n. 82. & præf. 13. n. 29. late Gracia. qui alios allegat discepta. 984. n. 21. cum sequentibus, Rota in recentissimis quas tribuimus Farina. d. decis. 683. n. 15. post Lauren. d. decis. 25. nu. 7. Maceraten. qui alios allegat resol. lib. 2. resol. 48. n. 22.

Deficiētib⁹ autē validissimis coniecturis, & vrgentissimis præsumptionibus, in contrarium arguentibus, inconuincibili demonstratione, simulationem, & dolum in confessione dotis vestita antecedenti promissione, non erit de hac dubitandū, quin faciat veram dotem, realem & propriam, & consequenter, quo pro ea recuperanda vidua faciat, fructus suos & fruatur beneficio

nostræ

nostræ constitutionis sicut potitur alijs beneficijs à iure inductis per similem concessionem, quæ non cessare per nouam huius prærogatiuæ inductionem sæpius admonitū est, quod, & nūc ratificamus.

26

Quam obseruationem ampliabis ad confessionem factam in testamento per maritum, cuius virtus erit, sicut illa, quæ facta fuit per apocham, dummodo præcesserit promissio, prout quotidie videmus maritos in vltimis dispositionibus confiteri dotes præmissas fuisse solutas, has quidem confessiones testamentarias, veras facere solutiones, cum priuilegijs, l. afsiduis, & consequenter nostræ constitutionis omnes tenuerunt, nec dici poterit tunc emissas confessiones spe future numerationis, nec animo fraudandi, si enim talis animus dicitur purgatus in confessione inter viuos, cui præcessit promissio, & constitutio

27

(vt dixeramus) multo fortius in confessione facta in vltima voluntate, & mortis tempore, quo casu plus præsumitur de testatore non mentiri, sed confessionem facere in animæ exoneratione, & suæ cōscientiæ ad notata per DD. in cap. parochiani de sepulturis, Felin. in cap. si cautio. num. 25. vers. Quintus casus, & nume. 17. de fide instrumentor. Gracian. qui de decisione Rotæ discepta. 116. num. 52. in vltima enim voluntate fraus nunquam præsumi solet, ad l. alienare de aliena. iudic. mura. caus. fac. Imo. l. is qui, num. 3. de vulgar. Card. Mant. de coniectur. lib. 10. tit. 4. nume. 1. nullus enim moriens præsumitur immemor salutis æternæ, l. fin. C. ad l. Iul. repetun.

28

facit. l. hac consularissima. ver. At cum humana fragilitas, ff. qui testam. facer. possunt, & sic dicebat, Bart. in authen. minoris debitor, n. 12. C. qui dar. tuto. & curator. possunt voluntatem testatoris omnem tolli fraudis suspitionem.

29

Hoc autem ita intelliges, quando maritus dixisset se recipisse dotem promissam, & constitutam in pactis nuptialibus, seu in contractu matrimonij. Secus autem quando maritus in testamento, per modum legati reliquisset uxori dotem, certa quantitate expressa, de cuius cōstitutione iō constaret, tunc enim talis confessio non probat dotem, sed legati petitionem inducit, ad l. 3. C. de fals. cau. adiecta, §. sed si uxori, instit. de lega. & in isto casu nullum priuilegium dotale est considerandum, neque in præstatione, neque in tacita hypotheca nec in stipulatione, nec in tenuta nostra, nec in aliquo alio priuilegio, vltra competentem legatario cuiuslibet, & tunc similis confessio testamentaria, non minus operatur ex die mortis testatoris, quæ operatur confessio facta de dote, nulla præcedente cōstitutione, constante matrimonio, quæ cum non potest peti nisi tanquam donata, vt mox dicemus ex Couarr. lib. 1. var. cap. 7. num. 4. vers. secundo hinc apparet, & ex Rotali decisione, & alijs: sic etiam hæc legata dos non poterit exigi nisi tanquam legatum ad quod induces tex. in l. is qui in potestate, in fin. principij. iuncta l. 1. & ibi glo. verbo dotis nomine, de legat. præstan. & in l. virilis, vers. finali eodem titulo l. 1. §. 1. vers. & si dotem de dot. prælega. & in his terminis

30

venit intelligenda communis interpretum traditio circa dotē confessatam in testamento, vt iure legati, seu fideicommissi petatur, ex Felin. in cap. si cautio. num. 75. de fide instrum. Socin. in d. l. 1. solut. matrim. nume. 88. Angel. l. generaliter, num. 9. veran tamen ista confessio, C. de nō numerata pecun. Bald. Nouel de dot. priuil. 78. num. 4. 6. part. Rip l. fœmine, nume. 35. C. de secun. nup. tanquam cōmunē Ph n. de inuentar. part. 7. nume. 119. post Bart. in l. cum quis decedens, §. codicillis, de lega. 3. & in l. Lucius, §. maritus ad Trebel. Crau. conf. 956. Gom. variar. resol. lib. 1. cap. 12. nu. 87. Simon de præ. de inter. vltim. vol. li. 2. interp. 2. dub. 2. fol. 2. n. 160. qui omnes intelligūt etiā si in nudis terminis confessionis testamentum remaneat, vltius non legando, nā aduch vim legati talis obtinet confessio ex d. l. Lucius 2. §. quif quis 2. de lega. 2. vbi glos. Bart. Bald. Alberi. Castren. & Imol. & alij cummulati per Gracian. discepta. 116. num. 41. cum sequentibus, & in his terminis est intelligenda traditio Cardinalis Mantic. de tacit. & ambig. conuen. lib. 1. tit. 20. nu. 22. quem citat etiam, Petr. Fontan. de pact. nup. clau. 14 glos. vna, part. 2. num. 24. vbi ait multo magis præsumi donationem ex confessione facta in testamento: locutus enim fuerat Cardinalis ex num. 19. de cōfessione dotis receptę, absque aliqua promissione precedēte, constante matrimonio, ex qua donatio inter coniuges oriebatur, & sic loquente, sub d. num. 22. sub continuato sermone, per verba illa multo magis, est intelligendus de confessione testa-

mentaria, cui nulla præcessit promissio, seu dotis constitutio. Et manifestum fiet si ponderes iura adducta per Manticam d. loco, quę sunt, l. qui testamentum, de probatio. & l. cum quis decedēs 35. §. Titia. de lega. 3. loquuntur enim de confessionibus debito rum inter personas prohibitas legari, & cum doctrinæ Doctorum regulentur à iuribus allegatis in doctrinis, iuxta Bart. doctrinam, l. non solū. §. liberationis de libera legat. Rolan. conf. 34. nume. 22. cum alijs allegatis per Macera. lib. 2. resol. 48. num. 10. sic Mantica loquendo de cōfessione per quam inducitur donatio inter coniuges, & hæc casu fieri non potest tacitē, nisi per dotis confessionē, cui nulla præcesserat promissio, ita est intelligēda observatio de cōfessione testamentaria nuda, absque alia constitutione.

Sic intelliges etiam decisionem illam Sardi 285. iuxta consilium eiusdem 169. qua cauetur confessionem dotis receptę sustineri in vim legati, si in testamento fiat, vt intelligatur si nulla præcesserit promissio, vel cōstitutio, sic colliges ex verbis quibus concipitur casus decisionis, ibi: *Non quidem ex causa dotium, quia de constitutione, & solutione non apparet, & ea confessio facta in testamento non probat verum debitum, & paulo inferius referendo doctrinam, Bart. ait decisio sub his verbis. Non poterit uxor eueniente casu restitutionis dotes prædictas retinere, si aliter eas non probat, quam ex ea viri confessione.* Ex quibus resultat ideo nouerę non fuerunt dotes assignatę iure dotis, sed iure legati, quia alias non constabat

de promissione dotis, & sic iure legati fuerunt quantitates dotis assignatae.

33 Ex his etiam cauendum esse puto a nimia generalitate tradita a Petro nostro Fontanella in allegata claus. 14. glos. 1. part. 2. num. 23. etiam si illam roborata & illustrata adferat Regijs obseruantijs sub eadem obseruatione dotis confessata & recepta in testamentarijs dispositionibus, vt transeant in vim legati, vt restringatur tantum ad confessionem dotis nudam, nec vestitam aliqua p̄ambula promissione, & constitutione, cum enim (vt iam dixi) dicta Doctorum intelligi debeant secundū decisiones quas allegant, allegando decisionem Surdi, & Cardinalis Manticae, quos loqui dixeramus in similibus confessionibus testamentarijs nudis; absq; p̄cedentia promissionis, non dubito quod de his voluerit autor tractatum adnectere, in illis enim confessionibus dotiū testamentarijs, quibus p̄cedunt constitutiones, & promissiones, nullum dubiū esse potest, sicut nec discrimen aliquod reperiri inter eas, & quae fiunt constante matrimonio, de quibus diximus veras dotes facere, & realiter solutas & numeratas inducere, elargiendo eisdem omnes p̄rogatiuas quas ius elargiri solet veris dotibus numeratis, & realiter solutis, & cum illis hanc nostram constitutionalem faciendi fructus suos.

34 Quod nedum intelligo in confessione testamentaria a marito facta, sed in ea quae facta fuit p̄ socerum mulieris, & patrē viri, in terminis in quibus receptio dotis posset fieri per socerum,

qui omnia bona sua filio suo donauerat in capitulis nuptialib⁹, retento usufructu, & cum onere sustentandi nurum, filium, & familiam eorūdem, vt quotidie videmus in matrimonijs contractis per filios familias, de cōsensu parentum suorum, & omnes in assecuratione dotium veniunt: nam quemadmodum in isto casu soluendo socero dotem, mulier veram consequitur liberationem, ad l. si is qui Stychū 57. ver. ibi dos, ff. de iure dot. vbi Pinel. de quo Cualcan. de usufructu, num. 190. sic confitendo receptionem socer, in suo testamento, veram faciet solutionem: nec potest obijci vxori, & eius h̄eredi, cur solutio fuerit socero facta: argumento l. si extraneus, 53. de iur. dot. faciunt notata per Bartol. in 2. q. & Alex. nu. 7. in l. si cum dorem, §. transgrediamur, solu. matrim.

35 Secundum vero capud principale sub quo resoluitur hanc materia confessionis dotis, est, quando confessioni dotis factae constante matrimonio, nulla p̄cessit dotis promissio, seu constitutio, & nuda fit cōfessio, tunc isto casu quidquid controuertatur apud interpretes, an sub spe futurae numerationis, an vero animo donandi emanata fuerit, hoc erit indubitabile, similem confessionem non facere veram dotem solutam, nec realem numerationem inducere, nec probare, nec per eam priuilegia dotibus elargita consequi, quia nunquam ad probationem veritatis induci pro certo habent ex Gabriel. cons. 162. nu. 20. & saepius tenuit Rota apud Veral. in manuscriptis decis. 12. lib. 1. Paleot. decis. 594. libro 3.

36 Mantica de tacit. & ambig. con-
 uent. lib. 11. tit. 20. num. 20. & cō
 sequenter siue cōfessio ista sim-
 plex nuda, nec vestita aliqua p-
 missione pcedēte, dicatur ipe
 futuræ numerationis facta vt ali
 qui & multi voluerunt, quos cū
 mulat Ceual. contra commun.
 432. Petr. Barbof. in 6. part. l. 1.
 num. 30. soln. matrimonio, adeo
 quod Anton. Gabriel. d. consilio
 163. discernere nō poterat quæ
 nam sit communior opinio, &
 Rota anxia fuerit in ea discer-
 nenda, vt videbis apud Coccin.
 decif. 451. in vna Spoletana do-
 tis, vbi postquam in istam vene-
 rit sententiā, vt scuta mille per
 maritum Guidobaldum cōfessa
 ra in pactis nuptialibus, sub simi-
 li spe futuræ numerationis, fue-
 rint in cōfessionē deducta, ita
 vt post decennium excluderet
 facultatem querelandi de dote
 non numerata, iuxta terminos l.
 fin. C. de dot. cau. non numera.
 vel intra tres menses post mor-
 tem mariti, iuxta terminos au-
 thentic. quod locum, C. eod. tit.
 postea contrariam mutauit sen-
 tentiam in eadem causa sub de-
 ciso. 499. quæ est penultima ex
 recollectis per eundem Coccin.
 & sub eadem Spoletana dotis,
 iterum reproposita in Rota sub
 die 15. Ianuarij 1609. & recedē
 do á decisis sub d. decif. 451. cō-
 sultat saltem in parte qua fuit di-
 ctum, confessionem præsumi fa-
 ctam spe futuræ numerationis,
 & non animo donandi, vbi Coc-
 cinus profiteretur se nō bene per-
 cepisse mentem suorum respō-
 salium, ipso existente ponente,
 in firmanda hac sententia, & li-
 cet in dicta decisione non cano-
 nizatur contraria sententia, vt
 præsumatur, & dicatur similis

nuda confessio animo donandi
 emanata. pluries tamen ante, &
 post dictam decisionem Coccin-
 ni video in Rota canonizari, &
 in diuersis alijs Tribunalibus, &
 sub diuersis decisionibus obser-
 uari vt sit animo donandi facta,
 vt in recentissimis per Farinac.
 2. part. decif. 683. num. 2. & apud
 Alexand. Ludouif. decif. 67. &
 idem antea apud Puteum deci-
 sione 55. num. 8. & 3. part. diuer-
 sor. decif. 485. & itidem in vna
 Ferrarien. dotis apud Burattum
 4. Madij 1615. de qua Gracian.
 discepta. foren. 693. num. 11. vbi
 pluribus cummulatis dixit hęc
 communem idem in Senatu Pe-
 rusino, vt apud Ioseph. Ludouif.
 decif. 66. num. 2. in Mantuano
 apud Surd. conf. 489. num. 1. &
 reperiō Doctores excellentioris
 doctrine in hanc venisse sen-
 tentiam, vt talis confessio dica-
 tur emanata animo donandi, vt
 contra Imol. & Ioan. Andree. Are-
 tin. l. 1. §. creditum, num. 28. de
 rebus credit. vbi allegat l. quod
 de suo, & l. 1. C. de donatio. ante
 nupt. vbi doctrina Barr. num. 5.
 de communi & magis commu-
 ni, Alexand. conf. 45. num. 6. libr.
 1. & conf. 142. num. 4. libr. 5. Soci-
 nus l. 1. num. 101. solut. matrimo.
 & conf. 79. num. 1. libr. 4. à quo fe-
 re omnia sumpsit Menoch. præ-
 sump. 12. libr. 3. num. 57. & 66. vbi
 ait, difficile sibi videri ab hac re-
 cedi sententia, late Barbof. 6. p.
 l. 1. solut. matrimo. a num. 29.
 vers. Sed si constante, Cardinal.
 Dominic. Tusch. verbo, Dos cō-
 fessata, conclu. 748. nu. 103.

37 Conquiescat igitur interpre-
 tum altercatio, an animo donā-
 di, an spe futuræ numerationis
 facta præsumatur, similis dotis
 confessio, cui nulla præcedit

pro-

38 promissio, post dictas Rotaes decisiones, & illis urgentibus, non dicatur sub iudice litem fore, prout ante eas Anton. Gabr. in suo allegato consilio 163. firmauerat, & apud, in confessionibus similibus, quæ hodie praticantur contentis sub apochis de recepta dote, in quibus renuntiationes dotis non habitæ, & non solutæ, regulariter concipiuntur, quæ cessare faciunt præsumptionem futuræ numerationis, propter repugnantiam, & cōtrarietatem inter similes renuntiationes, & spem numerationis, quo casu obstat regula l. vbi repugnantia, de regul. iur. sic limitando Imol. in l. si constante, in princip. col. fin. solut. matrim. vbi Curci. 2. lectur. Socin. l. 1. eodem num. 100. tenuit Couar. d. cap. 7. num. 4. Gom. l. 50. Tau. nu. 52 Barbof. d. 6. part. l. 1. num. 32. ver. Et facit pro illis, & nu. 36. ver. Et quia verius. Et consequenter similis dotis confessio dicatur facta animo donandi, cum facillimè præsumatur talis animus, in iure inter personas suspectas, & donari prohibitas, ad l. qui testamentum 27. de probatio. l. vir 54. de donat. inter vir. & vxo. in quo casu cum dos ista consequatur titulo donationis, ad qua nulla dotis prerogativa adaptari possit, fit consequens nec in ea dari beneficiū nostræ constitutionis, cum hoc nisi in vera dote, & sponsalicio elargiatur.

40 Et posita hæc sententia pro vera, & extra cōtrouersiam, fiet vnum certum, quod quando similis dotis confessio reperitur facta constate matrimonio, nulla precedente promissione, poterit subverti per querelam dotis non numeratæ, intra tempo-

ra legitima ad dicendum de nō numerata dote, infra biennium nempe, si matrimonium contingat dissolui infra decennium, ex regula l. fin. C. de dot. cau. nō numerata. vel post decennium infra tres menses post mariti mortē, ad terminos authent. quod locum, C. eod. tit. Et hoc remedio vti poterunt creditores, vel heredes mariti tanquam ordinariū ad regulam l. in causæ 25. de minoribus. Post tempora vero prædesignata, biennij, & triū mensium, poterit remedio extraordinario querelari simulationis nempe, quæ quidem simulatio oritur ex tali confessione, ex quo fuit facta animo donandi (vt dixeramus) fit consequens vt sit simulata donatio, ex cōtractu dotis ad contractum donationis, Bart. l. 2. §. creditum, nu. 5. ver. Et ista vera sunt, de reb. creditis, Alexand. conf. 142. num. 6. lib. 5. Campes. de dote, part. 1. q. 53. num. 3. Couarr. d. cap. 7. nu. 4. ver. Secundo hinc apparet, Farinac d. decis. 683. num. 3. & cum exceptio simulationis sit perpetua, iuxta glos. in l. si sub specie, C. de postulatio. vbi Bart. num. 1. inde fiat, vt cum nō sit locus exceptioni ordinariæ, dotis nō numeratæ, quæ fuit temporalis, fiat locus perpetuæ simulationis, quæ potest quodcumque opponi ex Socin. in d. l. 1. solut. matrim. num. 102. limitat. 2. ver. Ad contraria, Gozadin. conf. 28. num. 2. ver. Octauo, Couar. d. c. 7. num. 4. ver. Quarto, Menoch. d. præsump. 12. nu. 34. lib. 3. post Bald. l. vna, C. de priuileg. dot. Aretin. §. fuerat. num. 15. instit. de action. Surd. conf. 489. nu. 4. Mantic. de tacit. & ambig. libro 11. tit. 20. numer. 25. Rota apud

Farinac.

Farina. d. decif. 683 num. 11. & apud Alexan. Ludouif decif. allegata 67. num. 6. sub his verbis. *Non obstat lapsus biēnij, quia illud bene tollit, ut non possit dari de non numerata dote, non autem quod nō possit poni de simulatione.*

44 Nec huic obseruationi quicquā offēdere poterit, illud, quod apud interpretes præmanibus habetur in subiecta materia dotis caute, licet non numerata, ut pro vera, & realiter soluta habeatur, nec cauta licet queat post lapsum tempus à iure præfixum ad dicendum de non numerata, quod probant, ex l. i. C. de dot. caut. non numerata. vbi mulier agens ad dotem, virtute confessionis maritalis, tunc demū admittenda, si probauerit realem solutionem. postea lex finalis eiusdem tituli necessitatem illā probandi numerationem inducendam in d. l. i. abdicauit post biēnium. Igitur lapsus biēnij realē solutionem facit, & sic veram dotem & realem appellat Iustinianus, licet cauta tantum sit, post lapsum temporis in § si autem i. vers. vbi enim in authen. de tempor. pecun. non sol. sup. dot. colla. 7. quem text. pro hac re esse clarum, alijs adductis, tenuit Bruno. à Sole in suo compen. iur. resolut. verbo Dos confessata. Et sic intelligant, tex. in d. l. alsiduis, C. qui potior. in parte illius qua inducitur pro obtinenda hypotheca cum prælatione realis dotis solutio, ibi. *Si tamen re ipsa fuerint parti mariti date,* quæ verba nullum alium sensum directum pati possunt, quam innuere, ut tunc demum decisio textus vigeat, si realis, & vera dotis solutio fuerit subsequuta. Et tamen idem obseruari cō-

stat, si dos fuerit sub confessione, post lapsum tempus ad opponendam querelam non numerate dotis, ex doctrina Bart. in d. l. alsiduis, numero 11. C. qui potior.

45 Illustratur hæc traditio ex his quæ obseruantur ferè in omnibus temporalibus exceptionibus, ut effluxo, & lapso tempore quibus quis vti permittitur ius, pro non inductis habeantur. Ad quod probandum non pauca sunt in iure exempla. Habes vnum in l. pen. C. de non numer. pecun. vbi mariti creditores, qui contraxerunt post dotis promissionem, possunt opponere exceptionem non numer. dot. intra illud tempus, quo licuerat marito opponere, nulla tenus vero post tempus quo marito nō licuisset, ut inlinuat verba d. l. pen. in l. i. *Si cui non numerate pecunie competere possit exceptio, & eo supersadente tali auxilio vti,* & paulo inferius, ibi: *Eius cui competit huiusmodi, exceptio* Couarr. d. c. 7. n. 6. & quæ antea dixerat in practi. e. 15. n. 4.

47 Aliud video exemplū in traditis & auctis p. Cur. in l. i. §. creditū n. 19 de reb. cred. aserētē inter mutuū naturale, & ciuile nullā reperiri differētiā, quādo contra ciuile, nulla opponi potest exceptio, post lapsū biēnij, temporis enim effluxio, mutuū ciuile, in naturale cōuertit, quia cōfessio est illius naturæ, ut rē gestā probet ad l. pecun. 9. C. de solutio. iuncta l. Publica, §. si. depositi vbi cōfessio super deposito, emissa, facit depositū verū, & naturale, etiā si reale nō fuerit, nā cū lex præsumat pecuniā verè fuisse depositā tempore cōfessionis, ob lapsū temporis legis præsumptio facit veritatē.

Sic

50 Sic ex eodem Curtio in §. cre-
ditum, numer. 24. confessionem
de recepto factam per procura-
torem, cum facultate recipiendi
constitutum, post biennium, præ
iudicare domino, & per eam de-
bitorem consequi efficacem li-
berationem, cum illa confessio
probet realem solutionem, nec
dici poterit procuratorem fines
mandati excessisse, licet contra-
rium tentauerit, Bart. in d. §. cre-
ditum quæ, sequitur Socin. Iun.
conf. 57. part. 2. quod omne fe-
cit lapsus temporis.

51 Eundem effectum inducere
lapsum temporis existimauit Di-
dac. var. lib. 1. cap. 7. num. 6. in fi-
deiussore producente apocham
de recepto, per solam confessio-
nem in ea factam, per credito-
rem, cuius vigore, non minus fi-
deiussor aduersus principalem
experiri poterit, quam si veram,
& realem solutionem contine-
ret, dummodo biennium sit e-
lapsum, Ias. qui contra Bartol. te-
nuit in l. duobus reis, in prin. de
iur. iuran. quem dicit comun. se-
cundum Crafl. lib. com. opin. con-
cl. 11. fol. 83. lib. 3. faciunt dicta
per Bart. & alios in l. ita stipula-
tus in §. Grisogonus de verbo.
obligat.

52 Ex eisdem etiam dubiam di-
xerunt sententiam Bart. in l. a di-
uino Pio, §. sed si empror. nume.
6. de re iudic. qua docendo fir-
mauerat, procuratorem constitu-
tum ad vendendum in pecunia
numerata, non præiudicari do-
mino, si habita fide de pretio, cõ-
fiteatur receptionem illius, ex
quo dici potuit non seruatum
formam mandati, quæ fuit restricta
ad numerationem pretij, cum
aliud sit canferri (vt Bartol. ait)
aliud recipere, ad l. 1. §. quod si

53 in lite, & in §. si mutuum in fin.
ff. si quid in frau. patro. Ex supra-
dictis enim confundi hanc sen-
tentiam existimauerunt, post bien-
nium emisit confessionis, cum
hæc, non solum contra confi-
tentem probet realem solutio-
nem, sed contra tertium, ad l. fi.
C. de instito. action. vbi Instito-
ris nauis confessio probat con-
tra dominum Carinæ, seu nauis,
& in l. 2. C. de annal. præscrip. v-
bi confessio procuratoris fisci
probat realem solutionem con-
tra fiscum, l. Lutus, §. tutelæ de
administra. tuto. Bart. l. si procu-
rator, §. fin. de iur. fisci nam, &
si hæc iura loqui videantur in
diuersis terminis, nempe in pro-
curatore fiscali, & tutore, cui
libera est facultas administran-
di. Nihilominus tamen, fortius
54 probant institutum cum in ge-
nerali, & libera administratio-
ne non est facultas donandi ad
l. cõtra iuris 29. §. si filius de pac.
not. Dec. l. pactum curatoris, n.
2. C. de pact. Alex. conf. 22. num.
8. Pinell. l. 1. par. 3. nume. 56. C. de
bon. mater. & a fortiori, si in a-
lio casu confessio procuratoris
55 fisci nocet fisco, cõfessio procu-
ratoris priuati huic nocere pote-
rit, cū huius facultas amplior ef-
se dicatur, quæ procuratoris fiska-
lis, qui nec videri potest nisi in
pecunia numerata, nec habita fi-
de de pretio tantum, sicut potest
priuati procurator, ad l. si procu-
rator de iur. fisci, l. 1. l. si instru-
menta, C. de fide instrumen. lib.
10. l. 1. C. ne fiscus, &c. Bar. l. a di-
uino Pio, §. sed si empror. n. 3. de re
iud. Ias. & Dec. in d. l. 2. §. credi-
tum de reb. cred. glos. Bal. & Sa-
lice. in l. si cum venderet, C. vbi
cau. fiska. alios cūmulat Peregr.
de iur. fisci lib. 6. tit. 4. n. 9.

56 Non igitur hec omnia ortice
 re poterunt, licet enim in his cali-
 bus, lapsus, seu temporis effluxio
 faciat actum verum & naturalē,
 & inducat tacitam renunciatio-
 nem exceptionis non numera-
 re, vt exinde similiter dos sic
 cauta, talē nomen perdere videa-
 tur, & assumere nomen verē, &
 realis dotis post biennū, vel tri-
 mestre respectiue (vt supra dixi-
 mus) & consequenter tanquam
 dos vera fruatur omnibus præ-
 rogatiuis, privilegijs, & immuni-
 tatibus, à iure similibus dotibus
 concessis, quia tamen sub ea spe-
 cie confessionis, simulatur dona-
 tio inter coniuges prohibita, sub
 figura confessatę dotis, & hæc si-
 mulationis exceptio, tanquā per-
 petua possit quodcumque op-
 poni, sit verum & indubitabile,
 57 similem dotem confessatam, cui
 nulla præcessit promissio, seu cō-
 stitutio, etiam post quemcumq;
 temporis cursum, nullo modo p-
 vera & reali dote estimari, sed
 pro donatione habendam fore,
 & cum in donatis cōstitutio no-
 stra non loquatur, nec suam diri-
 gat dispositionem, fiet plusquā
 certum, ad eam non trahi, sed in
 58 nudis terminis dotis verę, & rea-
 liter solutę remansisse. Quę sunt
 animaduertenda ad viduas, quę
 quotidie producant apochas de
 recepta dote, nullis edotis pro-
 missionibus, & dotium constitu-
 tionibus, vel si fidem faciunt de
 conventionibus, confessiones
 sunt in plus quam in constitu-
 tione dotis fuerat enunciatum,
 vt supradicta vigeant, & intel-
 ligantur, in illo plus in con-
 fessione deductum, quam fue-
 rat in stipulatione conven-
 tum.

Ex his erit animaduertendū,

quod ex quo similis nuda dotis
 confessio transeat in contractū
 donationis, subiiciatur omnibus
 59 regulis, legibus, & statutis, loquē-
 tibus de donationibus inter cō-
 iuges, cum prohibitionibus & cō-
 cessionibus in iure cautis ad do-
 nationes similes: & consequen-
 ter si talis confessio sine consti-
 tutione antecedenti, excederet
 summam quingentarum libra-
 rum, vel excederet maiore par-
 tem patrimonij mariti confiten-
 tis, esset insinuanda in libris in-
 sinuationum, & donationum, in
 capite vicarię, iuxta tenorē con-
 stitutionis vnicę, de donationi-
 bus, incipientis, *per tolre*, alias si
 fieret vltra formam ibi præscri-
 ptam. supponeretur illis excep-
 tionibus quibus suppositę sunt
 60 ceterę donationes purę, in dictis
 quantitibus, vt sic dici possit
 de simili cōfessione, ratione rei,
 & ratione personę, dici prohibi-
 tā ratione rei, quia excedit quā-
 titatem, & ratione personę, quia
 fuit inter coniuges, ad titulum,
 61 ff. & C. de donationib. inter vir-
 & uxorem, vt ex Salice. in l. do-
 nationes quas parentes, num. 3.
 vers. Item nota, C. eodem, Soci.
 l. 7. soluto matrimon. nume. 97.
 ratiocinata est Rota in allegata
 Farinac. decis. 683. nu. 10.

Item quod si hæc confessio
 dotis nuda, fieret ante cōtractū
 62 matrimonij, aut in ipso cōtractu
 & consequenter in tēpore non
 prohibito, vt notatur in l. 1. C. d.
 dona. ante nup. valeret iure do-
 nationis ex tunc, ad exclusionē
 creditorum, qui contraxerunt
 post emissam illam dotis confes-
 sionem, est notabilis pro ista sen-
 tentia & perelegans Antonij Fa-
 bri diffinitio 3. sub tit. C. de dot.
 cau. non numera.

Ex

63

Ex hac tandem obseruatione fiet vera illa tradita per Iason. in authentica res quæ, C. communia delegatis, fallen. 9. quem sequitur et Palac. Rub. in rubrica de donationibus inter virum & vxor. §. 15. vt dispositio illius authenticæ, non comprehendat dotem confessatam sub hac specie, nam præter quod moti fuerunt autoritate glos. in authent. de restitut. & ea quæ par. in vnde. mē. ex quo vsa est verbis, *quem accepit*, vt sic dotem confessatam, voluerit excludere, ex quo non potest dici verè accepta, sub qua qualitate authentica fuerit concepta. Nihilominus tamen ex quo nulla alia ratio reddi potest quam quæ ex supra adductis colligi potest, nempe quod ex quo talis confessio inducat donationem, quæ nullo iure sustinetur inter coniuges in rebus fideicommissis subiectis. Nil mirum si non cadant sub dispositis, & permissis in authentica fauore dotis, sic post Iasonem, & Palacium Rube. ex Beroio consilio 116. numero 25. libro 2. obseruauit Mantica de tacitis & ambig. lib. 11. tit. 20. nu. 38.

Notabilia ex sexta declaratione, ad argumentum ex 3. tempore desumptū.

1 *Vsumfructū consequitur mulier vidua in bonis mariti tantū quæ sunt & dici possunt propria realiter & verè mariti.*

- 2 *Verba legis sunt in naturali sensu accipienda, & sic verba constitutionis nostræ proprie intellecta est de bonis quæ sunt proprie mariti intelligentia.*
- 3 *Genitiuus casus importat verū dominium illius in quē dirigitur.*
- 4 *Iurisdictio concessa sub genitiuo non de delegata, sed de ordinaria intelligenda.*
- 5 *Verba constitutionis nostræ per genitiuum concepta tam in tenuita, quam in iure faciēdi fructus suos.*
- 6 *Relatiuū illorū, seu eorū quæ relationē faciat, & quid importet.*
- 7 *Diētio illud, quid importet.*
- 8 *Relatiuum inducit repetitionem qualitatis cum expressa mentione cum relato. Referens semper est in relato cū suis qualitatibus.*
- 9 *Expressa per relationem dicuntur exprimi in specie.*
- 10 *Ius percipiendi fructus competit viduis post annum luctus, de quibus voluit possessionē transferre.*
- 11 *Bona subiecta fideicommissis an venire possint sub vsufructu nostri tex. late discutitur cū pluribus sequentibus vsq; ad nu. 26. contra n. 27. vsq; ad nu. 76. vbi conclusio quæstionis.*
- 12 *Bona subiecta fideicommissis purificata conditione, post mortē, grauat. mariti nullo modo possunt dici propria mariti, sed iā quam es alienum æstimanda.*
- 13 *Verba legis vbi deficiunt, ibi dispositio deficere debet.*
- 14 *Qualitas adiuncta verbo, intelligenda secundū tēpus verbi.*
- 15 *Vsumfructus à lege delatus nunquam percipitur ex bonis fideicommissis suppositis.*
- 16 *Pater habet vsufructum in bonis filij aduentitij, etiā si filius*

vino patre decedat.

- 17 Si autem sunt vincularia mortuo filio veniant bona ad fideicommissarium, nec ultra patrem habet usufructum.
- 18 Bona soceri sunt hypothecata pro dote nurus non tamen in illis faciet fructus suos, & nu. 19.
- 20 Consequentia non admittenda bona sunt hypothecata pro dote, ergo domina dotis in illis faciet fructus suos post annum, & melius num. 74.
- 21 Ususfructu omnium bonorum legato nullatenus usufructus bonorum subiectorum grauamini comprehenditur.
- 22 Argumentum de testamento ad legem.
- 23 Doctores tenentes bona fideicommissa subiecta non venire sub usufructu nostri tex. recensentur.
- 24 Maritus, an beneficium ne egeat consequi possit sub bonis restitutorijs remissiuè.
- 25 Rationes Olibani in questione proposita de non admittenda vidua ad ius faciendi fructus suos ex bonis fideicommissis subiectis, an concludant.
- 26 Inuecta, & illata in domum conductam, que sunt vinculo subiecta, an possint pro mercede domus vendi.
- 27 Doctores recensentur tenentes bona fideicommissi teneri pro usufructu viduæ. Et nostre partes disci in hac materia pauci, & male concordati, & numero 28.
- 29 Obseruantia Aragonum circa viduitatem concedendam in bonis vincularis quomodo intelligenda.
- 30 Retardari, an dicantur mulier, ad matrimonia non datis tenuta, & usufructu in bonis

vincularis, ut voluit Molinus.

- 31 Mulieres sunt facundæ, & adiuuandæ non ut lucra caperentur, sed ne damnum patiantur in dotibus.
- 32 Dos sicut priuilegiatur in sorte si etiam in fructibus æque priuilegiata, & num. 35. melius, numer. 38.
- 33 Donatio propter nuptias tunc priuilegiatur, ut dos ipsa, quando ob securitatem dotis fuit inducta.
- 34 Authentica res, que, C. commu. delega. expenditur, & declaratur, quam non facit cessare indutio noua textus nostri.
- 36 Plus, quando contineat minus eo ipso, quod conceditur, & inducitur plus.
- 37 Prohibita computatione fructuum in quartam, an possit dici prohiberi non posse Trebelianicam.
- 38 Fructus dotis, an ad paria iudicandi cum sorte ipsa, & antea. n. 32. tam que ad hypothecam, quam prelationem, & melius, nu. 72.
- 39 Vsuræ seu interesse quando sunt permissæ, & permissæ ab vnopricipio cum sorte, tunc par debet esse ratio melius, nu. 72.
- 40 Beneficia nostre constitutionis inducta in contumaciam heredum mariti non soluentium dotes in anno legali.
- 41 Dicitio, fins a tant latine quousque quid significet.
- 42 Clausula, quousque sit satisfactum quid inducat remissiuè.
- 43 Heredes mariti non soluendo dotes in anuo sub pœnis nostri tex. vixi sunt quasi contrahere cum vidua super interesse.
- 44 Plus à lege inductum non comprehendit minus, quando verba legis deficiunt in minus, & non in plus.
- 45 Minus non comprehenditur

in

- in plus in exorbitantibus. Nec quando diuersa est ratio in plus quam in minus, nu. 46.
- 47 Ratio diuersitatis inter plus & minus respectu dotis & usus fructus, & tenent, est diuersa, & in quo consistit, nu. 48. & melius nu. 54.
- 48 Olibanus noster impugnatur in supra dicta ratione assignata. 15
- 49 Mulier an ex quo agit de damno euitando in dote experire potest ad bona vinculata, & non in usufructu, quia agit de lucro captando, ut voluit Olibanus.
- 50 Lucra non capere, & quesita perdere quando a pari procedat.
- 51 Constitutio nostra equaliter procedit in viduis priuilegiandis tam in lueris quærendis, quàm in damnis euitandis, & quomodo demonstratur, & nu. 53.
- 52 Mulier agens de donationibus propter nuptias dicitur agere de lucro captando.
- L. assiduis 12. in finalibus verbis expenditur & declaratur.
- 53 Constitutio nostra erogando sua beneficia pro sponsalicio, fouet mulieres pro lucro.
- 55 Ratio posita & assignata per authen. res que; C. com. delegat. an sit causa finalis, vel impulsua. & in quo consistat ratio finalis, nu. 56. & n. 70.
- 57 Bona subiecta restitutioni, ut causa dotis alienari possint consistit in verosimili mente disponentis.
- 58 Mens verosimilis seu præsumpta disponentis considerata, in alienationibus permittendis dotis causa, in quo consistat.
- 59 Dispositio quacumque regulanda semper à verosimili mente disponentis.
- 60 L. cum mulier 22. § cum proponeretur, late discutitur & intelligitur.
- 61 Bona expressè prohibita alienari an valeant alienari causa dotis constituendæ seu restituendæ.
- 62 Bona fideicommissi conuentionalis, seu ex contractu an causa dotis alienari valeant sicut ex testamento.
- 63 Bona fideicommissi an alienari possint inter extraneos, & collaterales, & extra descendentes causa dotis ad terminos authen. res quæ, C. commun. delegat.
- 64 Frater quando cogendus sit sororem ex suo dotare.
- 65 Inter collaterales non datur illa propensata directio quæ inter descendentes, & ita nec vero similis mens disponentis.
- 66 Frater tenetur dotare sororem de suo, ubi non sunt filij & soror non habet aliunde, etiam in bonis fideicommissi.
- 67 Conditio si sine liberis facere videtur, ut dotis restituendæ causa bona fideicommissi alienentur ex verosimili mente disponentis, cum virtualiter visus fuerit testator matrimonium contrahi & dotem recipere.
- 68 Verosimilis mens disponentis facit ut pro dote bona fideicommissi alienari possint, non vero pro fructibus & interesse.
- 69 Vsuræ, interesse seu fructus, qui, vel quæ obuenerunt hereditati post mortem testatoris, non veniunt ad restitutionem fideicommissi, sicut quæ obuenerunt viuente testatore. L. deducta 58. §. qui post tempus. ff. ad Trebel. declarata & expensa.
- 70 Ratio finalis authenticæ res que; & impulsua cessant in fructuum elargitione ex bonis fideicommissi, & in tenuta in casu

- nostri textus, & quæ sit ratio impulsiva.
- 71 Dotes conseruari semper ius curauit, non a. tem a. geri.
- 72 V. surg. seu interesse a pari cum dote iudicanda quoties ille qui obligauit pro principali, seu pro sorte potuerit, & pro vsuris, & declarata l. eos, C. de vsur.
- 73 Obligatio facta tempore prohibito, idem est ac si fiat tempore habili, si effectus conferatur ad tempus prohibitum.
- 75 Bona subiecta fideicommissis (concluditur) ut licet possint pro dote alienari, non pro fructibus, & vsuris, seu interesse, & de obferantia Rotæ & de rationibus.
- 76 Concluditur neque tenentiam, neque ius fruendi fructus suos competere in bonis vincularis.
- 77 Olibanus refutatus in distinctione ab eo traditam inter tenentiam & ius faciendi fructus suos, quoad bona vincularia, & num. 81.
- 78 Fideicommissarius non potest propria autoritate bona fideicommissi capere, etiam purificata conditione fideicommissi, sed ex manu heredis sunt capienda.
- 76 Fideicommissarius nil plus potest ante restitutionem sibi faciendam, quam heres ante additionem, nec habet ante restitutionem ius in re, sed ad rem, nec agit tanquam suam, sed tanquam debitum fideicommissum.
- 80 Fideicommissarius etiam grauato recusante addire non potest fideicommissum occupare, sed cogere heredem, ut adeat, & sibi restituat.
- 81 Verba legis & constitutionis nostræ deficiunt tam in tenuta quam in vsu fructu quoad bona subiecta fideicommissis.
- 82 Verba ex nostri ibi, Los fruits de aquells bens fasa feus, expendantur & ponderantur contra Olibanum.
- 83 Vidua in casu tenuta & possessionis constitutionis nostræ, an iure crediticio, vel hereditario possidere dicatur, & de ratione nu. 84.
- 85 Autor ad concordiam reducit pragmaticos suos comprouinciales sub sua paradoxa sententia, in dubio, an bona restitutoria veniant sub constitutione nostra.
- 86 Bona mariti libera si sufficiunt ad dotis restitutionem cum spõsalicio, in his tantum mulier consequetur tenentiam cum iure percipiendi fructus suos, etiam si fuerint cum his complicata bona restitutoria, in quibus tantum vigebit nostra constitutio in subsidium, cum numeris sequentibus.
- Debitores non ita debemus nos facere iustitiæ dotum, ut ceteris paremus præiudicia.
- 88 Bona subiecta restitutioni non subsunt obligationibus dotum ad casum authenticæ res quæ, C. commun. delegat. nisi in subsidium deficientibus liberis.
- 89 Dos prius detrahenda ex legitima & trebellianica grauati, & hæc prius discutienda quam ex bonis restitutioni suppositis.
- 90 Dos si constitui potest ex fructibus honorum fideicommissi iuxta congruentiam dotande non est deueniendum ad bona vincularia.
- 91 Alleganti & dicenti bona fuisse libera incumbit probatio de existentia illorum.
- 92 Dos restituenda ex bonis fideicommissi ex præsumpta mente disponentis nunquam dicitur esse in bonis vincularis, l. mulier

22. §. cum proponeretur, ad Trebel. declarata.
- 93 Ratio fundamentalis traditur quare in bonis fideicommissi in subsidium non existentibus bonis liberis fiat locus dispositis sub text. nostro.
- 94 Decisio quedam Neapolitana Vincen. de Franchis expenditur & deducitur pro superiori concordia.
- 95 Don Franciscus Hieronymus de Leon sacri supremi Regij Aragonum Consilij Senator eximius allegatur, extollitur, & commendatur.
- 96 Conclusio quedam Regij Valentini Senatus recensetur, & de verbo ad verbum prout fuit sumpta inferitur pro inducenda tenuta in bonis subiectis fideicommissis cum iure faciendi fructus suos.
- 97 Olibani sententia circa tenuta permittendam in bonis subiectis fideicommissis approbatur per Regium Consilium Valentini.
- 98 Fructus bonorum vinculatorum pertinent ad mulierem post annum luctus, si non sunt bona libera secundum distinctionem, apud Regium Valentinum Consilium, quod an sit ita accipiendum in hoc Principatu, numero 99.
- 99 Heredes mariti in Regno Valentie non possunt ingredi possessionem bonorum, quin prius dotes non soluerint uxoribus.
- 100 Fructus dotis non debentur nisi a die morę regularis.
- 101 Fori Valentini disponentes circa bona libera mariti, visi sunt contrarium voluisse de bonis subiectis fideicommissis.
- 102 Verba text. nostri indistincte prolata, sunt apta comprehendere

re tam bona vinculata quam libera ad differentiam fororum Regni Valentie.

- 103 Beneficia legum semper ipso iure concedenda absque aliquo extrinseco facto hominis. V usufructus in casu nostri text. cum a lege dicantur debitus ad viduam pertinebit post annum luctus in bonis subiectis fideicommissis, si ex his dos sit soluenda, ne perfidia de fideicommissarij sibi sit proficua, & vidue nosciva.

Declaratio sexta ad assumptum tertij temporis.

D eclaratur sexto loco argumentum huius temporis, ut vigeat, procedat, predicetur, & habeat locum (tanquam exorbitans a iure comuni, ut sepius animaduertitur) in nudis terminis quibus loquitur, in bonis nepe mariti, & in illis tantum, quæ cum proprietate sermonis, realiter & vere possunt dici mariti, & consequenter in illis tantum in quibus cadere potest, stricte, & vere, hec qualitas, seu circumstantia dominij mariti, super quibus tantum constitio nostra fructus, seu usufructum elargita est. Nam ut in alia parte dictum fuit verba legis sunt in proprio naturali, & in vero sensu accipienda, & cum constitutio nostra mentem suam direxerit, ad bona quæ fuerint de dominio mariti, intelligenda veniet, de his bonis quæ fuerint mariti, nullatenus vero de illis

bonis, que mortuo viro de suo effugerint dominio, & ad hære des suos voluntarios transire nõ possint iure hæreditario.

3 Quod autem constitutio & text. noster de similibus bonis censerit, & non de alijs iam supra fuit aliquantulum animadu- uersum sub decla. 8. 1. tempore, num. 72. asserendo id significa- cum fuisse per verba nostri tex. per genitiuũ casum prolata, ibi: *Tous los bens de son marit*, hoc est, *omnia bona mariti sui*, que in recto, proprio & naturali sensu dominium præcisum demonstrare videntur, vt ex l. 2. de religio. & sumpt. funer. & ex Lara de a- niuersar. & alijs sub d. num. 72.

4 expõsitis, Quibus pro maiori le- gitimitate addere poteris Me- noch. præsump. 16. num. 7. libr. 2. loquentẽ in materia iurisdic- tionali, vt quoties reperitur cõ- cessa iurisdicção sub genitiuo, nõ intelligatur de demandata, vel delegata, sed de ordinaria, & propria, significata per dominũ & post Bart. in rubrica de noui oper. nunciatio. idem obserua- uerat Rota diuer. 2. par. decisio. 23. numero 1. Cachcran. decis. 77. num. 18. late Panormitan. c. 1. numero 26. de postula. præla- tor. & in materia odiosa, & pœ- nali sub confiscatione bonorũ, sic locutus fuit Cantera in suis quæstionibus criminalibus tan- gentibus ad delicta, cap. 1. inf- cripto de hæreticis, numer. 19. intelligendo iura quæ bona he- reticorum iubent confiscari, ad bona tantum que strictẽ possunt dici, de dominio hæreticorum, cum verba legum proferantur per genitiuum casum, inducens verum & proprium dominium illius in quem genitiuus dirigi

tur. Vt inde, cum constitutio nostra non semel, sed sepius v- sa sit in sua concipienda dispo- sitione genitiuo, fit consequens intelligenda fore de illis tantũ bonis quæ propriẽ & strictẽ ca- dere poterunt sub illo geniti- uo, vel sub dominio mariti, prout latius dictum fuit supra sub allegata declaratio. 8. 1. tem- pore a nu. 71.

5 Et licet ibi etiã fuerit demõstra- tũ constitutionẽ nostram in trã- ferenda possessione, seu conti- nuanda in vxorem, vñam fuisse dicto genitiuo. Idem etiam re- peries dispositum in elargien- do vsufructu post annum luctus, vt sunt aperta verba constitutio- nis, ibi: *Après lo dit any empero del plor los fruits de aquells bens fasa seus*, hoc est, *Post dictum vero an- num luctus fructus illorum bono- rum faciat suos*, que verba nullũ alium rectũ sentum habere pos- sunt, quam innuere, vt mulier faciat fructus suos post annum luctus illorum bonorum, quorũ possessio ad eam fuerit transla- ta, vt sic verba illa relatiua geni- tui *illorum bonorum*, referantur ad illa priora verba, etiam sub eodem genitiuo casu prolata, ibi: *Confestim fit visa possidere om- nia bona mariti sui*, vt sensus sit mulierem habere vsufructum in bonis mariti. Relatiuũ enim illud positum sub illis verbis, *il- lorum bonorum*, facit relationem ad præcedentia cum demonstra- tione ad oculum ex Menochio consil. 82. numer. 158. Riminald. conf. 306. num. 11. Surd. decisio. 125. num. 1. Monachus decis. Bo- non. 61. num. 46. & in optima & pulchra facti contingentia, dixit Rota in vna Hispalen. matrimo- nij in recentissimis, quas tribui

7 mas Farinacio decis. 687. par. 2. num. 10. sicut idem observatur de dictione *illud*, ut sit repetitiva ad precedentia immediata, sub eadem oratione ad l. pluribus 140. in princip. de verbor. obligat. vbi DD. Bartol. l. si quis seruus, num. 5. de legat. 2. Gabr. conf. 127. lib. 2. num. 5. Peregrin. de fideicom. artic. 16. num. 25. & idem si sub verbo, *eorum*, exponas relatiuum *de aquells*, Rota diuersor. 2. par. decis. 64. num. 2. Cardinal. cleme. 1. num. 7. de excess. pralator. & in materia pœnali Cacheran. decis. 71. nu. 18. inducat quæ repetitionem qualitatis in relato cum expressa mentione Rot. apud Cardinalem Seraphinum decis. 843. nume. 2. ad e. ut referentem semper dicamus esse in relato cum omnibus suis qualitatibus, ad l. asse toto 35. de hered. instituen. Bart. l. 1. §. si. circa si. famil. eriscun Decius conf. 47. num. 7. Crauet. consil. 45. num. 4. Rot. apud Cardin. Bonon. decis. 523. num. 10. Et ita arda dicitur relatio, quod expressa per relationem dicantur expressa in specie, ac si fuissent in referente expressa, Farinac. consilio 3. Anton. Gabriel com. conclusion. tit. de testamen. conclus. fin. Mastri, decis. Sicil. 180. num. 3. Vnde non immerito dicemus, quod de illis bonis, de quibus voluerit constitutio possessionem in viduam transferri confestim mortuo viro, seu in ipso actu moriendi, de eisdem bonis erit presumendum, credendum, & firmandum voluisse ius faciendi fructus suos, seu usum fructum formalem concedere, elargire, & tribuere de illis bonis, denotauit constitutio, per genitium, censeri in tenuta,

quæ fuerint in dominio mariti, & illius nature, ut possint ad heredes voluntarios mariti transferri, igitur de illis tantum est censendum voluisse constitutionem nostram & non de alijs usufructum concedere.

11 Ex hac obseruatione sic strictè sumpta, plura non minus ardua, quam difficilima terminari poterunt, quæ non satis apud pragmatico nostros, certam legem habere potuerunt, quorum insignior erit, ut bona restitutioni obnoxia, vinculis, & substitutionibus supposita, & fideicommissis implicata, quæ post mortem mariti, non ad voluntarios suos heredes deuenire possunt, sed fideicommissarijs & maioratum successoribus sunt deferenda, nullatenus sub dispositione text. nostri cadere, nec illa posse comprehendere constitutionem nostram, tam in prima, quam in tertia elargitione, fiet certum, & magis probabile, si attendamus ad superiorē traditionem, qua demonstramus sola bona mariti venire sub usu fructu, & nullatenus illa quæ dominium effugiunt illius, secuta eius morte, & quæ ad heredes voluntarios illius deuenire nequeunt, ut sunt similia bona fideicommissis supposita, quæ potius fideicommissaria & aliena dici possunt quam mariti, l. coheredi, §. cum filia, de vulgar. l. vnum ex familia, 69. §. 1. in principio, de legat. 2. l. irritum, C. ad leg. Falcidiam, notabiliter Menochius presum. 142. libr. 2. num. 13. & dixi latius in cometa. ad constitution. *los impubers*, gl. 4. numero 218. quibus addo Surdum decis. 93. nu. 19. & 20. Rota ferè in proprijs terminis, in

recetif.

recentis. i. part. decis. 375. nu. 2. dicens similia bona tanquam es alienum ante omnia detrahi oportere ex Mantica de coniect. lib. 9. tit. 6. num. 12. vt inde cum in similibus bonis deficiat qualitas dominiij mariti, per textum nostrum cōsiderata, nullatenus illa comprehendat, cum obseruatum non semel á nobis sit, q̄ vbi deficiunt verba legis, & ibi dispositio non attingat ad vulgaram l. 4. §. 10. ties, de dam. infecto, l. hos accusare, §. omnibus, de acufation. late Castillo Sotomayor quotidian. qq. cap. 31. num. 32. post Peregrin. de fideicom. art. 24. nu. 37.

Ducor etiam ad hanc sequendam obseruationem, tum, quia illam sic iam firmaueram sub meis commentarijs ad cōstitu. *los impubers*, glos. 4. á num. 79. licet hunc locum silentio inuoluerit: pragmaticus noster Fontanel. agens de questione sub claus. 7. glo. 3. part. 4. num. 23. leuiores adducens: tum ex eisdem rationibus, instantijs, & iuribus, quibus duxi supra i. tempor. de clara. 8. á num. 66. ad firmandū tenentiam, & possessionis translationem, nullatenus in similibus bonis admittendam, & sub vtroque loco, remisi ad hunc locum quæ ibi cumulare distulerā, nā vltra regulas ibi traditas, quæ nō incongruē vrgent, pro firmāda hac negatiua sententia. Nempe, quod resolutio iure autoris resoluatur ius acceptoris, & quod qualitas adiuncta verbo intelligatur secundum tempus verbi, prout regulam exornatam tradidimus ex Castillo Sotomayor lib. 4. controuersiar. qq. cap. 54. á nu. 8. vt exinde ex defectu qualitatis dominiij, in tempore ver-

bi, quod est post annum luctus, quo iam resolutum erat ius mariti, & translatum, seu radicatum in fideicommissarium, nullatenus vsusfructus transferri possit bonorum vinculatorum, sequentia adnectere libuit pro confirmatione huius sententię.

Nam in iure non fit nouum, vsusfructum á lege delatum, nullatenus comprehendere vsusfructum ex bonis vincularis debitū fideicommissario, neq; in huius preiudicium vsusfructū deferri: clare testimonium huius assertionis dabit vsusfructus patri debitus in bonis filij aduenticijs, ex l. 1. C. de bon. mater. l. cum oportet 11. l. fin. C. de bonis que liber. l. filio 7. C. de collatio. §. 1. instit. per quas personas, nob. acquir. de qua re post Pinel. l. 1. num. 9. C. de bon. matern. Aluar. Mend. de Castr. de bonis que liber. Cald. l. si curatorem habens, verbo. Lesis, á nu. 120. latius Sotomayor de vsufr. cap. 3. num. 2. quem licet protrahat pater toto tēpore vitę suę, etiā si deficiat vita filij per quē fuit causatus vsusfructus, ex l. si. C. ad Tertul. l. fin. in fin. C. commun. de succes. l. 4. C. de bonis que liber. tenet Gom. l. 6. Tau. nu. 11. Pinel. vbi supra num. 39. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 19. num. 20. & lib. 2. cap. 9. num. 24. Surd. cons. 116. num. 46. & 47. Caldas Pereira vbi supra, Sotomayor d. vsufruct. d. c. 3. num. 45. & nos idem obseruamus ad constitut. *los impubers*, glos. 4. num. 194. vbi multas cummulare curauimus declarationes, quibus addo approbationem Rotæ apud recentissimas Farinac. 1. par. dec. 600. nu. 1. & iterum part. 2. deci. 596. num. 17. vbi alię cummulantur

17 decisiones, late Gratian. foren. c. 781. n. 49. & 50. & tamen si bona filij aduentitia fuerint onere fideicommissi complicata & de maioratu, mortuo filio, non expectata morte partis ad fideicommissarium venire, omnes scribentes pro vero habuerunt. Gom. l. 48. Tau. n. 4. Pinel. l. 1. p. 1. n. 41. C. de bon. mater. & ex Oliban. Fontanel. & alijs resoluim⁹ sub d. glo. 4. ad constitu. *los impubers* glo. 4. n. 218. Gratia. discepta. foren. c. 713. n. 34. vbi allegatur Surd. con. 716. n. 23. eodem igitur modo dices in hoc usufructu nostro legali, vt sine preiudicio fideicommissarij, deferatur usufructus vidue, sicut defferi patri dixeramus, vt ex his non sit valida consequentia, lex concedit usufructum, ergo bona vinculata veniunt sub usufructu.

18 Sicut nec erit admittenda ratio cinatio, bona fideicommissio subiecta sunt hipotecata, & veniunt sub obligatione dotis, ergo debentur fructus; ex eisdem bonis. Cum videmus & vidimus supra bona socii sui esse hipotecata & obligata pro dote nurus, ad tex. cum materia in l. si cum dotem § transgrediamur, solut. matrim. cum l. si filio familias 61. eodem, late Barbof. in d. §. transgrediamur a n. 13. celebris, & perdocta decisio Valentina literatissimi Senatoris. S. S. R. C. don Hieronimi Leon. 54. quam & alios habes apud Fontanel. de pact. nuptia. clau. 7. part. 2. glo. 2. per totam, sed melius n. 66. & decisio alia ab his non relata Dolana Griuel. 69. in prin. & tamen nurus vidua aduersus bona socii, nec tenuram nec ius percipiendi fructus consequi poterit, vir.

20 tute nostre constitutionis, cum in similibus bonis, verba legis deficiant, ex Mier. hic n. 54. vbi illius scoliator Despuijol nu. 84. quem sequitur Oliban. de actio. i. p. ad §. fuerat, lib. 3. n. 10. quia tunc dicimus casum fuisse in nostra constitutione omissum, non ergo sequitur quod ex quo mulier habet obligata bona fideicommissio subiecta pro dotis restitutione (quod non negamus, sed in subsidium vtique nos verum esse asserimus, vt mox dicetur) debeat facere fructus suos; cum habeamus legem expressam inducentem hipotecam vinculatorum bonorum, vt in authentica res qua, C. comunia delega. cum corpore vnde supra fuerit per Irnerium authenticarum recollectorem, quam (vt sepius monemur) non cessare per nouam iuris inductionem. Et nullam habeamus legem, super fructibus que debuerit esse necessaria, cum fructus non sint ita priuilegiati (vt mox dicemus) ad hoc vt comprehenderentur; Imo (vt probatum fuit) verba legis deficiant.

21 Iuuandam etiam (tandem) esse censui presentem nostram quam iam nobis placere bis fuerat demonstratum assertionem, ex alia fere simili sumpta per Rotam in vna Bononien. usufructus 27. Ianuarij 1611. coram Pirouano transcripta in recentioribus p. 1. decis. 375. in qua fuit dictum sub legato usufructus vniuersalis omnium bonorum, nullatenus venire usufructum bonorum restitutionibus, grauaminibus, & vinculis subiectorum; quia cum similia sint de ære alieno, nec proprie possint dici tantum, de quibus non sit presu-

mendum,

22
 mendum testari, consequenter
 censuit Rota, nullatenus similia
 bona comprehendere, sub vniuer-
 sali institutione de usufructu fa-
 cta, ductam quæ vidi Rotam au-
 toritatibus multorum, ex Me-
 noch præsump. 142. à num. 4. ad
 num. 12. Mant. de coniect. lib.
 9. tit. 6. num. 8. Surd. latissimè fun-
 dante cõs. 354. n. 33. & deci. 93. n.
 17. & post Rotam & supra alle-
 gatos Gracian. foren. cap. 696. n.
 16. non obstante, quod hæc sen-
 tentia fuerit dubia ab excellen-
 tioribus consulentibus disputa-
 ta, vt videbis ex allegatis per
 Marzar in epitom. fideicomm.
 q. 4. à nu. 12. cum seqq. Vnde cum
 validum esse soleat argumentũ
 de testamentarijs dispositioni-
 bus, ad legales obseruationes, ad
 vulgatum §. disponat, in authen.
 de nupt. colla. 4. sit verum vt si-
 cut ex præsumpta mente testa-
 toris, sub usufructu vniuersali le-
 gato, omnium bonorum, non cõ-
 prehenditur usufructus bono-
 rum fideicommissi, eadem ratio-
 ne, ex præsumpta mente legisla-
 toris (declarata per verba geni-
 tui casus) dicamus sub elargitio-
 ne usufructus vniuersalis, non
 comprehendere usufructum, ex
 bonis fideicommissis subiectis.

23
 De veritate huius assertionis
 etiam si non negauerint obliga-
 tionem & hipotecam bonorum
 vinculatorum in subsidium, pro
 dotibus restituendis, sed nõ vti-
 que & in usufructu illorum scri-
 pserunt, & se subscripserunt ex
 nostris post Thomam Mier. hic,
 & in locis ab Olibano allegatis,
 Anton. Oliban. Senator huius
 Principatus celebratissimus, &
 sua tempestate apud omnes ve-
 neratus, ob eminentem illius, &
 fundatam eruditionem sub si a

relectione 2. ad §. fuerat, insti. de
 actio lib. 1. 3. par. a num. 8. cum
 3. seqq. vbi plura cummelauit,
 que consulto prætermisi, ne in
 vitium transcribendi incidissem
 & Olibanum sequendo post nos
 (cum vt dixi iam secutus fuerim
 hanc sententiam sub glos. 4. ad
 constitut. *los impubers*, à nu. 218.)
 Petr. fontanel. claus. 7. glo. 3. p. 4.
 à num. 1. ad num. 25. vbi ad ob-
 seruantiam Regni Aragonum,
 super viduitate illius Regni sũ-
 pra, late respõderi curatur, apud
 quos videre poteris alias instan-
 tias quas prætermisi amplius le-
 gitimare. Et signanter illam quã
 Olibanus sumpserat, ex l. mari-
 tum 13. solut. matrimo. vt sicut
 beneficium illud in illa lege in-
 ductum in decorem maritorũ,
 ne egeant, id est, vt non condẽ-
 nentur nisi in quantum facere
 possunt, non comprehendit bo-
 na vinculata (quam Olibani as-
 sertione n. si vidisset Franciscus
 noster Molinus, non ita asseue-
 ranter firmasset sub lib. 3. sui tra-
 ctatus de rit. nuptia. q. 28. nu. 15.
 sibi huius quæstionis tractatũ nõ
 tribuisset, & ita apertè asseruis-
 set à se ipso ceptum tractatum
 illius assertionis, super benefi-
 cio ne egeat) sic nec beneficiũ
 nostræ constitutionis, cum vtiq;
 legale fuerit, atque illud, nõ por-
 rigatur ad fideicommissa, & aliũ
 eodem modo desumptum ex
 beneficio authent. præterea, C.
 vnde vir & vxor, vt similiter, &
 si à lege inducatur, non sit ad bo-
 na vinculata trahendum.

25
 Dixi consulto prætermitte-
 re legitimationem similium ra-
 tiocinationũ quæ (mihi saltem)
 non concludunt per necesse, &
 si vera sint in assertionem, cum il-
 la beneficia sint in iure inducta,

ob certam causam, ob quam detrahi solent ultra bona vincu-
lata, sed inde non fit regula ita ge-
neralis, vt obligatio legalis que
libet, non possit trahi ad bona
vinculata, vt patet in hipoteca
legali inuektorum & illatorum
inducta per Iureconsultos, in l.
item quia 4. ff. de pact. & confir-
mata per Imperatores in l. certi
iuris, C. locati, quam trahi ad bo-
na fideicommissi & maioratus,
tenuerunt Bald. in d. l. certi iuris
Ias. l. sed hic, num. 210. de rebus
eor. Menoch. de adipisc. remed.
3. post num. 71. ver. Secunda est
opinio, vt exinde dicatur nō es-
se indistincte verum, sub hipote-
ca & obligatione legali, non ve-
nire bona vinculata.

27 In contrariam vero sententiā
venerunt aliqui ex pragmaticis
nostris, obseruando constitutio-
nem nostram cum suis benefi-
cijs trahendam ad bona maiora-
tus, & ad bona restitutoria sub
eisdem regulis, quibus similia
28 bona tenentur pro dotium resti-
tutionibus. Et si in aliqua sentē-
tia possit congruē dici, pauci &
male concordati, certior sum in
presenti disceptatione, similem
modum dicendi verificari posse,
si consideres ex quatuor dis-
sertissimis huius Prouinciæ pra-
gmaticis, & qui de iuribus pa-
trix prebē dixerunt, diuisos ad
modum equaliter inter se fore
ex quo duo in vnam, & duo in
aliam venerint sententiā 7. iam
dixi pro fideicommissarijs ius
dixisse Olibanum, & Fonta-
nellam, e contra vero Iacobum
Cancer. sub lib. 1. var. cap. 9. à n.
104. cum 3. seqq. cum Francisco
Molin. lib. 3. de rit. nupt. q. 28. n.
11. cum sequentibus viduarum
partes cōtra fideicommissarios

sententiam dixisse. Et licet ipse
tanquam tertius (& vt zero au-
gendo numerum priorum) in
Olibani venerim sententiā, ve-
nit nuper recētissimē in contra-
riam, vigilantissimus Iosephus
Ramonuis in sua perdocta res-
ponsorum centuria, sub consil.
50. formato pro don Federico
Meca & Clasqueri, sub 2. conclu-
sio. à num. 18. ad num. 29. (post
hæc scripta, & dū prælo ea man-
daremur visus) qui nedum coa-
de quando, sed (ob eminentem
illius dexteritatem sub patrocinijs
inter excellentiora litigia
huius Principatus cultam) suppe-
rando numerum in istorum ve-
uerit opinionem, quorum sentē-
tiam non possum negare, fuisse
probabilem, & si alia non ad-
fessent, posset tantorum Patrum, &
Iureconsultorum præstantia, &
pragmaticorum disserta circū-
spectio, turbidam facere Olibani
seu magis Thom. Micr. assertio-
nem.

29 Non quidem (vt supra proxi-
mi citati voluerunt) per obseruā-
tiam Regni Aragonum, ab ipsis
valde ponderatam, ad illorū ve-
nissimam sententiam, & si enim ob-
seruantia illa viduitatem protrā-
xerit ad bona subiecta fideicom-
misso, vt probe aduertunt supra
dicti ex Portol. in schol. ad Mo-
lin. verbo, Vidua, num. 46. ad nu-
51. & iterum sub tracta. de con-
sor. & fidei. lega. cap. 46. ferè per
totū. Hoc ita factum fuit, quia
non deficiebant verba legis fo-
ralis illius Regni, que induxerat
viduitatem, sicut deficere dixe-
samus in casu nostræ constitu-
tionis, quam asseueranter dixi-
mus cessare in bonis vinculatis,
& restitutione obnoxij, quia
demonstrauimus verba deficere,

que

29

quæ non defecerunt in foro Aragonico inductiuo viduitatis. Is enim forus est i. de iure dotium editus per Regem Iacobi i. de anno 1241. Olcè cuius verba apta sunt comprehendere bona vinculata, ibi: *deffūto viro uxor vidua licet ab eo filios habuerit omnia, que simul habuerant possidebit ea tamen vidua existente*, ponderatis enim verbis illis, *que simul habuerat*, quæ sunt præteriti temporis non obscure comprehendere videntur bona vinculata cum ista habuerint coniuges cōstante matrimonio, quia non erat purificata conditio, & ea pendente dicuntur grauati habere bonorum dominium, glos. & DD. l. fin. §. sed quia, C. commun. delega. & probant iura aperta in l. i. in princ. l. facta 63. l. restituta 37. ad Trebel. & interim non desinunt esse domini, vt ex Molin. de primoge. & alijs in casu extraordinario discutiendo resoluius infra 9. declara. a num. 185. Et sic verba fori videntur apta comprehendere bona vinculata ex dispositione illius, quod potuit facere, sicut & Iustinianus in d. authē res quæ, & cum verba fori, latius parent, quam verba textus nostri stricta ad tempus finiti anni luctus in quo non erat dominus maritus apta tantum comprehendere bona libera: nil mirum si viduitas Aragonica comprehendat bona vinculata cū verba fori, sint apta, & secus constitutio nostra cū verba deficiant. Vltra quod per viduitatem non ita releuans, & notabile præiudicium potest parari, fideicommissarijs, sicut per tenutam, cum iure percipiendi fructus, vt dixerat noster Olibanus.

30

Neque similiter perplexam, & turbidam sententiam nostram & Olibani fecit, alia consideratio per Molinum tradita sub allegata quæst. 28. numer. 12. non enim denegato iure faciendi fructus suos, poterit congruè dici retardari mulieres ad matrimonia, bonum enim esset, quod in alijs prouincijs, in quibus tam exorbitans priuilegiū non viget, mulieres retardarentur ad matrimonia contrahenda, cum & nō minus in alijs prouincijs, atque in hac nostra, bona virorum saltem magnatum, militum, Baronum, & generosorum, reperiuntur vinculis, & substitutionibus supposita. Satis enim esse videtur mulieribus, vt dotes sint in tuto, salue, & illesæ, vt sine diminutione aliqua, & cum augmento, ex quibuscūque bonis siue liberis, siue restitutioni obnoxijs, detrahi, & exigi valeant, prout habetur dispositum in d. authen. res quæ, & satis esse debet mulieribus, vt ne damnum patiantur in suo patrimonio, quod consistere ius dixerat, in dotibus ipsi ad l. 3. de minor. Nullatenus enim beneficia sunt elargienda, cum diminutione alterius, l. 2. §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico.

31

32

Neque tandem me astringeret ad Cancerij, & Molini sententiam, sequendam, traditum per eundem Molin. sub nume. 13. vt sicut dos priuilegiatur in exactione, sit etiā equaliter in fructibus dotis priuilegiatum; & sicut dos non subiaceret regulis iuris, imo sit ab illis exempta eximantur etiā fructus. Nam hæc non sunt vera, vt pro fructibus dotis, sit iudicandum atque

de

de sorte ipsius dotis. Cū lex semper tendat ad damnum vitandū, ne in dotibus ipsis illud mulieres patiantur, nullatenus vero in lucris captandis, vt mox dicam ex l. assiduis 11. in fin. C. qui potior. Iuxta cuius terminos dicebat Panor. in cap. ex literis, nu. 9. secutus per Couar. var. lib. 1. c. 7. num. 1. per Petr. Barbof. l. 7. 3. p. solut. matrimon. num. 51. versic. *quod sane*, vt tunc demum inductum sub d. l. assiduis, porrigatur ad donationē propter nuptias, quando donatio illa propter nuptias, fuerit pro securitate dotis constituta, prout dixeramus alibi fuisse in prima illa introductione (tempore Iurisconsultorū) donationis propter nuptias: secus vero si ageretur de lucrāda donatione illa propter nuptias, etiam si in prāmium virginitatis amissæ constituerit assignari, seu constitui, vt sub 1. declaratio ne laicius fuit enodatum.

33
34
Non igitur relate obseruationes nostrorum comprouincialium, me possent compellere ad desserēdam semel sequentē Olibani & Mier. sententiam, si alia non vrgerent, & quæ ferè inenitabilem difficultatem continere videntur, & prorsus conducere ad Cancerij, & Molini assertionem tenendam, illamque legitimandam, & releuantem facere, & viduam ponere in tuto contra fideicommissarios, illud vnum esse potuisset fundatum in allegata authentica res quæ, C. commun. de legat. cuius dispositionem, non facere cessare hanc nostram nouam legem (sæpius asserimus) sed vtique vidua poterit experiri illo remedio quo cautum habemus, bona subiecta restitutioni posse alienari,

35
36
37
38
& distrahi causa dotis restituendæ sicut & constituendæ, ad l. mulier 22. §. cum proponeretur ad Trebel. vt per Paul. Castrenf. in d. authent. res quæ, num. 5. l. 32 Palac. Rub. in rubr. de donat. §. 13. num. 1. & 2. vt exinde sicut ius facit causam mulieris viduæ in exigenda dote potiorē, causæ fideicommissarij, huic mulierē præferēdo. Fortius credendum est, & voluisse potiorē illam facere in tenuta, & iure percipiēdi fructus contra fideicommissarium, cui minus paratur præiudicium per tenutam, & vsum fructum, quam per alienationē rerum fideicommissi, seu vinculi, cum sit perpetuum, & in se potest absorbere totum fideicommissum, quod non ita præiudicium vsufructus cum tenuta, cū sit tēporale absq; periculo absorbēdi nec minuēdi fideicommissi. Vt ex his fiat regula certa quæ censeatur concessum, quod sit minus, eo ipso quod conceditur, quod est plus, cap. cui non licet 31. de reg. iur. in 6. l. nō debet cui, 22. de reg. iur. l. in actionibus 5. §. 1. de in litem iuran. de materia late Surd. decis. 268. num. 7. & 19. cum sequent. Peregrin. de fideicommiss. art. 3. num. 108. versicul. *Confirmatur*, dicens sub hac regula fundari, vt inter filios primi gradus, non possit trebellianica prohiberi, ex quo Zenoniana constitutio sub liubemus 6. C. ad Trebel. contenta, prohibēdo ne fructus computētur in quartam inter filios primi gradus, quod est plus, non censeatur prohibitum quod est minus, vt inter eosdem filios prohiberi possit trebellianica, vt exinde permissa alienatione & distractione fideicommissi pro exactione

dotis

dotis, quod est plus cēleatur cō-
cessum, quod sit minus in tenu-
ta allerum & usufructu.

39

Tum etiam, & fortiori astrin-
gitur (hæc consideratio) rationi
iuridica, quod eo ipso quod ius
causam mulieris fecerit, potio-
rem in dotis quantitate, & in for-
te principali illius; visum fuit il-
lam potiolem in fructibus & usu-
ris facere ad text. cum materia,
in l. eos 26. in fi. princ. C. de usur.
l. Lucius 17. de usur. cum simil. Et
aprimè quando usuræ sunt pro-
missæ, vel permissæ ab eadem
causa, ab eodem fonte seu prin-
cipio, à quo fors emanauit, nota-
bilis est ad hunc modum ratio-
cinandi decisio Rotæ apud Car-
dinalem Seraphi. 481. habita 14.
Novembris 1580. in vna Por-
tuen. de Columna, vnde cū lex
nostra induxerit similes usuras,
& Iustiniana illa sub authenti-
ca præterea, permissæ obliga-
tionem & hipotecam in bonis
fideicommissi, sit consequens
vt eo ipso, q̄ sit permissa fors
sint etiam usuræ, cū ab vno prin-
cipio processerint nempe ab ip-
sa lege.

40

Coadiuuamus hanc ratio-
nationem ex alia qua doceba-
mur, beneficium nostræ consti-
tutionis in fructuum elargitio-
ne, dari in pœnam heredum &
successorum mariti, non soluen-
tium dotes in anno à iure diffi-
nito pro dotium restitutione, &
in contumaciam illorum cōmis-
sam, ob retardatam dotium re-
stitutionem, & sponsalicij solu-
tionem, quod non obscure dixi-
mus deduci ex contextura con-
stitutionis nostræ in parte, qua
sic concipitur, *Fins a tant que a*
ella en lo dot e sponsalici seu sia in
integrant satisfet, dictio enim

41

Quousque, importata per verba il-
la *fins a tant*, demonstrat princi-
paliter tempus, & secundario cō-
ditionem Bart. l. penul. de excu-
sa. tutor. Cardina. Clemētina. 2.
§. 2. de ætate & qualita. vt sic sit
conditio resoluitua & limitati-
ua temporis, ad eundem Bartol.
in l. ambiguitatem, C. de usufru.
cum alijs per Surd. conf. 439. n.
9. & 10. & per Gracian. discept.
foren. cap. 563. num. 11. Sesse de
cif. Aragon. 76. numero. 10. & in
subiecta clausula integra, *Quous-
que fuerit satisfactum*, importare
reintegrationē facta satisfactio-
ne obseruauit Cardin. Domini.
Tusch. tom. 2. commun. conclu.
littera D. conclu. 360.

42

Ex quibus verbis *fins a tant*,
hoc est, *quousque*, obseruauit no-
ster Mier. hic num. 86. & ex eo
Oliban. de actio. par. 1. libr. 3. ad
§. fuera, num. 5. vers. *hoc priuile-
gium*, non tantum induci simile
prerogatiuam usufructus, pro
acceleranda dotis exactione, &
vt scitius recuperatio dotis fie-
ret, vt mox dicebamus, quantū
ob rebeldiam, pertinaciam, seu
contumaciam heredum mariti
commissam in retardanda dotis
solutione, ultra tempora à iure
statuta, iuxta l. vnam, §. exactio,
C. de rei vxor. actio. vnde ex tūc
quo fideicommissarius intelle-
xerit bona fideicommissaria te-
neri ad dotis restitutionem, &
hanc retardauerit, visus fuerit fi-
deicommissarius, quasi contra-
here cum vidua, super interesse
usuris, fructibus, & tenuta, text.
nostri, quam cum potuerit euita-
re soluendo dotes, & distulit,
soluere, visus sit iuri suo renūtia-
re, cum fuerit in sua facultate
soluendo dotes se liberare, argu-
mento tex. in l. sicut, C. de actio.

43

& obligatio. & cum fideicommissa
rijs sciunt, vel scire deberint
ius in quo versantur, suæ Provin-
ciæ, vt est constitutio nostra ad
leg. leges, C. de iur. & fact. igno-
legibus non parendo, quibus in-
iungitur pœna amissionis vsuf-
fructus, si in anno nō soluerint do-
tes, potuerunt iuri suo renuntia-
re, & consequenter licet fideicō-
missarius qui tenebatur ex pro-
prietate fideicommissi dotes sol-
uere non potuerit cæteris in vl-
teriori gradu ad fideicommissū
præiudicare, sibi tamen potuit
præiudicium inferre in vsufruc-
tu sibi debito.

Non tamen ex his (ira præter
omnes pro sententia Cæneri j
expensis, ponderatis, & ratioci-
natis) puto recedendum esse ab
obseruatione Olibani, seu (vt
ipse voluit in cummulatis locis)
Thomæ Mieres in fauorem fi-
deicommissi, & in exclusionem
viduarum quoad bona vincula-
ta. Et si enim regula sit aliquan-
do admissa, vt minus censeatur
concessum, quando fuit plus. nō
tamen quando verba dispositio-
nis deficiunt in minus, & sunt ap-
ta ad plus, vt cōtingeret in ocur-
renti disceptatione, cum verba
authenticæ res quæ, sint apta cō-
prehendere plus, consideratum
in sorte dotis: verba vero consti-
tutionis nostræ, loquentia circa
illud quod est minus, considera-
tum in vsufructu, & tenuta, de-
ficiūt (vt dictum fuit in eo quod
est minus, & sic nil mirum si
minus non comprehendatur in
plus.

Insuper non est regula inde-
finite vera, vt plus semper com-
prehendat minus. deficit nam-
que in exorbitantibus; corre-
ctorijs, & inductis contra re-

gulas iuris communis (prout
huius naturæ dixeramus fuisse:
disposita sub hac nostra consti-
tutione, signanter sub primo,
& tertio tempore disposita,) sic
in dispensationibus tradiderunt
Hostiensis in capit. postulasti,
de rescriptis, vbi Felinus, Pa-
normitanus in capit. at si cle-
rici, §. de adulterijs, de iu-
dic. vbi Decius numero 10.
versiculo, Successit, Galian. l.
2. numero 13. de verborum o-
bigationibus. Quibus adde
Decium, l. non debet ei, de re-
gul. iur.

Tum, & regula præallegata,
vt cui conceditur quod est plus,
censeatur concessum quod est
minus, intelligi solet, quando
vna et ratio comprehendit
plus & minus: secus vero si ra-
tio est potens ad comprehen-
dendum plus, & non ad com-
prehendendum minus. Sicut
contingit in disceptatione pro-
posita, in qua non inuenies
rationem, quæ potuit com-
prehendere illud plus conside-
ratum in facultate alienandi
proprietatem fideicommissi,
posse comprehendere minus,
respectu tenetæ, & vsufruc-
tus bonorum fideicommissi, vin-
culi, seu maioratus.

Hanc diuersitatis rationem,
etsi sectatorem me videas Oli-
bani in hac sententia, non ta-
men in diuersitatis ista ratione
ab eodem Olibano adducta sub
eadem relectione, §. fuerat, li-
bro 1. 3. parte, numero 19. &
20. quam non esse adaptabi-
lem ad casum nostrum censeo,
ex eo, quia noster Olibanus
existimauit, quod in fructibus
quærendis, & vsufructu per-
cipiendo, mulier agebat de

lucro captando. At vero in do-
te recuperanda, & forte exi-
genda, de damno euitando, &
cum paria non sint lucra nō ca-
pere, & quæſita perdere, ad l. fin.
cum ſimil. C. de codicil. inde fa-
ctum eſſe credit. Senator no-
ſter diſſertiffimus, vt licet per-
miſſum ſub authent. res quæ, cō-
prehendat fortem dotis, quod
eſt plus, non comprehendat in-
tereſſe, ſeu fructus dotis, quod
eſt minus.

Hęc quidē Olibana considera-
tio releuans eſſet, ſi lex noſtra
non aliās procederet priuilegiā
do vxorem, & viduarum cau-
ſam potiorem æqualiter facien-
do, tam in lucris quærendis,
quam in damnis non ſuppor-
tandis. Quod liquet ſi aduertas,
pœnam ſimilem amittendi vſu-
fructum bonorum, iniunctam
hæredibus maritorum, non mi-
nus in ſponſalicij (quod eſt lucr.)
retardata ſolutione, quam do-
tis (quod eſt damni) dilata ſolu-
tione iniungi. Lex igitur noſtra
non minus auxiliata eſt mulie-
ribus, in dotibus recuperandis,
in quibus congruè dici poterit
agi de damno euitando, cum
propriū mulierum patrimo-
nium in dotibus conſiſtat, l. 3. ff.
de minoribus, & tractando de
dotibus conſeruandis agant de
damno vitando. Quam etiam
in lucris captandis, videlicet
in ſponſalicio, quod ſub dona-
tionibus propter nuptias, pro-
priè & verè contineri dixerā-
mus ſub prima declaratione hu-
ius temporis. Et quoties quis
agit de ſimilibus donationibus
quærendis, vt fuſè fuit demon-
ſtratum ſupra hoc tempore de-
claratione 1. numer. 247. agi de
lucro captando, manifeſtum fa-

cit l. alſiduis 12. in ver. fin. C. qui
potior. ibi: *Hęc autem tantundem
ad dotem ſancimus, non ad ante
nuptias donationē, & vltra lex pro-
cedēdo de ratione dicti, paulo in-
ferius ait: Non enim pro lucro fo-
uemus mulieres, ſed ne damnum
patiantur ſuis quæ rebus defrau-
dentur curamus.* Apertius ergo
lex dictare non potuit, agi de
lucro captando, quoties mulie-
res de ſponſalicio, antiphato,
arris, dotalicio, ſeu (quolibet
alio augmento dotis, quod ſub
nomine donationis propter nu-
ptias comprehendī poſſit) tra-
ctare contigerit. Vnde cum cō-
ſtitutione noſtra parem cauſam fe-
cerit ſponſalicij & dotis, ibi;
*Fins a tant que a ella en lo dot, e
ſponſalici ſeu ſia integrament ſa-
tisfet,* nullum diſcrimen eſſe
cenſuerit, inter lucra non cape-
re, & damna ſuſtinere, & conſe-
quenter nec nos debemus ſub
tali diſcrimine ratiocinare, vbi
lex illud excluderit, & ſic non in
omnibus ſequendus Oliban.

Rationē igitur diuerſitatis in
ter iſtud plus & minus ſumēdā
eſſe cēſui, nō ab expreſſa & tra-
dita ab ipſamet autētica, ſub illis
verbis: *Ea enim quæ cōmuniter v-
tilia ſunt priuatis præponimus,* vt
exinde deducatur fauorē publi-
cū (conſideratū in conſeruandis
dotibus mulierū, iux. l. 1. ſolu. ma-
trim.) facere, vt illud plus cōſide-
rabile non ſit, vt nempe aliena-
tiones bonorū fideicommiſſorū
non permittantur in caſu dotis
reſtituēdę, cū ſit fauor particula-
ris fideicōmiſſariorū, aduerſus
fauorē publicū, cōſideratū in do-
tiū conſeruationib⁹, quæ omnia
nō militāt in intereſſe, ſeu fru-
ctibus dotis, ſine quibus dotes
cōſeruari poſſunt, & cōſequēter

in hoc

in hoc quod est minus, cum nullus versetur publicus fauor, qui fecit causam mulieris potiore, & privilegiatam, nullo modo dici possit dispositum illud quod fuerat in plus.

55 Non inquam sub hac ratione fundatam esse censeo diuersitatis rationem, etsi illa videatur finalis, cum a lege proferatur. Cum hæc in casu proposito non anectatur pro causa finali, sed impulsua, vt ex Couarr. li. 3. varia. cap. 6. nume. 14. Sarmien. de reddit. Ecclesial. part. 4. cap. 3. num. 5. Barbof. l. 1. part 7. num. 1. soluto matrimon. Sed sub alia ratione finali authenticæ, quam omnes dicunt finalem, hanc enim dixerunt esse in verosimili mente disponentis, & testatoris vinculantis, ex I. C. sententia clara, & perspicua in l. mulier 22. §. cum proponeretur, ad Trebellianum, ad cuius dispositionem ampliandam induxerat Iustinia, dispositum sub authentica resque, & corpore vnde fuit sumpta in §. 1. in authentico vt liceat matri, & auix, ibi: *Et patris voto congruebat*, & ferè omnes hanc approbarunt sententiam, vt ex verosimili mente disponentis factum fuerit, vt bona vinculis supposita, & restitutionibus obnoxia, non comprehendant causas dotium restituendarum, sicut & constituendarum, Paulus de Castr. in d. §. cum proponeretur, nu. 2. & sub con. 80. Barba. in rubr. de rebus Eccles. non alien. Crot. l. filius familias §. Diui, num. 54. de lega. 1. vbi Opison. num. 317. & Loazes n. 140. Petr. de fideic. q. 8. n. 338. Menoch. de præf. libr. 4. præsum. 189. numero 5. Vbi asseritur hanc præsumptam mentem dis-

58 poneetis versari in necessitate quadam dotandi filias, ad l. qui liberos, de rit. nuptia. & cum necessitatis causa semper sit excepta ab omni regulari obligatione, præsumit lex, testatorem voluisse, sub illo restitutionis onere, non venire causam dotis, & cum qualibet dispositio regulari debeat a verosimili mente disponentis, ad l. cum res 49. vbi Iason 6. nota. de legatis 1. l. Titius 25. §. Lucius, de liber. & posthum. glos. tale pactum, §. fin. de pactis, hinc inde verum, dispositum sub dicta authentica regulari a verosimili mente disponentis. Quod satis aperte resultare constat ex contextura, §. cum proponeretur, ad l. mulier 22. ad Trebellianum, ibi: *Quare dicendum est dotem decedere, ac si quod super fuisset rogatus esset restituere.* Et iterum repetitum reperies sub §. quamobrem in authent. de restitutione. & ea quæ par. Palac. Rub. in rubr. de dona. §. 13. & 16. vbi late Baraona in adnotatione, ibi Menoch. d. præf. 189. nu. 44.

61 Hæc autem verosimilis mens disponentis fecit dispositionem Authenticæ ad plures extendere casus, quos verosimilis mens potuerit comprehendere. Fecit enim protrahere casum, Authenticæ ad bona expresse prohibita alienari, vt eo casu, non minus, atque in tacita prohibitione vigeat Authenticæ facultas, in alienandis bonis prohibitis, alienari, pro dotium conseruatione, cum verosimilis mens prohibentis alienationes fuerit, vt hæc dotis causa esset exempta, Rip. ad l. filius familias, §. 1. numer. 73. de legatis 1. Couar. lib. 3. variar.

cap. 6. num. 10. veri. *Secundo hic in tractatu*, Surd. decis. 62. Peregrin. de fideicommissis. art. 42. n. 6. & n. 30. Menoch. d. præf. 189. nu. 96. lib. 4. cum alijs per Craſ. §. fidei commissum, q. 57. n. 2. Padil. in d. auth. res que, num. 52. Moli. de primoge. lib. 4. c. 6. cum alijs citatis sub hoc opere ad alium propositum.

62 Ad fideicommissum etiam conventionali, seu ex contractu proueniens verosimilis mens eadem testatoris fecit protrahere dispositum sub dict. authentica res que, Curt. Iun. ibi nu. 35. Peregrin. de fideicommissis. artic. 42. num. 58. quem & alios cum lauui sub commenta. ad constitu. *los impubers*, glos. 1. nu. 265. nam (vt mox dicebamus) ex quo authentica limitat ius commune, ob rationem aliquam, nil mirum, si authen. extendatur ad omnes casus quos ratio illa potuerit comprehendere, c. dilecta, §. nos igitur cum simil. de consir. vtil. vel inutil.

63 Ex eadem radice verosimilis mentis fieri dicunt interpretes, vt tantum facultas concessa sub d. authen. de rebus fideicommissi alienandis, comprehendat descendentes testatoris, nullatenus extraneos, nec collaterales, Menochius per plura exempla procedens d. præf. 189. Peregrin. art. 42. per totum, Peguera decis. 108. Quia vero inter collaterales cessat ratio verosimilis mentis disponentis non practicatur dispositio d. authen. res que, & ita frater non cogitur sororem dotare ex bonis sibi a fratre relictis, sub onere restitutionis, etiam si soror dotanda, & frater grauatus fuissent vtrique coniuncti, cum fratre testatore, nam ultra quod authentica conceperit dispositionem per

verba excludentia collaterales, cum tantum sub qualitate liberorum illam induxerit, & sub qualitate legitime, que tantum conuenire possunt descendenti bus, vt dicebant Bart. & Angel. in d. authen. Nihilominus tamen, maior & strictior ratio fuit, in verosimili mente disponentis, que non versatur inter collaterales, inter quos cessare illam propositam dilectionem ad descendentes habitam, ad l. 1. §. liberis, de legatis præstandis, Deci. l. 1. C. de bonor. posses. contra tabul. licet valde dubitauerit de hac resolutione, Curt. Iun. in d. auth. res que, a num. 18. Crot. in l. filius familias, §. diui, num. 66. vbi Loazes num. 72. Padill. nu. 114. Menoch. præf. 189. lib. 4. nu. 39. cum seqq. Couar. lib. 3. var. c. 6. num. 10. canonizauit hanc opinionem Senatus Neapolis apud de Franchis decis. 241.

60 Quod transit sine difficultate statibus filijs, & descendenti bus fratris grauati, & soror dotata habuisset aliunde. Vbi vero grauatus non haberet filios, nec soror habuisset aliunde, non dubito grauatum cogendum esse dotare sororem, ad l. cum seruus ita 71. de condi. & demonstrat. ibi: *Nam cum ipse cuius facturus sit ab heredibus suis fieri iussisse intelligatur.* Que verba in nuere visa sunt iuris presumptionem, vt frater grauans, voluisse intelligatur a suo herede fieri, q. ipse ex verosimili mente disponentis facturus erat, & cum data egestate sororis, & diuitia fratris grauatissis esset cogendus sororem dotare, simili modo presumendum sit voluisse, de suo fratre facere, quod ipse erat facturus, iuxta d. l. cum seruus.

Hxc

67

Hęc autem dicta fuere, & sub exemplis cummulata ex abundanti (licet grauiora sint prætermiffa prolixitatis fugiendæ) vt legitimata maneat superior traditio circa rationem finalem authenticę res quę, quam diximus consistere in verosimili mente disponentium. Qui cum regulariter concipiant fideicommissa, cum conditione, si sine liberis, legitimis & naturalibus, & hęc conditio non possit verificari, absque eo quod grauatus matrimonium cõtraxerit. Hoc quę sine dote contrahi non solet, præsumimus de testatore voluisse, vt contrahat matrimoniũ, cũ omnibus qualitatibus, & circumstantijs, cum quibus matrimonia contrahi solent, de dote recipienda & restituenda, & consequenter, causam dotis exemptam ab onere restitutionis, neq; comprehensam sub vinculo & fideicommissio, ita vt grauatus præsumatur de illo tantũ quod supererit deducta sorte dotis.

68

Modo sic his expensis ratiocinari licebit, a cessante ratione, & vt hęc fundata in verosimili mente disponentis, licet in sorte & proprietate dotis vigeat, nullatenus vero in fructibus, & vsuris dotis, imo fortius dici potest, verosimilem mentem disponentis assistere pro exclusione fructuum, interesse, seu vsusfructus bonorum fideicommissi vniuersalis. Pro quo expedo textum satis apertum & notabilem, & a paucis animaduersum in l. deducta §. qui post tempus, ff. ad Trebel. vbi vsurę quę post mortem testatoris obuenerunt hereditati, seu grauato, ab hereditate ipsa, ante illius restitutionem, nullatenus venire sub Tre-

69

70

belliano, seu sub restitutione facienda bonorum. Licet vsurę quę viuente testatore hereditati accesserint, sub restitutione venire debuerint. Ex hac dispositione legali, non obscure colligi poteris, cessare verosimilem mentem disponentis testatoris, seu vinculantis, in fructibus, & vsuris bonorũ fideicommissi, vt ob moram hæredis fructus restituantur, sed fiant grauati. Et cum sint consimilis naturę, seu speciei, fructus viduarum in bonis mariti, in casu nostrę constitutionis, cum cedant post mortem mariti, & moram hæredum commissam in retardata dotis restitutione, dicendum concludenter venit, ex verosimili mente disponentis, seu legislatoris factum fuisse, vt fructus ad mulierem non pertineant bonorum vincula torũ, licet fors principalis ex eisdem bonis, & ex verosimili mente legislatoris sit debita.

71

Cessat igitur ratio finalis in fructuum perceptione: cessat etiam impulsua, quam diximus originari ex verbis authenticę, ibi: *Nam Republicę interest dotem mulieribus conseruare*, quę innunt ob conseruationem dotium, (interesse tantum a Republica consideratum) permissam alienationem, satis conseruantur dotes per alienationes rerum fideicommissi, & sufficit mulieri, vt sibi sit cautum in dote, & sic in illo plus consideratum, hęc ratio cessat in illo, quod est minus, ratione fructuum, cum per istorum perceptionem, non causetur necessaria dotium con-

72 seruatio, sed augmentatio, ad quod ius nūquam beneficia sua direxisse apparet, sed ad solam conseruationem.

Nec vrgebit regula desumpta ex l. eos, C. de vsuris quæ eodē modo fecit illū potiorē; in fructibus, & priuilegiatum in vsūfructu, quē & in sorte, seu proprietate fecerat. Quia hæc regula verificatur quando vsuræ sunt promissæ, & in stipulationem ductæ, ab eo qui potuit rem obligare pro sorte, & pro vsuris, secus in eo cui defecit facultas obligandi, vt in marito, qui licet potuerit pro sorte dotis, bona vinculis supposita obligare, nullatenus vero pro vsuris, & interesse, & maximè pro illis vsuris, quæ veniunt ex mora alterius, tunc ne delictū vnus, alteri fit nociuum, non vtique de vsuris atque de sorte erit dicendum, Vincentius de Franchis in proprijs terminis decis. 613. nu. 17. Maritus enim, etsi tempore obligationis fuerit dominus (licet reuocabiliter) bonorum fideicommissi suppositorum, & potuerit pro sorte obligare, nunquam vero potuerit hipotecare pro vsufructu, cum fuerit obligatio in tempus, quo non fuerat dominus bonorum, quo casu in eidem in regula, vt paria sint fieri aliquid in tēpore prohibito. seu habili, dummodo effectus conferatur ad tempus inhabile, cum semper plus sit attendendus terminus ad quem, quā terminus à quo, glos. in l. quod sponse 4. verbo, Sine effectu, vbi Baldus num. 2. Salicet. num. 1. C. de donation. inter virum & vxorem, late Gracian. discepta. fore. cap. 818. per totum, vbi de regula.

74

Ex his igitur omnibus sic re-collectis, fiat vera, & indubia hæc nostra assertio, & alia penitus euerfa, vt non valeat cōsequencia, bona fideicommissi possunt alienari pro dote restituenda, & cadunt sub hipoteca dotali, igitur super eisdem bonis, poterit vidua tenutam cum iure percipiendi fructus consequi. Cum contrarium sit verius, cuius obseruantia quæstionem istam absolueri poterit, nempe, vt licet bona fideicommissi, possint pro dotibus alienari, nullatenus pro interesse dotis, seu vsuris dotalibus, hanc reperij obseruationem canonizatam. tum in Consilio Neapolitano, vt per Vincent. de Franchis decisione 613. tum in Rota, vt fuit dictum in vna Portuen. de Columna 14. Nouembris 1580. Coram Seraphino, quæ reperitur inter suas 481 n. 2. & 3. vbi fuit dictum pro fructibus dotalibus non competere priuilegium, vt bona subiecta restitutioni alienari possint. Quia (dixit Rota) esset nimis præiudiciale, & in totum posset subuerti fideicommissum, & successoribus præcludi via succedendi, & daretur occasio coludendi, & per indirectum fraudare successores, quod per directum fieri nequiuerat, vniuersa resistente iurisprudencia.

75

76 Tutior igitur ex his omnibus appareat obseruatio nostri Olibani, vt in bonis subiectis fideicommissi, ius percipiendi fructus, non comperat viduis in hoc nostro Principatu, cum in illis deficient, & verba legis per genituum prolata, & mens verosimilis eiusdem, quæ tantum fuerat in sorte & quan-

titate

titate dotis, & non in usufructu & interesse.

77

Non me latet eundem nostrū doctissimum Antonium Olibanum sub dicto loco num. 12. constituisse differentiam inter tennuram, & ius faciendi fructus suos, inter possessionē, & vsum fructum, & inter primum, & tertium beneficium, quæ nos (faciliores disciplinæ causa) indiuiduamus inter primum & tertium tempus. Vt in primo tempore, beneficium, seu possessione, mulier etiam si bona sint vinculata, seu de maioratu, procedat constitutio nostra, & habeat tennuram: secus vero quoad tertium beneficium, & quoad ius percipiendi fructus. Et licet Senator iste, autor discriminis, nil allegaverit pro iustificanda distinctione. Existimauerim moueri posse, ex quo ius possidendi non erat ita præiudiciale, atque ius percipiendi fructus.

78

Vel etiam considerauerat Olibanus (seu melius Mieres noster) quod fideicommissarius non potest propria autoritate capere bona fideicommissaria in sui personam vinculata, etiā purificata conditione, sed à manu hæredis bona ad eum per restitutionem deuenienda, ad l. sed si eo, ad Trebellian. l. cogi, 16. §. sed & si miles & §. si seruo inuito, in principio, l. si hæres 68. & passim sub titulo, ff. ad Trebellian. enodauit Peregrinus de fideicommissis. articulo 2. numero. 50. cum mulans plura exempla. Dicens non plus posse fideicommissarium ante restitutionem ab hærede grauato faciendam, quam hæres ante aditionem, & ita non minus eleganter firmauerat sub artic. 48.

79

80

num. 7. ductus doctrina Barto. si deicommissarium ante restitutionem non habere ius in re, sed ad rem, & agere nō posse tanquā suum, sed tanquam debitum. Adeo quod etiam si grauatus recusasset adire, fideicommissario, id non liceat, sed cogere, vt audeat & restituat, non obstante regula de circuitibus vitandis, l. quia 4. l. si legatus 30. l. omnes 71. & ibi communes ff. ad Trebellian. §. sed quia, instit. de fideicommiss. hæredita. Vt inde fiat, cum mulier ministerio legis nostræ, ipso iure veniat in possessionem bonorum mariti, & vice hæredis fungatur, sustinendo actiones hæreditarias actiue & passiuæ (vt sapius à nobis est animaduertum) dici possit similia bona possidere posse mulierē, ad effectum restituendi, saltem fideicommissario: sicut possideret ipse maritus, si in illius vita purificaretur conditio, sub qua fuisset grauatus, vt sic tennuram habere possit, nullatenus usufructum. Cum Olibano in hac sententia, concurrat decisio quædam Valentina, sumpta super foris illius Regni concordatibus cum nostra constitutione, quam mox referam de verbo ad verbum, & ex contexture illius agere poteris de legitimitate distinctionis nostri Olibani.

81

Hæc autem tanti Senatoris distinctio multū nobis cōplaceret & nos cū eo illius præstantia vregeret, cū supra adductis cōsiderationibus, si non viderem in vno atq; in alio casu verba nostri tx. deficere, & consequenter dispositū sub ea, vt supra fuit legitimum sub 1. declaratione nu. 186. sub hoc tēpore. Nec video (verbis legis pp̄sis, quomodo possit

vidua tenentiam habere, & non
 ius faciendi fructus suos, cum
 constitutio nostra tantum v-
 sum fructum largierit super il-
 lis bonis, super quibus iura tri-
 buerit possessionis: patet ad sen-
 tum, si consideres relatiuum il-
 lud supra ponderatum, *illorum*,
 seu *eorum*, expositum sub illis ver-
 bis, ibi, *los fruits de aquells bens*
fasa seus, sensus horum verborum di-
 rectus, ille significatur, ut in illis
 bonis in quibus tribuerit posses-
 sionem, ipso iure, & tenentiam ha-
 beat vidua ius percipiendi fru-
 ctus, igitur contra mentem con-
 stitutionis, declarata per supe-
 riora ponderata verba, non po-
 tuit Olibanus se iungere casus te-
 nentiam, & usus fructus cum aut, in
 utroque casu deficiunt verba leg-
 is, seu utroque casu sunt dan-
 da beneficia constitutionis, cum
 hæc pariformiter super illis dis-
 posuerit, per relatiuum *illorum*, cui
 ius naturam supra exposueramus.

Tum etiam viduam nostram
 dicimus non tam iure heredita-
 rio (cui convenire possent supra
 tradita de restitutione fideicom-
 missi) quam credititio possidere,
 & in eam possessionem transferri,
 tanquam creditricem in dote
 & sponsalicio, Mier. hic nu. 64.
 ibi: *Quia primo possidebat mulier*
bona viri ut pignolata, unde cum
 restitutio facienda per heredem
 gravati, sit in exercitio heredis,
 cuius titulus non competit mulieri,
 sed tantum titulus credititius dotis,
 taliter, quod si non esset dos, ces-
 saret beneficium tenentiam & faciendi
 fructus suos, Mier. hic nu. 47.
 & melius num. 88. fit inde conse-
 quens, nec ius possidendi, dandum
 mulieri in bonis subiectis fidei-
 commissis, nec ad effectum resti-
 tuendi, cum non sit in exerci-

tio creditoris, sed heredis, ut sic
 salva pace tanti Doctoris. (a cuius
 recedere observationibus
 aliquando vereor,) nullam puto
 esse differentiam quoad bona
 subiecta fideicommissis, inter te-
 nentiam, & ius percipiendi fructus
 post tenentiam.

Verum enim vero si fas mihi
 sit inter tam gravissimos Patres
 & litteratissimos Pragmaticos
 nostros comprouinciales, meam
 lenem interponere censuram,
 sub quadam paradoxa sententia
 illos ad concordiam reducendos
 esse existimo, non ex proprio
 Marte, & inermi ratiocinatione
 sed cum canonizatione vnius,
 & alterius Senatus, ex quibus no-
 stra illustrabitur censura, licet
 non semel in Olibani venerim
 sententiam, ut colliges ex allega-
 tis per nos sub glof. 4. commen-
 ta. *constit. los impubers*, a n. 79. &
 supra sub 8. declar. i. temp. n. 66.
 sed maturius re examinata, &
 discussis hinc inde a comprouin-
 cialibus nostris deductis, in me-
 lius mutandam decreui senten-
 tiam, & illam Olibani, Fontanel-
 le, & leuè nostram supra adductam,
 intelligendam, quando maritus
 habuisset bona libera, & bona
 restitutionibus supposita, & libe-
 ra fuissent sufficientia ad dotis,
 & sponsalicioj solutionem, tunc
 eo casu, si ex bonis liberis ma-
 riti, potest satis esse catum mu-
 lieri, pro dote, & sponsalicio,
 indubitabilem tunc puto
 esse sententiam Olibani, a no-
 bis fundatam, & sequentem, ut
 nullatenus, nec tenentiam, nec ius
 percipiendi fructus, competat
 mulieri in bonis subiectis fidei-
 commissis, sed contentetur bo-
 nis liberis, in illis quæ tenentiam
 habere, & fructus percipiat,

77 cum tunc satis cautum esse videatur mulieri, in dote sua, ad cuius conseruationem (diximus supra) ius sua semper induxisse priuilegia, ne damnum patiantur in patrimonio, quod consistit in dote, & non ut lucra caperentur, & ditiores efficiantur, cum tunc non ita fauendum sit mulieribus, in quorum fauorem non ita debemus nos facere debitorum iustitiæ dotium, ut cæteris pareatur præiudicium. Quod utique contingeret, si ita de facili priuilegia dotibus, & mulieribus concessa, indiscriminatim ad omnes causas, & contra quas cunque personas extendere mur.

78 Quando vero non sunt bona libera mariti, sed omnia sunt fideicommissis, & vinculis supposita, & restitutoria ad maioratus, seu fideicommissi successorem. Vel sunt bona libera, sed non sufficientia ad dotis restitutionem, & sponsalicij solutionem. Quia tunc mulier potest vindicare similia bona restitutoria, & in subsidium experiri contra ea, ad dotium exactorem, & non alias. Secundum terminos d. authen. res quæ, cuius remedium, subsidiarium omnes dixerunt sub d. authen. vbi Ias. nu. 7. Curt. Iun. num. 15. Padill. num. 42. Socin. conf. 75. num. 13. lib. 1. Paris. conf. 67. num. 49. Peregr. de fideic. art. 42. num. 66. Rip. in §. diui. num. 74. Boer. decis. 130. n. 12. Vincen. de Franchis, decis. 290. & decis. 519. Gracian. discepta. 832. num. 40. & dixit sapius Rota, & pluries hanc sententiam canonizauit, ut diuerso. 1. part. decis. 619. nu. 1. cum alijs sequentibus, & apud Cardin. Serap. deci. 440. num. 4 & decis. 1388.

79 & iterum decis. 1483. numer. 5. apud Cardin. Bononien. decis. 543. num. 2. vbi aliæ concordantes decisiones recensentur cum solemni annotatione Oliner. Beltramin. & iterum, decis. 266. nu. 9. & 10. Ioseph. Ramonius post hæc scripta prælo mandatus, sub 1. consilio num. 53. vers. additque. Et ita strictè sumitur hoc remedium pro subsidiario, ut prius sit discutiendum in legitime, & Trebelianicæ grauati, ad videndum, an ex simili iure fieri possit dotis satisfactio, alias non peruenitur ad alienationem immobilium fideicommissi, Paul. Castr. conf. 77. nu. 7. lib. 2. Corn. conf. 3. num. 3. lib. 3. Socin. conf. 75. num. 13. Rolan. conf. 85. nu. 10. lib. 1. Et si Trebelianica, & legitima non sufficeret, & ex fructibus fideicommissi, seu bonorum vinculi, congruenter posset dotari mulier, seu huius restitutionem dotis fieri potius ex fructibus, quæ ex proprietate exequendum esse, Curt. Iun. in d. authen. res, quæ, numer. 49. & ibi Ias. sub 12. limitatione celsit Rot. apud eundem Cardin. Seraph. decis. 481. num. 3. & decis. 1483. num. 5. & in recentissimis quas tribimus Farin. part. 1. decis. 66. Beltramin. in annota. ad Cardin. Bononien. sub decis. 543. num. 4. Licet hoc onus probandi (in simili dubio,) an sint bona libera, iniungatur dicenti extare, Rot. diuerso. part. 2. decis. 210. & apud Cardin. Mantie. decis. 152. & apud Cardin. Bononien. allegata decis. 266. num. 12. vbi notabilis annotatio Beltramin. cum alijs cummulatis per Steph. Gracian. discepta. foren. cap. 700. n. 15. quæ omnia exactum subsidium denotant, ut ita, & tunc demum

bona restitutoria teneatur pro causa dotis, si libera deficient, & illa quæ ad hæredes voluntarios mariti transire possunt, tunc sane, & isto in casu, veram puto Cancerij, & Molini assertionem nuper secutam, per Ioseph. Ramonium, dum hæc prælo mandarentur visum sub allegato cõ filio 50. a num. 18. (ad cuius sententiæ tuitionem desiderabam videre quid Consilium Regium nostrum censuisset in illa causa, & sententia in fine responsi inserta qua attente per nos lecta, nil inueni super dubio decisum) ut nempè tenuræ iurique faciendi fructus suos fiat locus, in subiectis fideicommissis vniuersales, & omnibus bonis illius.

Ratio potuerit considerari in his quæ supra animaduersa fuisse ex l. mulier 22. §. cum proponeretur, ad Trebel. docente, similem quantitatem, seu partem fideicommissi necessariam, pro dote constituenda, seu restituenda, non fuisse in bonis vinculi, seu substitutionis, sed fuisse in dote ipsa ex præsumpta mente, testatoris, quam diximus fuisse, ut dotis causa fuerit semper exemplata. Et ex rationibus consideratis supra, num. 42. & 43. ex quo enim fideicommissarius scierit, vel scire potuerit bona fideicommissi teneri ex defectu bonorum liberorum ad dotium, & sponsaliciij solutionem, hanc differendo, visus fuerit quasi cõtrahere cū vidua, & visus fuerit incidisse in pœnis nostri tex in quo diximus impostas fuisse hæredibus, & successoribus maritorum, ob contumaciam commissam, & incursum in non soluendis dotibus, in termino legali, & in dilatione annali à iure

introducenda ad similes solutiones faciendas, & cum pœna amissionis fructuum, & iuris possidendi sit in damnum non totius fideicommissi, sed fideicommissarij, ad quem pertinent fructus fideicommissi, a die purificatæ conditionis, & potuerit fideicommissarius pœnas euadere, soluendo dotes, quibus tenebatur, ex bonis fideicommissi, sit æquum & iustum, ut pœnas nostri textus subeat, cum sit visus suo iuri renūtiare, & nullo modo dici possit pœnam non sequi suos autores, cum in isto casu, nulla possit reperiri ratio diuersitatis, inter bona libera, & vinculata, imo vna & eadem, ut scilicet solutiones dotium, & accelerantur fiant, & cum sit eadem ratio, nil mirum si idē ius statuatur. Ne aliàs ob perfidiam fideicommissarij non soluendo illud, quod iuris vinculo soluere astringebatur, danti vxoribus irrogetur irreparabile, & lucrū fideicommissarius repperet, cum sua culpa, & iactura mulieris, ut ex his dicamus, quæ licet verum sit dicere (secundū nostram, & Olibani sententiā) viduam non facere fructus suos post annum luctus in bonis subiectis fideicommissis, hoc sit verum, si ex illis non sit facienda dotis restitutio, quia suppetunt alia bona libera mariti, ad id sufficientia, sin minus, in bonis fideicommissi subiugatis pro dotis restitutione, & sponsaliciij.

Et ne videatur noua hæc ratiocinatio dixi fundari posse in vna, & altera approbatione, & decisione consilij vna in consilio Neapolis sumpta, transcripta per Vincen de Franchis deci. 613. num. 19. cuius verba transcribere decreui, ut sit mihi in

testem

testem omni exceptione maiorem, iuxta terminos authen. si quis in aliquo documento, C. de edendo verba sunt. *Accedat huius conclusioni, quod existentibus bonis fideicommissis subiectis obligatis oneri solutionis dotium, & antephati pro concurrenti summa bonorum liberorum deficientium non est iustum nec equitati consonum, quod ad presens fructus, & presertim extantes pro dicta concurrenti summa bonorum deficientium, fideicommissarius ex sua mora lucraretur, & ex perfidia in litigando, quos non lucraretur si à principio bonam fidem prout debebat agnouisset, & hæc mala fides ei prodesset, & obesset in subuersionem fideicommissi secundo fideicommissario, quia ex cūmulo interesse ob non solutionem in tempore factam opus esset vandi proprietatem bonorum predictorum, & sic huic fideicommissario primo, prodesset mora in non soluendo perfidia in lite in qua succubuit, & mala fides per quam lucraretur fructus, & onera non sustineret.* Ecce verba decisionis sub eleganti stylo conceptæ, ex quibus non obscure colliges id quod firmamus, vt mulier faciat fructus suos in bonis subiectis fideicommissis, quando hæc possunt alienari pro dotis, & augmenti restitutione, & in subsidium tantum.

95 Alia vero sub doctiori, & artiori vinculo cōcepta, fuit vna Valentina, in illo Senatu circūspectissimo sumpta, magis familiariter ad casum nostrum in fauorem Hieronymæ Nauasquillo, & de Soler contra Sperantiam Soler & de Blasca 8. Augusti 1615. actuario Alreus sub examine doctissimi, & eruditissimi

nobilis Don Francisci Hieronymi Leõ tunc illius Senatus Auditoris integerrimi, postea vero tanta exposcente viri eruditione ad S. S. A. C. in fisci Regij patronum vocati, & inde ob eximias animi, & corporis dotes, quas in eum natura cummulauerat abunde, omnium bonarum disciplinarum doctrina longe præstantissimi, cuius viri scripta & ingeniose cummulata, sint nobis in probationibus probatis, ad Regium Senatorem eiusdem supremi Aragonum vocati. Is namque dum à sua eruditione Madriti de anno 1623. habuerim tractatum huius quæstionis renuntiavit mihi, ita fuisse sub dicta conclusione resolutum, cuius copiam nobis fecit, vt nos instructos faceret, vt nostra euangelizaret commentaria, quam ad hunc finem exinde seruaeram tanquam deriuata ab ipsa radice, cuius series mihi liberata sub his verbis continetur.

96 *Fuit conclusum iuxta forum, viduam habere tenutam in bonis, quæ tempore mortis eius maritus possidebat, post annum luctus cum priuilegio faciendi fructus suos. Quod ita intelligendum est, vt respectu bonorum liberorum (quorum possessionem hæredes consequi non possunt iuxta for. 8. solu. matri, donec uxor de dote, & augmento sit soluta) vidua post finitum annum luctus, iure tenute, omnes fructus consequatur, etiam si ea bona ab hæredibus possideantur, & nedum si petitio tenute fuerit intenta, statim post finitum annum luctus, sed etiam si postea petita fuerit, cum sit fori beneficium, citra hominis factum compiciens. Respectu vero bonorum fideicommissis subiectorum si in eorum possessione dicta vidua*

semper

semper permanserit, fructus iure tenentur post annum luctus consequatur, eo casu quo in subsidium dos ex bonis vincularis restitui debet, si autem dicta bona fideicommissio subiecta penes fideicommissarium fuerit, tantum consequantur eorum fructus à die petitionis intentatæ contra dictum possessorem. Forus enim nostri Regni, concedens viduæ tenentiam omnium bonorum, quæ maritus tempore mortis possidebat, cum priuilegio faciendi fructus suos, est exorbitans, & intelligi debet strictè, & non debet extendi, ad casus in quibus dicta foralis dispositio non reperitur praxi recepta, vnde cum eo casu quo fideicommissarius bona fidei fuit consequutus possessionem bonorum ad eum spectantium, iure fideicommissi, quæ maritus tenentarie, tempore mortis possedebat, & absque vlla interpellatione ea possedit, nõ reperitur dispositum à foris Regni, nec per obseruantiam subsequatà declaratum, viduæ deberi fructus dictorum bonorum, perceptos antelitem motam, ad hunc casum dicta foralis dispositio non est extendenda, secus tamen est, post litem motam, cum enim praxi receptum sit, dictam foralem dispositionem intelligi etiam debere, in subsidium in bonis fideicommissio subiectis, à marito possessis, & à die motæ litem, qui aliter, & bonæ fidei possessor efficitur, male fidei dicendum est, ab ea die dictos fructus bonorum fideicommissi tenentarie deberi.

Hactenus Senatus Regius ille Valentinus, sub examine tanti Relatoris locutus. Sub quâ conclusione Regia, licet multa diffiniantur, quæ non sunt adaptabilia ad constitutiones nostras, ex quo diuersum ius fori illi Valentini induxerint, non tamen

deficere videtur quoad alia valde familiaria.

97 Primo diffinire videtur illam assertionem nostram Olibani in qua dixerat, tenentiam, seu ius possidendi competere viduæ in bonis restitutorijs, sub verbis illis conclusionis relatæ, ibi: *Respectu vero bonorum fideicommissio subiectorum si in eorum possessione dicta vidua semper permanserit, supponunt igitur hæc verba, facultatem viduarum nanciscendi possessionem bonorum fideicommissio subiectorum.* Quod forsan non ita conclusum diceretur, si verba nostri textus ita strictè sumpta reperirentur, sub verbis fororum Valentinorum, quæ probauimus innuere vnum, & idem ius, tam in tenentia, quam in iure faciendi fructus suos ratione relatiui illorum, seu eorum.

98 Probat itidem Regia relata Valentina conclusio, fructus bonorum fideicommissio suppositorum post annum luctus deberi viduæ in subsidium, quando bona non subsunt libera mariti, quamuis hæc Valentina conclusio fundata in praxi distinctionem iniungat, de casu quo mulier nacta, & consecuta fuerit possessionem bonorum restitutorum, ad casum quo hæredes prius consecuti fuerint possessionem, vt primo casu ex tunc, fructus fiant vxoris, secundo vero casu nullatenus, nisi à die litem contestatæ, seu petitionis propositæ. Hæc autem distinctio nõ est adaptabilis ad textum, & casum nostrum cum leges municipales sint diuersæ, ille Valentinæ disponunt (vt supponit conclusio) vt hæredes possessionem bonorum liberorum mariti consequi nequeant quin prius fiat so-

lutio

lutio dotis, & augmenti mulie-
ri. Et tunc iuridice intrauit con-
clusio, vt casus fori loquentis de
bonis liberis mariti tantum nō
trahatur ad bona vinculata cum
in exorbitantibus nulla fiat
extensio.

100

Et ratio huius circumspectis-
sime conclusionis fundatur in
optimo iuris principio quo ca-
uetur, vt fructus, interesse, neq;
vsuræ dotis restituendæ, non de-
beantur de iure, vbi statutum a-
liud non disponit, nisi á tempo-
re moræ regularis, commissæ
per interpellationem, seu iudi-
ciariam, seu extraiudiciariam
Fontanella, qui testatur de ob-
seruantia nostri consilij elau. 8.
glos. 1. num. 25. & 26. sub 2 par.
pactorum nuptia, & post eū Gra-
cian. foren. cap. 563. num. 40. &
antea cap. 244. & melius c. 427.
Rota apud duos Cardinales Au-
ditores illius Mantie. decis. 171.
& apud Cardin. Bononien. dic-
tum Alex. Ludocif. decis. 204. n.
29. & iterū decis. 269. num. 1. &
decis. 273. num. 8. licet contra-
rium teneat Oliban. de actio. p.
1 lib. 3. §. fuerat num. 14. fol. mi-
hi 558. satis debili fundamento
& cum forus Valentinus expref-
se disposuerit de bonis liberis
mariti, sub dispositione iuris cō-
munis, visus fuit relinquere, quo
ad bona vinculis supposita, quæ
cum nō teneantur pro dotibus
nisi in subsidium (vt asseritur in
conclusionē) & nos latiori com-
probatione in superioribus tra-
dideramus, sic inde non incon-
grue sub dicta Valentina decla-
ratione dari fructus bonorum
fideicommissi á die interpella-
tionis tantum.

101

102

At vero cum in hoc Principa-
tu verba legis nostræ latius pa-

103

104

teant, & non sint coarctata ad
bona libera mariti, sed sub indi-
stineta locutione proferantur,
& possunt tam ad bona libera,
quam restitutioni obnoxia re-
ferri, fiet consequens, quod in
casu quo in subsidium bona vin-
culata, seu restitutoria tenean-
tur pro dotium restitutione, ip-
so iure, elapso anno, absque ali-
qua interpellatione veniēt sub
usufructu mulieris, cum mini-
sterio legis fructus elargiantur,
vt in decisione habetur Valen-
tina, & de iure elargiri solent
beneficia legum absque aliqua
extrinseca diligentia ad mate-
riam l. alimenta 11. C. de nego.
gest. l. at si quis 14. §. plerique
de religi. & sumpti. fure. Paul.
Castr. l. fin. num. 7. de eo quod
cert. loco, resoluit Gracian. foren.
discepta cap. 455. num. 28. Suid.
de aliment. tit. 1. quæst. 43. num.
22. & tit. 6. quæst. 8. nu. 25. Rot.
apud Alexand. Ludou. creatum
Pontificem sub Greg. XV. deci.
93. Vt sic quemadmodum in
præallegata conclusionē Regia
sub 1. casu illius, quando bona
sunt libera fructus debentur vi-
dæ, absque aliqua interpella-
tionē, quia á lege ipsa fructus cō-
ceduntur, & non ab homine: sic
in casu nostræ conclusionis cū
sit huiusmodi naturæ elargitio
fructuum, in bonis subiectis fidei
commissi, in subsidium absque
aliqua interpellatione debentur
elargiri, & vtrique in Regno
Valentiæ elargirentur, si forus
non disposuisset de illorū elar-
gitione tantum in bonis liberis,
quasi voluerit vinculata, & resti-
tutoria excludere, argum. text.
triuialis in l. cum prætor de iu-
dic. quod non potest in conside-
rationē haberi, in hoc Principa-

tu,

tu, sed solum attendere, an bona sint pro dotibus obnoxia, que fuerint mariti, & si tenentur ad restitutionem, utique tenebuntur ad vsum fructum, & tenentur cum lex nostra ita indistincte suam induxerit dispositionem. Ne igitur mala fides fideicommissarii, ex perfidia sua generata, in non soluendis dotibus, & spolio salicio ex bonis vincularis, cum nulla alia supersunt bona libera sibi prodesse, & obesse possit, ut dicebat decisio illa Neapolitana de Franchis, proxime allegata, dicendum existimaui supradictam pragmaticorum notitratum discrepantiam, & assertionem discordem, sic ad concordiam reducendam fore, & esse, salva semper Senatus nostri circumspiciendissimi sententia, & approbatione, ad cuius censuram & terminationem hanc, & alia grauiora relinquimus. Et hæc factis de hac inferentia ad hanc declarationem.

Notabilia ex 7. declaratio. ad argumentum ex 3. tempore desumptum.

- 1 Beneficia nostre constitutionis Ban viduis inhonestæ, & luxuriose viuentibus concedenda & num. seqq. concluditur num. 52.
- 2 Vidua, an stuprando amittat dotem, & quid si in anno luctus committatur, num. 3.
- 4 Vidua in hoc nostro Principatu

ob suprum solum perdit obentiones maritales non autem dotem, & cum sequentibus vsque ad numer. 51.

Vsaticus vidua sub tit. soluto matrimonio declaratus.

5 Termino concesso, & via termini censebitur concessa.

6 Obligatus ad actum faciendum astringitur legibus de illo actu loquentibus.

7 Vidue luxuriose, & turpiter viuentes afficiuntur penis secundo nubentium.

8 Pæne civiles secundo nubentium festinanter abrogatæ per ius canonicum, & que venerint in abrogatione, an que mere pœnales sint seu aliæ, n. 9.

10 Sanctitas Christianæ religionis non admittit, ut qui primi matrimonij vinculo sit solutus cum alio quocumque nubere non possit.

11 Pæne secundo nubentium civiles imposite viduis fornicarijs non sunt abrogatæ per ius canonicum.

12 Conditionis deterioris debent esse stulti, quam prudentes, & peccantes, quam non peccantes.

13 Iuri Canonico standum est circa abrogationem pœnarum secundo nubentium.

14 Pæne secundo nubentium in anno luctus sunt sublatae per ius canonicum ex quo culpa a iure civili considerata in similibus festinatis nuptijs fuerit a iure canonico sublata tam quoad pœnam infamie, quam quoad alias.

15 Pæne secundo nubentium solæ sunt abrogatæ in nuptijs in anno luctus contractis non in alijs.

16 Pæne secundo nubentium post annum luctus omnes sunt in fa-

- uorem filiorum primi matrimonij.
- 17 Ratio peccati vitandi per ius canonicum considerata ad tollendas pœnas secundo nubentium festinanter non viget in nuptijs post annum luctus contractis.
- 18 Pœne secundo nubentium post annum luctus impostæ à iure civili, an possint per ius canonicum tolli cum non inducant periculum incontinentiæ.
- 19 Pactum nudum cur de iure civili producat actionem, & de iure canonico è contra.
- 20 Pœne impostæ secundis nuptijs festinantur contractis licet sint abrogatæ non in totum sunt inutiles cum remanserit in correctæ contra viduas fornicarias.
- 21 Ius canonicum non opitulatur viduis inhonestæ viuentibus.
- 22 Correctio, seu abrogatio legis antiquæ, an censeatur correcti, & abrogati casus equiparati cum lege correctæ, & nu. 23. Correlatiuo vno correcto per legem recentem, an censeantur omnes correcti correlatiui, quod declaratur, ut in num. 23.
- 24 Mulier transiens ad secundas nuptias perdit omne, quod ex liberalitate, & iudicio coniugis defuncti ad eam deuenit.
- 25 Vidua per stuprum licet non perdat dotem, perdit tamen omnia, quæ ex iudicio defuncti viri ad eam peruenit, etiam si in legato non sit adiecta conditio castitatis, & melius de iure nostro Cathalonice, num. 27.
- 26 Vidua turpiter viuendo irrogat iniuriam viro defuncto.
- 28 Vsaticus vidua sub hoc nostro titulo exponitur, & declaratur.
- 29 Luxuriose viuere, an dicatur qui semel fornicata sit, an opus sit plures actus turpes exercere.
- 30 Vidua in hoc Principatu per vnum actum venereū puuitur illis pœnis quibus de iure communi per plures.
- 31 S. fina. in authen. de restitutione & ea, quæ parit in vnde. mense expensus, & enodatus latissime.
- 32 Vidua stuprando ad hoc, ut dicatur committere pœnas secundo nubentium debet conuinci de stupro in anno luctus commisso.
- 33 Mater per transitum ad secunda vota perdit tutelam filiorum primi matrimonij tam legitimam quam testamentariam.
- 34 Mater per exercitium luxuriosum perdit legitimam, & testamentariam tutelam filiorum sicut per transitum ad secunda vota, & an intelligatur in anno luctus, vel extra, num. 35.
- 36 Vidua in hoc nostro Principatu commitendo stuprum perdit tutelam filiorum etiam si post annum luctus tetrauerit stuprum & num. 48.
- 37 Vsaticus vidua nouè ultra omnes declaratus, & intelligitur & de verbo ad verbum committitur, & numero 41. & melius num. 46.
- 38 Substantiam viri mulier habere non potest nisi altero ex duobus modis de quibus hic.
- 39 Vxor iure successionis bona mariti habere non potest nisi in defectu descendentium agnatorum, & cognatorum ad exclusionem fisci.
- 40 Substantia verbum in iure pro tutela accipienda, & de significato huius verbi latissime.
- 42 Verba, en la honor vsatici vidua quid importent, & numero 45.

- 43 *Tutores honorarij, qui dicantur.*
- 44 *Tutor non potest a tutela remoueri citra honori detrimentum.*
- 47 *Tutela est danda secundum successionem legitimam bonorum.*
- 49 *Interpretatio legis recentis sepe per illa est summenda, quae minus praedudicet iuri antiquo.*
- 50 *Interpretatio rationabilis non est sublata per statutum prohibens interpretationem.*
- 51 *Poenae nouae non sunt iniungende ultra casum a iure expressum.*
- 53 *Poenae secundo nubentium, an afficiant tam virum, quam uxorem, & sint inter coniuges communes, quod intellige in poenis, l. 1. & 2. C. de secundis nup. secus in poenis, quae respiciunt utilitatem filiorum, quae sunt communes, num. 55.*
- 54 *Extensio poenarum nunquam admittenda de persona ad personam.*
- 56 *Maritus quia ratione potest plus concubinae legare, quam uini ex filijs primi matrimonij cum ei non liceat id facere in utilitatem uxoris. Et eodem modo respectu uxoris ad maritum,*
- 57 *Lex non ita suspicatur de concubinario amore erga concubinam atque de marito erga uxorem.*
- 58 *Reticulum ubi probabile non imminet non est necessaria praecautio legis.*
- 59 *Mulier quare plus succuratur in uelociano, & intercessione, quam in donatione.*
- 60 *Donatio inter coniuges cur prohibita, & non inter concubenarios, & de ratione, n. 61.*
- 62 *Pater non potest plus relinquere filio legitimo, quam uero legitimo, & natura, & an id procedat sub omni legitimatione, num. 63.*
- 64 *Mulier nubens in anno luctus non potest de iure civili donare secus uiri ultra tertiam bonorum partem. Et idem de uida fornicaria.*
- 66 *Pinellus notatur ad quaeestionem ut maritus non comprehendatur sub poenis 2. nubentium.*
- 97 *Maritus fornicando post mortem uxoris, an efficiatur reus omnium poenarum 2. nubentium contra num. 7.*
- 68 *Marito non licet impune uitam turpem agere licet maior castitas requiratur in uxore.*
- 69 *Maritus tempore quo donatio propter nutias erat in usu non minus, quam uxor per adulterium.*
- 79 *Poenae omnes 2. nubentium etiam abrogatae per ius canonicum licet sint intactae quoad uiduas fornicarias non uero quo ad maritum concubinarium, & sic tantum de poenis l. feminae, num. 72.*
- 71 *Diuortium licet concedatur per adulterium uxoris non uero per adulterium uiri.*
- 72 *Poenae secundo nubentium impositae fornicarijs uiduis intelliguntur de poenis post annum luctus impositis.*
- 73 *Vsusfructus cum tenuta, an sit debitus mulieri iuxta textum nostrum in casu confiscationis bonorum mariti.*
- 74 *Qualitas a lege seu statuto desiderata ad obtinendum concessum sub qualitate prius debet constare ante quam dispositum elargiatur.*
- 75 *Ablatiuus absolutus generat conditionem substantialem ad actum.*
- 76 *Conditio, quando adnectitur,*

seu

seu adiungitur toti dispositioni significat substantiam actus, nec tunc possunt per equipollens adimpleri.

77 Mors civilis non equatur naturali nisi in casibus à iure expressis.

78 Stipulatio cōcepta in casu mortis non committitur nisi in morte naturali.

79 Fideicommissum debitum post mortem grauati non debetur ante naturalem mortem etiam si confiscatio bonorum succedat grauati.

80 Restitutio dotis post mortem mariti facienda, marito fori iudicato, seu mortuo civiliter non fit restitutio.

81 Iura uxorum non veniunt sub confiscatione bonorum viri, sed semper iura mulieris salua esse debent.

82 V usufructuarius non perdit ius usufructus per confiscationem, seu publicationem propriam.

83 Viduitas foralis in Aragonia non perditur per confiscationem bonorum mariti.

84 Confiscatio bonorum mariti non periudicat iuribus mulieris existentibus in posse mulieris, & eius dominio.

Mulier ob mariti bonorum confiscationem in totum, seu in partem tanquam per inopiam potest agere ad dotium re petitionem.

Declaratio 7. ad assumptum 3. temporis.

Declaratur 7. loco hæc conclusio faciedi fructus suos vt procedat in vidua post annū luctus indistinctè non soluta de dote, & sponsalicio. Dicimus indistinctè nulla facta differentia, siue honestè, siue inhonestè vixerit, siue castè, siue luxuriosè, & siue decenter, siue indecèter, vtroque enim casu, beneficio nostræ constitutionis fruatur cuius assertionis potentior ratio esse potest. Quod sicut vidua stuprando post viri mortem non amittit dotem, secundum magis communem, & receptam interpretum sententiam, quam contra Paulum Castren. in l. sororem, C. de his quib. vt indig. & alios, tenuerunt quamplurimi accipientes in ducem huius sententiæ Alexand. in d. l. sororem numero 3. Croc. in l. 2. in princi. numero 5. & sequentibus solut. matrimo. Bened. cap. Rainuntius verbo, qui cum alia numer. 202. extra de testamen. vbi contrarium Paul. Castren. communiter reprobari testatus est Iul. Clar. in §. stuprum numer. 5. qui dicit ab hac non esse recedendum Pinel. l. fin. numero 9. C. de bon. mater. Padill. l. fideicommissum numero 4. C. de fideicommi. Molin. de primoge. libr. 1. cap. 9. numero 55. Couarru. ad 4. 2. part. cap. 7. §. 6. numero 10. vbi numero 12. etiam si stuprum committatur in anno luctus Gom. l. 80. Tau. n. 70. quam dicit veriore

Menoch. cas. 288. numer. 33. vbi fuisse de quaestione alios recenset Farinac. de delict. carnis q. 142. numer. 47. alios etiam Salcedo ad Bernar. Diaz regu. 786. & alios more suo Ceuall. contra communes, quaest. 708. numero 9. Peral. ad l. cum quidam num. 8. de leg. 2. Gutier. canonica. lib. 2. cap. 12. numer. 1. & 21. Baraona ad Palac. Rubios in rubri. de donat. int. vir. & vxor. §. 83. sub numer. 5. & de communi Gracian. discepta. 5. numero 20. qui alios recenset, & similiter noster Molin. de rit. nuptia. lib. 3. quaest. 67. numer. 17. Barbosa. ad l. 2. solut. matrim. part. 1. nume. 65. ver. his tamen non obstantibus, Sanchez de matrimo. lib. 7. disputa. 90 numero. 9. vbi recenset authores, qui putant (& verum dicunt) siue stuprum committatur infra annum luctus in quo dicitur stare in primo matrimonio lugendo maritum, & consequenter in obsequijs ad §. deinceps, ibi: *Et in prioribus steterint nuptijs*, in authentico de nuptijs, siue post annum luctus, dum vidua remanserit, & post eos Gutier. de matrimo. c. 110. numero 6. & video receptam hanc sententiam in omnibus ferè tribunalib⁹, siue vt dixi peccauerit in corpus suum infra annum luctus, siue post, vt per Surdū de alimen. tit. 7. q. 24. n. 10. Boer. decis. 338. Vincen. de Fran. chis deci. 421. n. 16. Hiero. Lauren. deci. 145. per totam, Cache. decis. 77. & perelegans diffinitio Ant. Faberi. 7. sub tit. de iur. dot. in codice suo Fabriano, & quidquid de iure fuerit controvertibile, cum sint cum Paulo Castrō. sequaces condemnantes viduas peccantes in libidine ad

amissionem dotium, quos cumulat Covarr. d. §. 6. nu. 10. Fari. vbi supra, num. 46. in hoc tamen nostro Principatu lege vigimus expressa, quæ viduis huius categoriæ saluat dotes in vsatico, vidua, hoc titulo nostro, ibi: *Vidua si cometra adulteri, e lo lit de son marit violara perda sa hōnor, e tot lo auer de son marit aixi empero, que no perda son auer si en presēnt aparra ne perda lo sponfalici mentre viura*, idest, *Vidua si commiserit adulterium, & mariti sui thorum violauerit, &c.* Ex quibus fit certum hodie plus non ambigi, an vidua perdat dotem, cum ius nostrum, & cōmunis interpretum, & pragmaticorum, & Senatuum observatio, illā saluet, sicut igitur vidua non perdit dotem per stuprum, ita nec beneficia in fauorem dotium inducta, vt ius faciendi fructus suos, nec tenutam perdere poterit, cū fructus, & tenuta elargiantur ob retardatam dotium solutionē, & ad facilitandam exactionē quo casu sumus in regula, quod permissio, seu cōcesso termino, cēsetur concessa, & permissa via termini, ad textū cū materia in c. suspicionis de offi. delega. ad l. 3. §. si. de pecu. legat. l. veteres vbi glo. & Bart. ff. de itine. actuq; priua. & in alia regula inducens, & tentus ad aliquem actum faciendum, astringatur legibus omnibus de illo actu loquentibus ad l. si duo. 38. vbi Bald. de acquir. hæredita. Nata. con. 42. num. 22. Surd. con. 254. num. 17. & in tra. & a. de alimen. tit. 1. q. 11. nume. 22. & titu. 9. q. 21. nu. 19. & q. 25. numero 91. Bechius conf. 75. numero 11. astrictus igitur hæres mariti ad soluendam dotem viduæ, etiam incontinenti

& tur-

& turpem vitam agentis, tenebitur ad legem nostram loquentem de pœnis non restituentium dotes, quia propter id vñquodque tale, & illud magis athen. multo magis, C. de sacro sanct. Eceles.

Solum enim iure cautum est viduas turpem vitam agentes, & luxuriose viuentes affici pœnis quibus conuolantes ad secundas nuptias afficiuntur l. his solis. 7. in fin. C. de reuocan. donatio. vbi Bartol. dicens perpetuo notandum, idem & apertius in athen. eisdem, & in corpore illius, C. de secundis nuptijs; cuius verba sunt. *Eisdem pœnis subijcitur etiam ea quæ parit intra luctus tempus si modo indubitatum sit sobolem hanc ex defuncto non existere,* text. de iure canonico in cap. vxoratus 8. de conuer. coniugato. ibi: *Eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat viuere,* ex quibus verbis liquet Pontificem decretalis illius authorem censisse, coadæquatas fuisse viduas conuolantes ad secundas nuptias, cum fornicantibus, vt notabat Panormi. ibidem numer. 2. & melius in §. fina. in athen. de restitutione, & ea quæ parit in vnde. men. & est concors omnium sententia Alexand. in l. bonorum de his, qui notantur infamia, Palac. Rub. in rubr. de donation. §. 63. numer. 3. Gom. l. 14. Tau. numer. 17. & in l. 53. Tau. in fin. Surdus de alimen. tit. 7. quæst. 24. numero 3. latè Barbof. l. 2. part. 1. numero 67. solut. matrimo. Thom. Sanchez de matrimo. libr. 3. disputa. 90. numer. 2. circa finem Gutierr. sub eodem tracta. cap. 110. nu-

mero 1. qui allegat Padill. in l. fideicommissum, n. 5. & seqq. C. de fideicō. Anto. Faber diffinitione 7. sub titul. C. de iur. dotium.

Dixi viduam fornicantem in omnes incidere pœnas iure ciuili inductas contra conuolantes ad secunda vota, non quod ignorem ius canonicum abrogasse pœnas festinarum nuptiarū, quas vulgus infra annum luctus contractas vocat auctoritate Apostolica vt in cap. penul. & fina. extra de secundis nuptijs, de quibus in l. 1. & in athen. eisdem pœnis, C. de secundis nup. & non solum pœnæ quæ merè pœnales sunt, qualis fuit pœna infamæ, inquam mulier incurrebat infra annum luctus nubēs, vt Bald. dicebat in d. l. 1. Sed etiam cæteræ aliæ quæ non liberorum fauorem prioris matrimonij, & vtilitatem illorum respiciebant. Remanentibus tantum illis, quæ post luctus annū nubentibus fauore liberorū irrogantur, & nō odio secundarū nuptiarū, cum religionis nostræ Christianæ sanctitas nō admittat, vt qui primi mariti vinculo solutus sit, cū alio in domino nubere nō possit quādocūq; iuxta Apostolum relatum in d. c. penu. & si ita Gutie. in prac. li. 2. q. 95. n. 5. Couar. ad 4. 2. p. c. 3. §. 9. n. 4. Alex. Tren. var. reso. li. 3. sub tit. de matr. reso. 5. per rotā alios recēset Alois. Leo in l. 1. C. de secun. nup. n. 4. Ant. Faber diffin. 1. sub tit. de secun. nup. in suo C. li. 5. tit. 5. Sed quia nō est religionis nostræ Catholicæ sanctitatis, fornicationi, quæ intra vel post luctus annum committitur sanere, priuilegio nuptiarum, quæ licet festinatæ, sanctæ tamen sunt, & in domino, vt

12
13
mox dicebam intactas, & incor-
rectas remanuisse pœnas per ius
canonicum in casu fornicationis
(à toto illicito) sicut in casu
nuptiarum, ex omni latere fan-
cto, vt Sacramentum, deterio-
ris enim conditionis esse de-
bent stulti, quam prudentes ad
1. regula. 9. §. fina. de iur. & fac.
ignor. l. 4. ff. quod vi aut elam,
& eiusdem deterioris peccan-
tes, quam non peccantes, ad
vulgatam l. Grachus 4. C. ad l.
Iul. de adulter. vt inde dicamus
abrogatas fuisse tantum pœnas
ciuiles contra binubos iniun-
ctas, contra vero fornicantes
intactas remanuisse, ita in ter-
minis Cardina. in d. cap. fina.
numero 2. de secundis nuptijs,
vbi Alexand. de Neuo numero
16. Garroni. in authen. eisdem
numero 4. & Alber. C. de secun-
dis nuptijs Benedict. c. Rainun-
tius, verbo, qui cū alia de testa-
men. numero 200. Eman. Acof.
c. si pater verbo, legauit nume-
ro 34. de testam. in 6. Clar. in §.
stuprum, numero. 6. Surdus de
alimen. tit. 7. quæst. 24. numer.
4. alios cumulat Sanchez d.
disputa. 90. libr. 7. numero. 1.
Gutierrez de matrimon. capit.
170. numero. 1. Alexand. Tren-
taci. vbi supra numero 7. Præ-
ter vero casum fornicationis,
nulli dubium esse potest, quin
standum sit iuri cononico, tol-
lente pœnas contrahentium se-
cundas nuptias, per Principes
seculares impostas, quas ius Põ-
tificum abrogauerat, quæ con-
tinebantur sub l. 1. & 2. C. de se-
cun nup vt non daretur stimu-
lus fornicandi viduis, ad vitan-
da peccata incōtinentiæ, in qua
materia, quis non dicit standū
iuri canonico iuxta glosam val-

de commendatam in regula pos-
fessor, de reg. iur. lib. 6. Covarr.
ad 4. 2. p. c. 3. §. 9. n. 4. faciunt no-
tata per Bart. in l. privilegia, C.
de sacros. Eccles. Ioan. de Garro.
d. l. 1. C. de secū. nup. nu. 44. iuxta
doctrinam nostri practici Mier.
in c. 2. n. 23. colla. 8. vbi dicit se-
per standū iuri canonico in hoc
Principatu, cum fundetur super
æquitate, in concursu iuris ciui-
lis, quod fundatur super rigore.

14
15
Ex quibus colliges, quod cū
ius Pontificium propter incon-
tinentiæ periculum, pœnas illas
festinatarū nuptiarum abroga-
uerit, non solū quoad infamiā,
sed omnes alias pœnas de quib-
us in l. 1. & 2. C. de secun. nup.
(quas cūulat, & declarat Trē-
ta. d. reso. 5. à n. 1. cū seqq. post Sā-
chez de matr. li. 7. disp. 87.) tolle-
re potuisset, ex quo igitur vidua
authoritate Pontificia cōtrahit
secūda vota, infra annū luctus,
debēt cessare pœnæ iuris ciuilibis
quod reputauit viduā culpabi-
lē cōuolando ad secūdam mari-
moniū intra annū luctus, cuius
culpæ occasione, imposuerat
illas pœnas. Ius autē canonicum
tollit culpā, qua sublata visū fuit
tollere pœnas, cū legitimè fac-
ta poenā nō mereatur ad l. 4. C.
ad l. Iul. de adul. argu. tex. c. cum
cessate de appel. sic ratiocinatus
est Ioā. de Garro. in d. l. 1. n. 21. &
54. vnde cum ratio peccati vitā-
di, militet rā in alijs poenis in
d. l. 1. & 2. C. de secū. nup. quam
in poena infamiæ ibi iniūcta, sic
verum, omnes poenas fuisse per
ius canonicū sublatas, quātū ad
nuptias cōtrahēdas in anno luc-
tus, nullatenus vero poenas con-
tra viduas nubentes post annū
luctus, ex quo est in similib⁹ poc-
nis diuersa ratio, cū si rectē in-

tueantur

16 tueatur pœnæ secundo nubentibus post annum luctus impositæ in l. fœminæ, l. generaliter, & l. hac editoriali, C. de secund. nupt. non in odium nubentium, neque in illorum pœnam inductas fore, sed in fauorem filiorum primi matrimonij: igitur non est præsumendum ius Pontificum voluisse tollere pœnas, in fauorem filiorum inductas, sed solum pœnas anni luctus, quæ principaliter videntur inductæ in odium viduarum, quas lex civilis reputauit contra bonos mores, & contra mulierum honestatem. Et si dixeris cum Panormita. in d. cap. fina. & Deci. in cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, de constitutio. numer. 35. eandem rationem peccati vitandi comprehendere alias pœnas impositas cōtra viduas post annum luctus, cum sit etiam retardatiua quodammodo nuptiarum, etiam si respiciant fauorem filiorum principaliter. Responsio erit facilis, quod ratio est diuersa, cum enim pœnæ impositæ contra secundo nubentes infra luctus annum in d. l. 1. & 2. C. de secund. nupt. sint grauiores alijs, in fauorem filiorum impositis post luctus annum, iuste potuit ius canonicum timere, & probabilius præsumere viduas retardaturas ad nuptiarum conuolutionem, metu penarum, quibus urgentibus, vehementior sit præsumptio fornicationis, quod non ita contingit in alijs pœnis leuibus, & parui præiudicij, vt dicebat Ioann. Nicolaus in l. generaliter, C. de secund. nup. num. 59.

18 Ex quibus vnum fit notabile, quod ex quo pœnæ se-

cundo nubentibus impositæ post annum luctus, respicientes fauorem filiorum, nullam faciunt præsumptionem incontinentiæ, nec dici possunt matrimonij retardatiuæ, quod etiam si ius canonicum illas abrogasset, cum cesset ratio peccati vitandi, non ligaret Principes seculares, nec in eorum foro induceret obligationem, (si alias non tenerentur seruare ius Pontificum pro vt nos cogimur per constitutionem anni 1599.) cum enim ius seculare habuit iustam causam præsumendi, quod vidua post annum luctus metu dictarum pœnarum non sit retardatiua à secundis nuptijs. Et tamen habuerit iustam causam præsumendi, quod metu pœnarum, l. 1. & 2. C. de secund. nupt. vidua sit retardatura, sit verum ius canonicum non posse tollere illas pœnas, in fauorem filiorum inductas.

19 Hæc probantur vno simili de pacto nudo sumpto, de quo dici solet, ratione peccati vitandi producere actionem, sed quia ius civile contrarium estimauit, eo attento producere actionem constat, quia ius civile iustam habuit causam præsumendi, non esse peccatum, quia deficiebat consensus, qui totum facere videtur in omnibus conuentionibus, sic lacisissimo sermone Rip. in rubr. de verbor. obliga. latè interpretes in l. iuris gentium, §. igitur nuda, de pact. Ex ea de pact. numero 456. & pro Scholasticis Ferdinandus Mendoca de pactis libro 3. capit. 9. per totum Corraf. libr. 3. Miscellan.

cap. 15. numer. 4. Peregrin. ali
qua de fideicom. art. 14. n. 1. ver.
quo autem ad primum Anto.
Pichar. in §. alie autem, nume. 4.
insti. de donationib.

20 Non igitur per correctionē
pœnarum secundo nubentium
per ius canonicum inductam,
erunt pœnæ legales inutiles, con
tra festinatas nuptias impositæ
in legibus 1. & 2. C. de secund.
nupt. cum remaneant incorre
ctæ, contra viduas fornicantes
intra luctuosa tempora, cum ut
dicebamus, non sit præsumen
dum ius canonicum velle opi
tulari viduis, in turpe vita (omni
iure reprobata) viuentibus, ut ex
21 Deci. in l. 1. numer. 3. & Ioann.
de Garro. num. 56. & in authen.
eisdem pœnis, numer. 4. C. de se
cun. nupt. & alijs dicebat San
chez d. dispta. 90. libr. 7. numer.
1. & Gutier. d. cap. 10. numer.
1. Surd. d. quæst. 24. num. 4. & sic
ius canonicum in d. cap. penul.
& fina. intactum reliquit Impe
ratorem Iustinianum in §. fina.
in athen. de restitu. & ea quæ pa
rit in vnde. men.

22 Ex quibus deduces veram li
mitationem ad traditionem il
lam ordinariam, qua docemur,
quod quoties lege recenti lex
antiqua corrigitur, vel abroga
tur, censeantur abrogati om
nes casus, per legem antiquam
æquiparati, ut sic corrigendo
vñ ex correlatiuis, censeatur a
lios corrigere, docete glo. comu
niter secuta in l. si quis seruo, C.
de seru. fugiti. & dixi latius in
meo tracta. de succes. impub. gl.
6. numer. 9. vbi allegavi Anto.
Gabriel. libr. 6. commun. tit. de
legib. conclu. 12. numer. 36. Sur
dus de alimen. tit. 7. quæst. 25.
numer. 7. & 8. Barbof. l. si con

23 itante solu. matrim. numer. 105.
& 106. vt intelligas si in æquipa
ratis, & correlatiuis in l. antiqua
sit par ratio, disparitate vero ra
tionis reperta inter correlatos,
correcto vno per legem nouam,
non censentur alij correcti ex
Iaso. l. fina. nume. 19. C. de indic.
viduita. tolen. Garro. in d. l. 1. nu
mer. 4. C. de secun. nupt. Ioann.
Nicola. in l. generaliter illo tit.
nume. 34. idem Iaso. in authen.
cui relictum, numer. 10. C. de in
dic. viduita. tolen. glo. nota. in l.
fin. C. de bonisq; liber. verbo re
cusante, Barbof. vbi supra num.
105. & nos d. glof. 5. num. 9. &
melius nume. 64. Vnde quam
uis ius disponat, mulierem inho
nestam vitam agentem, affici
pœnis contrahentium secundas
nuptias, has quæ ius nouam a
brogauerit, quia tamen diuersa
est ratio in vidua fornicante (ne
plus habeat luxuria castitate,)
quam in vidua conuolante ad
secundum matrimonium, etiam
nimis festinanter, abrogatis pœ
nis in binubis, non censentur a
brogatæ, in fornicantibus, ex dif
paritate rationis.

24 Ex quo igitur pœnæ om
nes ciuiles contra festinatas,
& præcipitatas secundas nup
tias sunt in viridi obseruan
tia cōtra inhonestas viduas, tur
pes, & fornicarias, & inter
pœnas illas ciuiles, fuit vt con
trahens secundas nuptias, per
deret omne illud quidquid,
& quantum, ex liberalitate,
& iudicio defuncti coniugis,
vel iure legati, vel donationis,
ad eam peruenerit, vel inter
vivos, vel causa mortis, & etiam
si contēplatione viri aliquid ad
eam deueniret, vt colliges ex
d. l. 1. C. de secund. nupt. ibi:

omnium praeterea haereditatum, legatorum, fideicommissorum supra voluntate relictorum mortis causa donationum sit expers, & icidem in l. 2. legitur, ibi: *Atque omnia, quae de prioris mariti bonis, vel iure sponsalium, vel iudicio defuncti conjugis consecuta fuerat amittat*, & apertius Iustinianus in §. primæ si quidem. vers. *sed neque exerinsecus*, in authen. de nup. & communis concurrit Schola interpretum, vt per Alexand. Trentacin. vari. libr. 3. tit. de matrim. re.olu. 5. numer. 4. Thom. Sanchez de matrim. libr. 7. disputa. 87. nume. 7. fiat inde viduas fornicarias, & supra committentes, perdere omnia, quae ex iudicio viri defuncti habuerunt, est text. formalis in §. fina. in authen. de restitutio. & ea quæ parit in 11. men. colla. 4. quem text. ad hoc extollit Rip. l. 2. numer. 8. solut. matrimo. Couarru. ad 4. 2. part. cap. 7. §. 6. numer. 11. facit text. in l. his solis, C. de reuocan. donatio. communes in d. l. 1. & in l. fideicommissum, C. de fideicom. vbi Salicet. numer. 3. & Padil. numer. 3. Silu. nuptia. libr. 2. §. ampliat. 1. numer. 43. & 45 Vilalob. in tracta. commu. opini. litera D. numer. 27. vers. plus dicit Palac. Rubios in rub. de donatio. §. 67. numer. 1. & §. 70. numer. 19. & §. 73. numer. 2. Baiard. ad Clar. §. adulterium, numer. 105. & in §. stuprum nu. 43. Hieron. Lauren. decis. Auinio. 14. in fin. Farinac. 4. part. crimi. sub tit. de delictis carnis quaest. 42. num. 54. Ceuall. contra communes quaest. 708. num. 17. Cifuentes l. 14. Tau. nume. 2. Auiles in prohae. capit. prator. vers. 1. num. 39. Gom. l. 53. Tau.

ad fin. & in l. 15. num. 17. Olasc. decis. Pedemon. 67. Gracia. discep. 5. num. 15. & Card. Mantici. de coniect. lib. 12. tit. 5. n. 7. quod procedit etiam si á testatore conditio viuendi castè non fuerit adiecta legato, vt pluribus adductis Gracia. d. discep. 5. per tota qui bene fundat.

Et pro ratione dicebat Salic. in l. fideicommissum, C. de fideicommiss. secutus per Cot. in memorabil. verbo mulier, in fi. quod vidua turpe viuendo, visa sit irrogare iniuriam viro defuncto, vt colliges ex §. Quæro in authen. de nup. & iniurando virum efficiatur ingrata, facitque se vti talem indignam beneficio recepto ad l. 1. ff. de his quibus, vt indig.

Hæc autem traditio de obuentionibus maritalibus amittendis, in fornicantibus viduis infra annum luctus, in arctioribus, & strictioribus terminis habemus dispositum in hoc Principatu, de iure vsaticorum, quo cautum habemus, viduam thorum mariti violantem, seu stuprantem, vel adulterium perpetrantem, perdere honorè, & omne, quod habuit á marito, & ultra procedit clausula irritans factum, applicando perditum ad filios, aut ad illorum propinquiores, vt est videre in vsatico vidua hoc nostro titulo cuius verba sunt. *Si cometra adulteri à lo lli de so marit violara perda sa honor, e tot lo auer de son marit, e la honor venga en poder dels fills si en edad ne seran, o altres propinchis de aquells, hoc est, si commiserit adulterium, & thorum viri sui violauerit perdat suam honorem, & omne, quod habuit viri sui, & honor ve.*

niam in posse filiorum si in etate fuerint, seu ad alios propinquos illorum. Dixi vsaticum loqui & disponere in arctioribus, & strictioribus terminis quibus fuerat locutus, §. fina. in authen. de restitutione, & ea que parit in vnde. men. nam licet controuersum sit apud Doctores, an ad hoc, vt vidua his pœnis teneri possit, sit necessaria consuetudo fornicandi, & non semel tantum ad hoc, vt luxuriose viuere dici possit, vt videre licet ex Bart. in l. his solis in fin. C. de reuocan. dona. Abbas cap. vxoratus numer. 2. de conuersione coniuga. vbi Anchar. numer. 1. Rip. l. fin. nume. 68. C. de reuocan. donatio. vbi Pinel. numer. 18. Deci. l. 1. numer. 3. C. de secun. nuptijs Palac. Rub. in rubr. de donatio. int. vir. & vxor. §. 67. numer. 3. Ioan. de Garro. in rubr. de secun. nupt. numer. 59. Gom. l. 14. Tau. numer. 16. Tel. Fernã. l. 6. Tau. numer. 27. & melius omnibus Eman. Acoft. in cap. si pater verbo legauit, par. 1. nume. 38. vers. deniq; Vasq. libr. 1. de success. creat. §. 10. numer. 610. vers. primo in filia, & libr. 2. part. 3. §. 20. numer. 152. Quos allegat Surdus de alimen. tit. 7. quæst. 24. nume. 20. cum sequentib. Thom. Sanchez allegata disputa. 90. numer. 2. & 8. & post eum alios recenset Gutierrez de matrimo. libr. 1. c. 110. numer. 4. atamen in hoc nostro Principatu stante supra relata vsatici dispositione, controuersibile non erit, quin vidua ex vnico sclo actu fornicario, incidat in pœnis vsatici, que sunt ferè ad pœnas iuris civilis, illa enim verba. *Si commiserit adul-*

terium, aut lectura seu thorum mariti violauerit, de vnico tantum acta sunt intelligenda ad vulgaram l. boues §. hoc sermone, de verbo signifi.

Et quamuis dictus vsaticus vidua videatur concordare eū iure communi signanter cum §. fina. in authen. de restitutio. & ea que parit in vnde. men. a quo sumpta facit authē. eisdem pœnis, C. de secun. nup. quatum ad pœnarum iniunctionem contra viduas fornicarias, maximè in priuatione relictorum, & eorum omnia, que habuerunt à viris suis, per contractus, vel per vltimas dispositiones, vt patet ex verbis authentici, ibi: *Si quid tale contingerit, ante luctus tempus peperit mulier circa terminum anni, vt indubitatum sit sobolem non ex priori consistere matrimonio modis omnibus eam priuari ante nuptiali donatione, & secundum proprietatem, & secundum usum subdendam quoque alijs omnibus pœnis, ac si eas contigisset ante luctus tempus legitimas celebrare nuptias,* nihilominus tamen vnum aliud videtur disponere vltra dictum authenticum, hoc enim videtur se restringere ad fornicationes in anno luctus commissas, vt per eas incidat in pœnas impositas contra nubentes infra luctus annū, quod enim suadent verba illa. *Et ante luctus tempus peperit mulier circa terminum anni,* & iterum, ibi: *Ante luctus tempus legitimas celebrare nuptias,* & intelligendo hac ratione hunc text. maior interpretum Schola censuit, ad hoc, vt vidua per fornicationem incidere dicatur in pœnas omnes cōtra festinatas nuptias impositas, debere conuinci

de stupro in anno luctus commissio, si enim conuinceretur de stupro post annū, tūc solū teneretur pœnis secundo nubentiū, de quibus in l. fœminę, l. generaliter, & l. hac edictali, C. de secū. nup. huius sententię sunt sequendo glo. in d. §. fi. in auth. de restit. & ea quę parit verb. Maligne & verbo, perfecto, vbi Angel. §. vnum, n. 7. Alex. de Nouo in c. fi. nu. 15. de secun. nup. Corne. l. fideicommissum, n. 3. C. de fideic. Alciat. præsu. regul. 2. præf. 9 Ioan. de Garro. in authen. eisdē pœnis nu. 10. C. de secun. nup. late Barbosa. l. 2. p. 1. nu. 67. & 68. solu. matrim. alios congerit Sanchez d. dispu. 90. nu. 5. cum seqq. vbi ait de simili lege Hispanica, quę est 9. in ordine, lib. 3. fori. Gutier. de matrim. d. 6. i. 10. nu. 1. vers. Post annū vero luctus. Ad terminos vero huius nostri vsatici non potest probabiliter dubitari propter indefinitam & indistinctam locutionē sub verbis relatis, ibi: *Si cometra adulteri, e lo llit de son marit violara*, quis enim hanc indefinitāquę equipoller vniuersali (sicut alia huius generis esse potest) dicere poterit, restringi ad violationem thori, & stuprum commissum intra annum luctus? Nullus equidem citra cauillationem, firmare poterit, nec negare, quod nostro iure municipali attento, fundato sub hoc vsatico, viduam fornicantem siue in anno, siue post luctus annū amittere, perdere, relicto à viro suo, & omnia perdere, quę ex iudicio mariti ad viduam peruenerunt, cum igitur vsaticus noster non se restringat ad fornicationem in anno luctus commissam, sicut se restrinxit Imperialis lex in dicto §. final.

sed ad omnem fornicationem indistinctē commissam, sit verum, viduam in hoc nostro iure municipali quodcumque fornicantem, & stuprantem, incidere in pœnas secundo nubentium, saltem in perditione omnium quę sibi à viro defuncto obuenerunt.

Fit itidem ex nostro isto vsatico, vnum aliud non minus verum, quod sicut vidua per transitū ad secundū matrimoniū remouetur à tutela, siue legitima sibi à iure delata filiorū suorum, in authentica matri & auia, C. quando mulier tutoriæ offic. fungat. poss. siue testamen. a. r. i. a, vt sunt iura nouissima aperta authenticorum, in Authentica. Sacramentum, C. eodem, & in authentica eisdem pœnis, C. de secūdis nup. ijs, & deduces ex l. 2. C. quando mulier tutor. officio, & ferē per totum titulum, quod enodauerunt recentiores post communes in dictis authenticis, Baeza qui multos recenset de decima tutorum, cap. 4. numero. 51. Gutier. de tutel. 1. par. cap. 9. per totum, Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 88. numero. 4. Ita exercendo actum, seu actus libidinosos ab eadem tutelæ administratione remoueat, habuit hæc sententia autorem Acurtium, in verbo, Contractis, in authentica Sacramentum, C. quando mulier tutor. officio, quam nullus reprobauit, vt per Ripam l. fœminę, numer. 25. C. de secūdis nup. ijs, & iterum in l. final. quæstio. 26. C. de reuocā. donat. Ioannes Nicolaus in l. generaliter, numer. 15. C. de secūdis nup. ijs, Gomez l. 14. Tauri, nu. 13. Gratus respons. 115. nu. 8. vol. 1.

Padill. l. fideicommissum, nu. 8.
 C. de fideicommiss. Pinel. l. fin. C.
 de bon. mater. num. 18. Surd. de
 alimentis, tit. 7. q. 24. numer. 18.
 Gutierrez. de matrimon. lib. vno,
 cap. 110. num. 15. & antea de tu-
 tel. 1. part. c. 9. num. 19. Azeved.
 l. 4. tit. 1. lib. 5. num. 14. Sanchez
 de matrimon. qui plura suo mo-
 re cumulat, & ferè nil præter-
 mittit intactum de matrim. libr.
 7. dispu. 90. numer. 15. Ad quod
 probandum dicunt esse textum
 probantem veritatem assertio-
 nis in l. fin. C. quando mul. tutel.
 offic. fung. Et licet sub aliqua am-
 biguitate, apud relatos sit an for-
 nicatio viduæ sit committenda
 in anno luctus tantum, ad hoc vt
 tutelæ perditio committatur, an
 etiam si post annum perpetrata
 sit: vt colliges ex glos. fin. in §. si.
 in authen. de restitution. & ea,
 quæ parit in vnd. men. vbi An-
 gel. de Perus. num. 7. Speculator
 in tit. de tutore, §. nunc viden-
 dum. Ceterum (si mea non fal-
 sit noua à nulloque excogitata
 sententia) de iure nostro muni-
 cipali inducto in allegato & præ-
 citato vsatico vidua, res est cla-
 ra, quod siue vidua in anno, siue
 post, & siue per vnum actum, si-
 ue per plures stuprū committat,
 perdat tutelam, sicut & perde-
 re dixerunt obventiones omnes
 maritales. Quod autem vsaticus
 loquatur de legitima tutela, vel
 testamentaria, fiet certum expè-
 sis sensim verbis vsatici, ibi: *Sub-
 stantia mariti*; & iterum, ibi: *Per-
 da sa honor*, & ibi: *E la honor ven-
 ga en poder dels fills si en edad ne
 serà, o de altres propinchs de aqlls.*
 Si rectè enim verba vsatici ante-
 cedentia cum subsequentibus
 iungantur, nulli dubium esse po-
 terit, vsaticum disponere velle,

seu sentire, de tutela filiorū pri-
 uanda, per adulterium, seu stu-
 prum viduæ.

38
 39
 40
 Dixerat enim vsaticus in illius
 initio, quod vidua cum honesta
 te & castitate vitam ducendo
 post mariti mortem, nutriēdo
 filios suos habeat mariti substan-
 tiam. Viri substantiam mulier
 habere non potest nisi altero ex
 duobus modis, vel iure succes-
 sionis, vel iure tutelæ & curæ;
 quam ius detulit matribus, in au-
 thentica matri & auie, cum simi-
 libus, C. quando mulier tutel. of-
 fic. fuug. deb. iure successionis,
 existentibus filijs, descendenti-
 bus, vel agnatis, mulier substan-
 tiam mariti habere non potest,
 sed tantum his deficientibus ad
 exclusionem fisci, vt apparet
 in edicto C. vnde vir & vxor: se-
 quitur ergo quod mulier si ha-
 beat substantiam mariti, vt tu-
 trix & curatrix legitima filiorū,
 & ad eorum educationem sub-
 stantiam habere dicimus, solet
 enim ius hoc verbo *substantia*,
 vt in tutelis deferendis & con-
 siderandis, sic colliges ex aliqui-
 bus iuris partibus loquentibus
 de tutelis & curis. Insignior ve-
 ro sub text. in l. muto 6. §. fin. in
 fin. de tutelis, vbi deciso dubio
 per Iureconsultum, an filio in
 hostium potestate existenti tu-
 tor dari possit negatiue, ait cura-
 torem bonis assignandum fore,
 sub his verbis: *Imo curator substā-
 tia dari debet, ne medio tempore
 pereat.* Verbum igitur, *Substātia*,
 ad bona tutelaria referri solet,
 ad idem habes text. in l. si duos
 52. de administra. & periculo tu-
 torum, ibi: *Ex substantia cuiusq;
 rei commisi stipulacionem, &c.*
 idem in l. 2. C. de tutor. & cura-
 tor. illustri. ibi: *Et si in regendis*

pupillaribus substantiis signi crean-
 dorum pares esse non poterint: idē
 colliges ex l. fin. §. personis, C. de
 administra. tutor. ibi: *Quae pericu-
 lo proprio, vel suae substantiae tu-
 tores vel curatores petierunt.* Et
 in finalibus verbis eiusdem l. fin.
 iterum similia repetuntur ver-
 ba, ibi: *Aliarumque personarū sub-
 stantia administrantur.* Ex quibus
 iuris locis, non obscure desumi-
 tur, verbum, *Substantia*, regulari-
 ter referri ab bona tutelae, seu
 cure; & aptitudinem inducere,
 ad designanda bona pupillorum
 in administratione tutelae, ut cō-
 sequēter innuēdo vsaticus, vt mu-
 lier substantiam viri sui defuncti
 habeat, in educatione filiorum,
 tanquam in subiecta materia, vi-
 uendo castē & honestē, intelliga-
 rur, vti tutrix & curatrix, quod
 confirmatur ex illis verbis, *en sa
 honor*, quae etiam indicare tute-
 lam manifestius fiet, si expendas
 text. in l. iure nostro 26. §. hono-
 ris, de testamta. tute. in verbis
 illis; *Honoris causa tutor datus nō
 videtur quem pater à caeteris tu-
 toribus rationes accipere voluit.*
 Sic tutores qui ad administratio-
 nem tutelae venire non possunt
 honorarij appellantur, tanquam
 honore contenti, ad l. 3. in prin.
 ver. Ceteri, de admieistrat. & pe-
 ricu tut. hinc dicebat Imperato-
 ria lex lancimus 29. in princip.
 C. de administra. & periculo tu-
 tor. Tutorem à tutelari officio
 repelli non posse, sine existima-
 tione personae, quasi vellet dice-
 re, quod perdendo honorē, exi-
 stimatur honoratus, quod aper-
 tius deduces intuendo decisum
 in l. fin. C. de suspect. tutor. vbi
 quoties quis à tutela repellī cō-
 tingerit dolo malo ipsius infamia
 inodari, quod nō aliter cōtinge-

re potest, quam per honorem
 deperditam, perdendo tutelam;
 aptius igitur verba illa *In sua ho-
 nore*, referuntur ad tutelam, quā
 ad honores, sub nomine, vel si
 nonime possessionis, vt vulgo di-
 ci solet *honores, & possessiones*, vt
 sic verba illa vsatici, *en sa honor*,
 & illa, *baja la substācia de son ma-
 rit*, referantur ad tutelam, cuius
 causa vidua honorem, & substā-
 tiam, id est bona mariti habere
 dicatur, vt sēsus sit, q̄ vidua dū in
 viduitate persistat nutriendo fi-
 lios in sua tutela, bona quōdam
 viri sui habeat: si vero inhonestē
 vixerit, committendo stuprum,
 & thorum mariti violauerit, in-
 distinctē siue in vno, siue in ge-
 minatis actibus venereis, siue in
 anno, siue post annū luctus, per-
 dat honorem, hoc est, tutelam,
 & honor veniat ad filios, si in e-
 tate fuerint, sin minus ad pro-
 pinquiores illorum. Hæc autem
 applicatio pœnarum indubitata
 faciunt superiorem (quam nos
 ultra omnes firmamus) traditio-
 nem. Cum enim bona, nec tute-
 la peruenire possunt ad filios, ni-
 si sint in perfecta ætate 14. in tu-
 telis, & 25 in curationibus, dicit
 vsaticus, quod honor matris in
 casu fornicationis deueniat ad
 filios, sin minus, casu quo filij nō
 fuerint in etate perfecta, ad pro-
 pinquiores, ad quos de iure de-
 bet tutela deferri sequendo ri-
 tum successionis, iuxta text. in
 authentica, sicut hereditas, C. de
 legitima tutela, per quam dixi
 in meis commentarijs ad const.
los impubers, glos. 6. num. 138. &
 antea glos. 3. num. 96. tutelā de-
 ferendam esse cognatis, seu ag-
 natis pupilli, quibus bona ipsius
 ab intestato essent relargienda,
 iuxta doctrinam Bar. l. 3. in prin.

de legitim. tutor. Gutierr. de tutel. 1. p. cap. 2. num. 15. & 17. Roxas in eptho. succel. cap. 26. nu. 89. Spin. in Specul. testam. glo 29. num. 8. manifeste disponit super tutela legitima sibi a lege delata, per illa verba, *substantia, e honor*, vt mulier perdet eam per violationem lecti, seu thori, & consequenter vsaticus concordet, cum iure communi in parte qua disponit, viduam fornicatam perdere tutelam filiorum, quam sic perdere dixeramus, in l. fin. C. quando mulier tutel. offic. fungi debeat, in illis verbis, *Sed pudicitiam suam intactam conseruet.*

48
49
50
Et quod ista sit interpretatio facienda ad vsaticum suadet illa iuris traditio a nobis legitimata saepius in tracta. de succel. impuber. glos. 2. num. 157. vt semper de lege receti sit interpretatio sumenda, illa quae ad minus ledat ius commune, & in quantum minus fieri possit, sit in illius derogationem, ex Bart. doctri. quae omnes sequuntur in l. omnes populi, num. 6. de iusti. & iur. vbi lafon num. 62. & Gutierr. in pract. q. 15. num. 34. lib. 3. Auendan. l. 40. Tau. glos. 14. numer 25. Quibus addo Bechium plura cumulantem conf. 1. num. 21. Surd. cofil. 182. num. 12. Gracia. discepta. foren. 942. nu. 27. cum igitur ex simili noua enodatione, seu intelligentia, in paucis ledatur ius commune, non erit abstergenda, etiam si ab inculto Doctore illa habere existimes, nec me repellas queso, sicut eam me repellere voluit, insignis quidem Iurisperitus huius vniuersitatis interpres, dicendo constitutiones Cathalonix non posse sic interpretari, cum certo certissimum sit

per statutum, seu legem prohibentem interpretationem non prohiberi rationabilem, ad Bar. in l. omnes populi, numer. 63. de iusti. & iur. Deci. conf. 64. in fin. Bald. l. quamuis, vbi laf. num. 2. in fin. C. de impuber. Ripa respo. 3. num. 19. Gracia. discepta. foren. part. 4. cap. 709. num. 8. & sic curavi illa qua potui diligentia, iuribus & rationibus fulciri, & rationabilem demonstrare cum (vt dixi) a nullo ex nostris viderim aliquid animaduersum, vt tanquam rationabile non respuatur, vt sic dicamus per istum vsaticum, *vidua*, viduam fornicantem perdere tutelam legitimam, vltra testamentariam, cum illa perdere iam fuerat dictum, sub assertione superius tradita, qua firmavimus omnia quae a marito obuenerunt perdi per simile fornicarium exercitium.

51
52
Ex his (concludendum assumptum huius declarationis, & ad casum redeundo) resultat, quod cum vidua turpem vitam gerendo plectetur poenis secundo nubentium intra annum luctus & iure nostro, poenis vsatici vidua, quae sunt perdere omnia quae ex largitate maritorum obuenerint viduis, & inter istas poenas non sit amissio dotis, imo attento vsatico vidua, dos saluatur & eximitur a perditione, & amissione, & cum mulier inhonesta solum perdat, & dos non sit huius naturae, cum non proueniat a marito imo sit proprium mulieris patrimonium, iuxta l. 3. §. Sed vtrū de minor. non est eis similis inflingenda poena amissionis dotis. Poena enim noua nunquam in aliquo casu est praeter iuris dispositionem imponenda, ad §. cum igitur, in authenti. de non

eligen.

eligen. secun. nubent. ibi: *Nec est lex aliquid tale dicens*, glos. in c. fin. de iur. patrona. l. at si quis, §. diuus, de religiof. & sump. fune. late Surd. decis. 188. n. 7. & deci. 300. n. 17. & decis. 200. n. 1. Si igitur vidua stuprando nō perdit dotē, nec cōsequenter debet perdere beneficiū faciendi fructus suos, cum sit inductum pro accelerādis solutionibus dotium, intra tēpora à iure definita ad earum exactionem,

53
Ex quo igitur pœnæ nō sunt imponendæ, vbi ius illas infligere prætermisit, solent interpretes in hac materia pœnarum secundo nubentium in dubium reuocare, an sicut lex vxoribus stuprantibus in anno luctus imposuit pœnas secundarum nuptiarum, de quibus in l. 1. & 2. C. de secun. nup. voluerit etiam illas iniungere, viduis maritis fornicantibus post mulierum mortē, prout in controuersiam deduxerunt Ioan. Nicolaus in l. generaliter. C. de secun. nupt. num. 22. Bologn. in additio. ad Matefilla. de succes. ab intesta. artic. 2. principa. Cifuen. l. 75. Tau. ad fin. versiculo Item nota, Ripa l. fina. nu. 98. C. de reuocan. dona. alios adducit Pinel. l. fin. C. de bon. mater num. 19. cum seqq. Sanchez de matrimon. dispu. 90. lib. 7. nu. 13. circa medium, Gutier. de matrimon. cap. 110. numer. 13. cum duobus seqq. Ex quo enim l. his solis loquitur in matre, & nō in patre, ad hunc, extensionem non permittendam, quia in pœnabilibus nunquā fit extensio de persona ad personam, Ioan. Andre. in cap. stipendiam, in princ. de rescript. in 6. Panorm. cap. 1. de loca. Deci. l. factum, §. in pœna, n. 7. de regul. iur. Rota apud Sera-

phin. decis. 972. num. 8. Surd. decis. 180. num. 7. vbi denegat extensionem pœnæ, etiam si principalis dispositio extendi cōtigerit.

55
Et licet in hoc articulo vrgētiore sint iuris ratiocinationes, quæ damnare videātur viduum virum fornicantem, sicut viduā stuprantem. Ex quo pœnæ impostæ secundo nubentibus post annum vxoribus, & mulieribus, vt teneantur reseruare filiis prioris matrimonij, ea, quæ ex largitate viri præmortui, ad eas obuenerunt, de quibus in l. generaliter, & in l. foemine, C. de secun. nupt. non minus comprehendant maritos quam vxores, vt ex d. l. generaliter manifestè deprehenditur, glos. fin. in §. illud, in versi. Possessione delata, l. foemina, C. de secun. nup. §. qui auerō, & ibi Ange. in authē. de nō eligē. secun. nube. cū alijs per Rotā adductis sub decis. 638. num. 2. & 3. recentissimarum Farinacij 1. part. vbi alię allegātur decisiones. Sic etiam si vir turpiter viuere contigerit mortua vxore, teneatur reseruare lucra metip̄sa filiis primi matrimonij: argumento text. in d. l. his solis, C. de reuocan. donat. & in §. fin. in authent. de restitut. & ea quæ par. in vnde, men. Et si enim non negent maritum pati has pœnas conuolando ad secundum matrimonium (prout negare non possunt cum sint iura apertissima) à fortiori eandem pœnam pati debent, si turpiter & luxuriose viuant, cum hoc casu subijciantur pœnis secundo nubentium, ne aliās sequeretur, illa in iusticia considerata per Iustinianū in d. §. fin. in authent. de restitut. & ea quæ par. in vndecimo men. se. ne scilicet plus luxuriæ,

quam

quam castitati tribueretur.

56 Et cum hæc ita sint, notabis rationem differentia, in marito legante secundæ vxori, & legante concubine, quare scilicet cum legat vxori, non potest plus haberi in legato, quã fuit relictum vni ex filijs, cui minus fuit relictum primi matrimonij, & tamẽ quando legatum fit concubine, etiam si excedat quantitatem relictam seu legatam filio ex primo matrimonio, validum sit, nec subiacet reductioni, prout subiaceret si vxori fuisset relictum. Quæ ratiocinatio similiter procedit in vxore, quæ potest plus adamasio, seu concubinario suo relinquere, quam vni ex filijs primi matrimonij. Non quidem ex hoc deduci potest, quod plus faueatur luxuriæ quam castitati, sed quia lex non ita probabiliter timere potuit erga concubinã, vel concubinarium, sicut erga secundam vxorem, & secundum virum, vt plus relinqueret concubine, quã vxori; lex enim prouidet ad casus frequentioris vsus & nõ ad ea quæ raro veniunt ad l. nam ad ea, cum ibi notatis, de legibus, & consequenter tanquam de raro contingentibus, lex non habuit considerationẽ, & vbi periculum probabile non imminet, non est necessaria legalis prouisio: argumen. tex. in l. 1. §. sed si quis, ibi: *Nam vel magis*, ff. de carbo. edict. c. quis cendum 42. distinct. c. vbi periculũ in princip. de elect. in 6. can. fin. 7. q. 2. notat Surd. de alimen. tit. 1. q. 93 num. 16. Mandos. conf. 5. num. 9. Sic argumẽtatur est Graecian discepta. foren. 669. nu. 16.

57

58

59 Quare succursum fuit mulieribus intercedentibus in Velleiano, quam in donationibus, quia

facilius ius credit ipsas intercessuras, quam donaturas, & sic succurri expedit, vbi maius periculum imminet.

60 Sic videmus factum esse in iure, vt donationes inter cõiuges reprobentur, & non inter concubenarios conceptæ, ad l. donationes 37. l. affectionis, §. ff. de donation. melius in l. 2. C. de donat. inter vir. & vxor. late de materia, Palac. Rub. in rubr. de donat. §. 37. per totum, Ioseph. Gonça. Flor. lib. vno quæstio. c. 5. Bclug. in Specul. Princ. rubr. 20. §. quã, num. 14. Alexand. Trentacinq. li. 3. var. tit. de donat. resol. 7. apud quos rationem inuenies differentia, quia lex timuit de coniugatis ne mutuo amore se inuicem donationibus se spoliarent, ad l. 1. de donat. int. vir. & vxor. nulla tenus vero de concubinarijs timeri potuit, ad doctrinam Paul. Castren. in d. l. donationes, Pine lus d. l. fin. C. de bon. mater. n. 19. non vero procedit, neque ita absurditer debemus credere processisse quod plus concubinarijs in demone, quam coniugatis in Deo voluisset lex tribuere.

62 Nec est nouum in iure, quod huius periculi vitandi causa, ob nimiam affectionem præsumtã, sint extranei melioris conditionis, quã cõiuncti: videmus enim quod pater filio legitimato non potest plus relinquere, quã vni filiorum legitimorum, & naturalium, cui minus constiterit relictum, sic deduces ex l. communium 9. §. fin. C. de natural. liber. §. quoniam varie, in authen. quibus mod. natu. eff. sui, colla. 7. lason in l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 108. de liber. & posth. Roman. l. necessarijs, de acquir. heredita. Bal. in cap. per tuas, de

maiorita.

63 maiorita. & obed. multa Alexā. Trentactiq. var. lib. 1. tit. de legitimatione, resolu. 2. num. 37. vbi in omni genere legitimationis procedere. firmat, & reperies quoque cui illud plus sit relinquendum, de quo valde dubitauit Peregrin. de fideicom. art. 24. num. 4. saltem in legitimato per subsequens, quod non ex alio pcedit, nisi quod lex timuit de inordinata affectione ad legitumatum, & tamen, quia non timuit de extraneo, non est prohibitum quin pater possit plus cui dam extraneo relinquere, quam cui libet ex filijs primi, vel secundi matrimonij.

64 Et per istam inordinatam affectionem, lex prohibuit in l. 1. C. de secund. nup. quod mulier in anno luctus nubens, non possit secundo viro dare ultra tertiam partem suorum bonorum ratione dotis, neque in testamento relinquere, in qua pœnam incidit hodie vidua fornicaria in anno luctus, cum, vt dixeramus, quantum ad viduam incontinentem, non sit hæc pœna iure Pontificio sublata, vt ex traditis per Sanchez disputa. 90. lib. 7. nu. 14. in fin. & tamen nõ est aliqua lex prohibitoria respectu extranei, vt nõ possit ultra tertiam partem bonorum in testamento relinquere, quod ita videtur indubitatum, licet Ioan. de Garro. in d. l. 1. num. 27. conatus fuerit diuersum tentare. Quæ omnia facta sunt, nõ quia lex nimis impiè voluerit plus fauere luxuriæ, quã castitati, sed quia probabiliter nõ potuit suspicari, de tanta inæqualitate, & ita non præuenit casum.

66 Nec Pinelli ratiocinationes adductæ sub d. num. 19. ad l. fin.

C. de bon. mater. fauere poterit causam viri, pro illius excusatione, ab incurfu pœnarum secundo nubentium ob fornicationem commissarum, considerando diuersitatem rationis, que vrget, vt magis suspectus fiat pater filijs primi matrimonij, contrahendo secundas nuptias, quam per concubinatum in concubinam; cum primo casu timeatur nimia affectio, & inordinata ad secundam uxorem, & eius amorẽ ad filios ex ea susceptos, quæ in casu concubinæ nõ potest considerari, ex his quæ nuper dicebamus. Huius ratiocinationi facilis est responsio, si attendas, quod si excluderet illa per necessè, lex, seu legislator in l. his solis, C. de reuocad. donat. & in §. si. in auth. de restitut. & ea quæ parit in vnd. men. nõ extēdisset pœnas secundo nubentium, de quibus in l. foemina, C. de secund. nupt. ad viduam turpem vitam gerentem, cum eadem ratione qua d. l. foemina fuit extēsa ad viduam fornicariam, eadem ratione dispositum sub l. generaliter, C. de secund. nupt. debet extēdi ad maritum turpiter viuētem, & ita communiter teneri video. attestatum per Ant. Gabr. tit. de secund. nupt. conclu. 1. nu. 12. tom. 2.

68 Nec debet obstare alia consideratio desumpta ex requisito castitatis, vt hæc maior desideretur in foemina, iuxta glos. l. palā, §. si. de rit. nupt. Nam nõ exinde est inferendum, quod maritus impune possit vitam turpem & luxuriosam gerere. Vt inde factum fuerat, tempore quo donatio propter nuptias erat in usu, vt maritus per adulterium illam perderet, sicut mulier dotem, iuxta glos. cap. 1. vt lite non contesta.

vbi iura allegat late Ripa in d. l. 2. nu. 31. solu. matr.

70 Licet igitur attentis iuris rationibus magis luculenter appareat viduum virum turpiter viuentem affici eisdem pœnis quibus viduam mulierem affici dixeramus committendo stuprũ, & sic licet dispositiones legum primæ secundæ, & legis fœminæ, C. de secund. nupt. fuerint extensæ ad viduam turpem vitam agentem, & licet eisdem iuris rationibus, l. generaliter, C. de secund. nupt. sit extēdenda ad virũ concubinam tenētem, mortua prima vxore. Ceterum cum moribus vtentium hæc extensio nō sit admittā, nec vsu recepta, parum erit de rationibus curandum. Sicut in simili videmus, q̄ licet mulier de iure agere possit ad diuortium per adulteriũ a viro suo commissum, iuxta text. in cap. 1. & ibi glos. 1. & Panor. in 2. notabili. vt lite nō cōtesta. Thesau. decis. 130. num. 4. Cauat. decis. 18. num. 26. part. 2. & deci. 21. num. 7. cum alijs per Maceratē. var. lib. 1. resolu. 35. num. 1. Rota apud Seraphi. decis. 226. n. 1. cum alijs cōcordantibus decisionibus per Gracia. discep. 738. num. 30. Tamen cum hæc instātia moribus vtērium nō sit admittā, nunquam videmus diuortia subsequi per fornicationes maritales.

72 Hoc vnum pro coronide aduertendo, vt dubium formatum an maritus incidat in pœnis secūdo nubētium per fornicationē, intelligatur de pœnis impositis post annum luctus, & sic de pœnis l. fœminæ, l. generaliter, & l. hac edictali, nullatenus vero de pœnis secūdo nubētibus infra annum luctus impositis, de

quibus in l. 1. & 2. C. de secundis nupt. nam in his non cadit dubitatio, cum in viro cessent rationes illę consideratę turbationis fœminis, & alię, de quibus in dictis legibus. cum habeamus text. expressum indicantem, maritũ non ligari sub his pœnis, vt in §. primę si quidem, in authen. de nup. ibi, *Sed viri quidem ibunt omnino in obseruatione liberi*, Deci. in l. 1. C. de secund. & ibi Ioann. de Garro. dicens sub his pœnis non teneri maritum luxuriatē in anno luctus.

73 Ex his autem quę dicta fuerunt supra hac declaratione sub num. 51. de non trahendis pœnis vltra casus a iure expressos, deduces aliam declarationem, ad textum & constitutionē nostram, quam diximus non semel in poenam heredum nō soluētium dotes & sponsalicia elargiri viduis tenutam cum vsufructu, vt nō porrigatur ad casum confiscationis bonorum mariti, in casu quo esset in bonis mariti facienda, iuxta terminos constitutionis 1. de bonis condemnatorum, ob crimen lesę maiestatis diuinæ, seu humanę, vel si aliās ob aliquod laudamentum Curie, quo vtimur in præsentī Principatu, per quod absorberetur omnia bona mariti, vt isto casu tenuta, nec ius percipiendi fructus concedatur mulieri, ne traheremus poenam cōstitutionis nostrę vltra casum expressũ mortis naturalis, cum tunc non verificetur qualitas requisita, a lege nostra, pro obtinenda elargitione tenurę, & fructuum ex bonis mariti: quæ quidem qualitas consistit in morte mariti, & cum sit a lege oprata, & in ea habeat fundatam intentionē prius

75 de ea constare debet, vt aliás re-
soluimus ex Lara de auuerfar.
lib. 2. cap. 4. nu. 38. Ceuall. sub
tract. de las fuerças, q. 21. num. 5.
Gracian. discepta. foren. c. 90. n.
95. & c. 293. n. 28. & decis. Mar-
chie 89. nu. 2. Cardin. Dominic.
Tufch. conclu. 106. sub litera Q.
Narbona ad leges Regias lib. 4.
tit. 1. l. 20. glos. 19. n. 5. Rota apud
Seraphi. decis. 404. & decis. 670.
num. 1. & 162. nu. 6. Significata
enim fuit hæc qualitas mortis
mariti per ablatiuum absolutū,
ibi. *mortuo viro*, cuius natura
omnibus tyronibus notescit im-
portare conditionē, ad l. á testa-
tore 108. de condition. & demo-
strat. quam late illustrauit insignis
Petr. Barbof. in commentar.
ad rubr. solu. matrim. 1. p. nu. 26.
& antea sub n. 1. de ratione qua
re conditio inducatur per abla-
uū absolutum, & in rescriptis
Apostolicis eiusdē effectus fuisse,
testata est Rota Romana nō
semel, vt per Alexan. Ludouif.
dictum Cardin. Bononien. deci.
492. num. 7. & latius demonstra-
uimus supra in fine secundi tem-
poris. Et quando conditio toti
76 dispositioni adijcitur (vt in casu
nostri text.) non minus quā sub-
stantiam actus denotare solet,
& tunc intrat alia regula, quod
conditiones inducentes substan-
tiam ad dispositionem, non va-
lent per equipolens adimpleri,
sed propriè, specificè, & strictè
sunt adimplendæ, vt per eandē
decisionem Rotæ proximè alle-
gatam num. 8. vt inde fiat verū
dispositum sub hac constitutio-
ne, nullatenus nisi in casu mor-
tis naturalis verificari posse, &
non in alio casu, etiam si per con-
fiscationem mors civilis mariti
succederet, vt latius ex his quæ

supra in alio casu dixeramus de
verbis legis in naturali tantum
sensu accipiendis.

77

Et si enim bannitus vel simi-
lis criminofus, vel reus publica-
tionis bonorū pro mortuo habe-
ri soleat in iure: nunquam vero
fuit permiffa in aliqua morte ci-
uili equiparatio aliqua ad natu-
ralem, nisi in casibus á iure ex-
pressis, cap. susceptum, verbo, nō
morte, de rescript. in 6. Ias. in l.
1. col. fin. C. de hæred. instituen.
Gomez. ad regulam Cancellar.
de impetratio. benefic. per mor-
tem familia Cardinal. quæstio.
5. versic. final. Simon de Præcis
de interpretatio. vltimarum vo-
luntat. lib. 2. interpret. 1. dubitat.
1. solut. 7. numero. 8. Phanucius
de lucro dotis, circa principium
in cap. incipiente, Per mortem,
numero 13. Vincentius de Frā-
chis decisione 502. nam. 8. Hon-
ded. consil. 62. num. 3. Castillo
Sotomaior de vsufructu cap. 67.
num. 19. vbi infinitos recenset,
& antea cap. 64. num. 2. Et sic sti-
pulatio concepta in casum mor-
tis in deportatum non commit-
titur nisi in naturali morte, ad
l. cum pater 79. §. hereditatē;
2. de legatis 2. vbi Imola nume-
ro 6.

78

79 Quibus ductus Beroius in illa
percelebri quæstione familiari
41. & post eum Cephal. con. 395.
lib. 3. per totā acriter deffendūt
fideicommissum relictum post
mortem grauati, non deberi
ante illius mortem naturalem,
nec antea peti posse, etiam
publicatis bonis grauati, sed in
fiscū transire, in quem bona libe-
ra grauati transferūt saltem du-
rante vita cōfiscati. Et in pro-
80 prijs terminis, de restitutione
dotium viro mortuo facienda

80

non verificari in foro iudicato, hoc est bannito, seu cuiuslibet alio mortuo civiliter, tenet de Franchis decis. 562. nu. 5. & 6. cum seqq. ex quibus, & alijs supra recollectis ad alium casum non dissimilem, dicendum erit quod ex quo verba text. nostri solum dirigi constet ad mortem naturalem mariti; nullatenus ad alium casum mortis civilis sint extendenda, sed intelligenda in proprijs terminis in quibus concipiuntur ne alias daremus extensionem in poenalibus.

81 Et licet verum sit dicere ius mulieris per delictum mariti non venire sub publicatione, & confiscatione bonorum illius, ad l. quisquis 5. C. ad l. Iuliam maiest. l. si quis post hanc in princi. C. de bon. praescript. c. decreuit, de haeretic. in 6. Alexan. l. 1. solu. matrimo. Gig. de crimi. laes. maiest. li. 3. q. 18. Carre. pract. crim. trac. de haeret. c. expedit, nu. 31. Iul. Clar. in prac. cri. q. 78. §. si. n. 22. cum alijs adductis per Pleban. in tract. de confor. & fideic. lega. cap. 37. num. 17. cum 4. seqq. & in obseruan. 8. Couar. var. libr. 2. cap. 8. num. 7. Cavalcan. de usufr. mul. relic. nu. 235. cum duobus sequentibus. Azeved. l. 10. titulo 9. glos. 1. num. 3. lib. 5. vbi Matie. & Tauristae in leg. 77. Tauri.

82 Et licet etiam usufructuarii ius suum per publicationem bonorum proprietarii, non amittat, ut per Bald. cap. 7. sub tit. de contro. investitu. 2. nu. 3. in vsib. feud. & in l. si quis inicum, §. si filius, nu. 2. & ibi Alex. nu. 3. & Socin. num. 4. Deci. nu. 5. ff. quod quisque iur. Bart. l. fin. §. si de vectigalibus, nu. 17. & 14. vbi Pau. Castr. nu. 7. & Alex. nu. 51. de publican. & vectigal Rip. in c. sepe,

nu. 70. de rellit. spolia. Couar. variar. libr. 2. c. 8. nu. 7. Roxas in epitho. success. c. 7. nu. 59. Ocase. decis. 94. nu. 1. 3. 29. & 32. Cavalca. de usufruct. mul. relic. num. 255. Ex quibus fuit inductum in Aragonia viduitatem foralem, huius nostrae tenentariae, usufructuarię, non multum ab similem, nullatenus perdi per confiscationem bonorum mariti, Portol. de confort. fideic. lega. c. 37. n. 21. & in scholis ad Molin. verb. Vidua, n. 29. & iterum sub obseruan. 8.

84 Caeterum haec sunt vera, & procedunt in his quae sunt iam in dominio vxoris, ut est dos & donatio propter nuptias, at vero cum bona confiscata mariti non sint in dominio vxoris, & tempore quo deferuntur vxoribus, quod est post mortem mariti, iam non sunt in posse mariti, sed facti in quem transferunt per medium confiscationis, l. quisquis, cum l. fin. C. ad l. Iul. maiestatis, sit exinde plus quam certum, nullatenus sub casu confiscationis dispositionem text. nostri intelligi posse.

85 Licet verum sit, quod possit mulier praedicto casu confiscationis agere ad dotis, & augmenti exactio nem virtute l. si constante 25. solut. matr. & l. vbi adhuc 8. C. de iure dot. quibus iuribus perspicuum fuit factum omnibus parum in iure versatis repetitionem dotium dari ob egestatem, & inopiam viri superuenientem, quam satis immineri dici poterit, non solum per vniuersalem bonorum confiscationem, sed per particularem, ex qua sola poterit mulier, his salutaribus vti remedijs ut dotis causa sibi sit salua, ex Bar. in d. l. si constante, n. 18. cum seqq. & ibi Bald. nu. 49. Barbof.

num. 30. versic. Vltcrius quæritur, Forinac q. crimin. 25. n. 111. Palac. Rub. in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 18. n. 11. Surd. de alimen. tit. 1. q. 34. n. 1. don. Garc. Mastril. decis. Sicil. 283. p. 3. nu. 3.

Notabilia ex 8.
declaratio. ad ar-
gum. ex 3. tem-
pore defū-
ptum.

- 1 Beneficium constitutionis nostræ, circa ius faciendi fructus suos, cum tenetur a. an concedendum viduæ tutrice filiorum mariti defuncti, cum seqq. concluditur affirmatiuè sub nu. 20.
- 2 Pœna nostri tex. iniuncta hæredibus mariti ob renitentiam nõ restituendi dotes, non potest his imponi quando vxor est tutrix qui commisit culpam.
- 3 Repugnantia facit aliquando permittere ea quæ aliàs nõ permittentur, nisi ob eã vitandã.
- 4 Fictio equipollens veritati cadere non potest, vbi veritas cadere nequiret, nec plus operari potest quam veritas, nu. 5. nec potest intrare vbi extremum, ad quod non est habile, cæ Rotali obseruatione, nu. 6.
- 7 Mora regularis contrahitur per interpellationem remissiuæ,
- 8 Pupillus non potest interpellari per suum tutorem.
- 9 L. quoties 10. §. sicut autem, ff. de administratio. tutor. expenditur & adaptatur ad casum releuantem.

10 Tutor tenetur debita hæreditaria sub vsuris grauioribus contracta illico soluere etiam si sibi sint soluenda aliàs vsuræ currunt ad damnum tutoris, & an sit necessarium decretum in isto casu nu. 11.

12 Tutor cogitur soluere debitum pupillare sub grauioribus vsuris contractum, aliàs tenetur ad illas de suo.

13 Vsuræ seu interesse dotis vigore statuti debitum mulieri ob retardatam restitutionem non debentur quando per mulierem statur ut solutio non fiat.

14 Vsuræ & interusura inter pupillum & tutorem currere nequeunt.

15 Tutor creditor pupilli in suis bonis finita tutela, presumitur satis factus & solutus, nisi de contrario effectu doceatur.

16 Mulier tutrix filiorum presumitur soluta de dote sua finita tutela, & diu persistens in ea presumitur fructus remisisse & num. 17.

17 Vsuræ quando censeantur remissæ per temporum lapsum tã in extraneis, quam inter coniunctos.

Donatio facilius presumenda inter coniunctos.

18 Pater tenetur soluere debitum vsurarium aduenticiorum filij sui aliàs vsuræ currunt ad damnum patris.

19 Pater sine decreto potest res immobiles filij sui ex aduenticio peculio, absque iudicis decreto alienare.

20 Vidua de obseruantia nostri Consilij existente tutrice, & curatrice non facit fructus suos, contra tenet autor sub num. 21.

12 Tutoris officium licet virile, quomodo ad mulieres fuis esse

- sum & permissum.
- 22 Tutores creditoris bonorum pupilli, repellendi, seu ad officium tutelare non admittendi.
- 23 Mulier ad tutores officium, etiam si creditrix in dote admittitur reseruata & salua crediti sui prerogatiua, & declarata authent. ad hęc. C. quando mulier tuto. offic. fung.
- 24 Mulier creditrix in dote non ligatur regula l. quoties, §. sicut autem, C. de administratione tutor.
- 25 Compensationis exceptio aduersus mulierem opponi non potest in dote exigenda, nec retentionis etiam in reliquo administratione tutelae, & nu. 26.
- 26 Vidua in casu nostrę constitutionis conseruat debitum cũ sua causa, & prerogatiua, etiam si tutelam bonorum mariti defuncti administrasset.
- 28 Vidua non facit fructus suos si in hereditate inuenerit pecunias numerabiles, ex quibus sibi satisfieri possit.
- 29 L. quoties, §. sicut. ff. de administratione tutor. intelligenda quando pecuniae reperiuntur in hereditate.
- 30 Compensatio non est dicenda in causa dotis, quando in hereditate mariti reperitur pecunia numerata, sed vera solutio. L. fistulas 78. §. 1. ff. de contrah. emptione, declarata, enodata & expensa.
- 31 Argumentum de specie ad quantitatem.
- 32 Legata an sint soluenda in casu nostrę constitutionis per viduam usufructuariam.
- 33 Ususfructuarius uniuersalis legalis tenetur ad solutionem legatorum, quę reliquerat testator.
- 34 Ususfructuarius ab homine datus licet non teneatur ad solutionem legatorum directę, sed heres uniuersalis prestare pacientiam distrabendi bona hereditaria.
- 35 Heres ad eundem hereditatem visus est quasi contrahere cum legatarijs, & obligatur quadam actionem personali.
- 36 Vidua nostra usufructuaria legalis, in quo differat ab alijs usufructuarijs legalibus circa solutionem legatorum.
- 37 Pater qua ratione cogatur soluere legata relicta ab uxore sua filio suo communi herede instituto, in quibus pater usufructum habebat.
- 38 Legata à marito relicta si essent prestanda per viduam nostram tenentariam fraus, quomodo committi posset contra dispositum sub hac lege.
- 39 Legatarius in re sibi legata vice fungitur heredis, & dicitur heres in illa re legata, num. 40. Succedere etiam dicimus testatori sicut & ipse heres. n. 41.
- 42 Ususfructuarius uniuersalis concurrens tantum cum proprietario herede instituto in dimidia usufructus.
- 43 Mulier relicta usufructuaria domina massaria, & domina usufructus alio herede instituto uniuersali consequitur tantum dimidiam partem usufructus.
- 44 Heres uniuersalis concurrens cum usufructu legato certa speciei, licet secus in legato quantitatis.
- 45 Legatum percipi debet ab hereditate & ab herede.
- 46 Vidua in Aragonia in viduitatis iuribus persistens non cogitur soluere legata à marito relicta.

Declaratio 8. ad assumptum ter- tij tempo- ris.

Declaratur 8. argumentum huius temporis, ut non procedat in vxore data tutrice, & assignata in curatricem per patrem filijs communibus agentis ad repetitionem dotis, hæc enim si tutelam acceperit, & se pro tutrice gesserit, etiam si dotem, & sponsalium in bonis haberit mariti, non habere tenentiam cum iure percipiendi fructus, sed illam & illos perdere acceptando tutelam & curam filiorum, non sine probabili instantia omnes nostri putarunt, ad quod tenendum non ineptioribus rationibus video motos. Supposito prius (prout sepius suppositum duxi) hoc beneficium fructuum cum tenentia, à iure inductum ad accelerandas dotium solutiones, & in poenam hæredum non solventium dotes in dilatione legali, & consequenter ob moram hæredum. Atqui hæc mora, contumacia, seu renitentia in præfenti casu non potest considerari in hæredibus mariti, sed in ipsa matre tutrice, igitur matri auctori contumaciæ, seu more, debet imponi poena, seu iniungi, nulla tenus vero hæredi, cum poena tantum suos sequi debeat auctores, & facit tex. cum ibi notatis in l. si pater famil. 40. de hered. instit. ubi propter repugnantiam iuris communis permittitur quæ alias non permitteretur, iunctis adductis per Bal. l. 1. n. 11. C. de his quæ poenæ

nomin. Socin. l. 1. n. 31. devulga.

Minor autem ista propositio qua firmatur in hærede habente matrem in tutricem, non posse considerari mora in dotium restitutione, ob quam iniungatur poena amissionis fructuum, probatur non obscure. Nam ubi veritas cadere non potest, ibi nec fictio etiam si hæc equipolleret veritati, ad text. cum materia, in l. qui ad certum in, si. ff. locati, ubi tacita & ficta reconductio inducitur per continuationem, conductoris, in re conducta, de consensu locatoris, tunc demum subsistit, si locator superviuat, vel in sanitate mentis perseveraverit, si vero finito tempore conductionis, locator surgere ceperit, vel mortuus sit nulla dici poterit, tacita reconductio, cum nec vera esse poterit, ex defectu personæ locatoris, late Corras. l. qui liberos, numero 86. de rit. nuptial. Alciatus libro 3. paradox. cap. 16. & in materia legitimationis per subsequens matrimonium, de qua in illo cap. tanta est vis qui filij sint legitimi, ut hæc legitimatio fiat inter illas tantum personas, inter quas matrimonium poterat celebrari, cum fictio illa legitimationis non possit stare, ubi nec veritas matrimonij stare poterit, Peregrinus de fideicommissis, articulo 24. numero 49. in fine, Sarmiento libro 1. selectarum, capite 5. nume. 10. post Panormitan. in capite tanta est vis, qui filij sint legitimi. Covarruu. de sponfal. secunda parte, cap. 8. §. secundo, numero 5. Et generaliter fictio non potest plus quam veritas operari, Natta consilio 201. numero 2. in fine. Alexand. conf. 149. num. 10. Gracian. libr.

4. disceptat. cap 709. num. 6. Farinae. decis. 104. num. 3. in fin. 1. p. in recentissimis, vnde dicebat Rota diuersor. 1. p. decis. 795. numer. 2. fictionem intrare non posse, vbi extremum ad quod, non fuit habile. Atqui vera mora (quam appellat regularem periti, p. interpellationem commissam iux. traditionem Matthæ. de Afflict. decis. 316.) in isto casu non potuit cadere in heredibus pupillis mariti, matre eorum existente tutrice. Pupillus namque debitor matris suæ, nullo modo potuit per matrem suam tutricem interpellari, ex regula text. in l. ex legati 23. de verbor. obliga. notat Bartol. in l. non solum, §. morte, nu. 28. 47. 50. & 53. de noui oper. nuntiat. Iason in §. sic itaque discretis, insti. de action. num. 23. Gutierr. qui alios cumulat de iura. confir. 1. par. cap. 56. in princ. nec est contra mater tutrix, se ipsam non potuit se interpellare l. 2. de stipula. seruo. cap. 2. extra de institu. Cum igitur vera mora, seu contumacia per interpellationem committenda, non potuit cadere in heredibus mariti, matrem existente tutrice, igitur nec ficta, seu tacita mora, seu contumacia cadere potuit, quam dicimus committi per tacitam interpellationem causatam, ob annilapsam, in quo dos debuerat solui, quo casu dici solet diem interpellari pro homine, ad l. si magna, C. de contra. stipu. Surd. decis. 57. nu. 7.

Secundo potest hæc sententia fundari in text. expresso sub l. quoties 10. §. sicut autem, ff. de administrat. tutor. vbi tutori iniungitur necessitas in sua administratione, soluendi, non solum debita extranea, sed que ipsi tu-

tori soluenda erant, & que tutor cum patre pupilli contraxerat, adeo quod si debita fuerint sub usuris grauioribus, ex tunc quo tutor fuit in administratione, releuatur pupillus ab illo usurarum cursu, his decurrentibus ad damnum tutoris, & hanc text. decisionem secuti sunt omnes, vt per glos. l. diuortio. §. illum autem, verbo, Possit, in fin. de nego. gest. Cornetum in l. sancimus n. 9. C. ad Trebel. Socin. conf. 126. num. 5. libr. 1. Baeza de decim. tutor. c. 2. nu. 112. vers. Rursus, Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 37. nu. 10. late Gracia. discepta. foren. 129. nu. 78. Gutierr. de tutel. p. 2. cap. 9. n. 41. vbi existimat adeo urgentiore fuisse necessitate sibi soluendi debitum cum usuris, vt se ipsum potuerit autorari ex las. doctrina, ex l. 1. §. fuit questum, num. 7. & 16. ad Trebellianum, Bartol. l. quoties, §. item si temporali, numer. 1. de administrat. tutor. & in l. si procuratorem, n. ii. cum seqq. de condit. indebit. Angel. §. actionum, num. 46. & 47. institut. de action. communem dicit Caualea. de tutel. & cur. numero 179. Cald. l. si curatorem habens, verbo, Contractum fecisti, n. 25. C. de in integr. restit. mino. verb. Itē aduertendum. Imo vt dicebat Consultus in l. 3. §. usuras, de contra. iud. tutel. quoties usure sunt grauiores, tutor non solum potuit sibi soluere, sed debuit ad releuandum pupillum, ab onere grauiorum usurarum, ex quo igitur mater erat creditrix suarum dotium, & sponsalicijs, sub usuris, ne dicam grauioribus (vt Consulti dicebant in allegatis iurib. §. sicut autem, & l. 3.) sed grauiissimis, sibi debet imputari. cur sibi non seluerit, ad releuandum

pupillum

pupillum ab onere amissionis, fructuum, siue hereditatis, & successionis paternae.

13 Et sic dicebat Socin. relatus per Gracian. allegat. discip. 129. numero 29. ex quo potest diffiniri casus noster, quod stante statuto, quod viduae praestentur usurae, & fructus dotis, vt non in teiligatur quando differtur ex alio dotis culpa mulieris, cum si bi imputandum sit, cur a seipsa non exegerit, prout poterat de iure communi a quo statutum sumere debet interpretationem, l. si serui 2. C. de noxal. action.

14 Et ex hoc receptum est apud omnes interpretes vulgatum iam axioma inter pupillum & tutorem cessare omnia interusura a die susceptae tutelae, Bart. consil. 128. Bal. consil. 86. volu. 2. Fulgos. con. 201. incipiente *Domina Gualdrada*, Socin. Senior consil. 180. dub. 2. Peregr. consil. 100. n. 2. cum seqq. lib. 1. las. l. 7. §. fuit quaesitum, num. 7. & 16. ad Trebel. Cauale. de tutel. nu. 179.

16 Et ex simili obligatione, tutoribus iniuncta a lege soluendi se ipsis in creditis usurarijs, deduxerunt interpretes, & pragmatici nostri, quandam praesumptionem, vt semper tutores finita tutela praesumantur soluti, & satisfacti de suis creditis, Afflic. decis. 13. num. 26. Angel. in l. sed si damnum. §. peculium, versic. Nam eleganter, de pecul. vbi hanc regulam in muliere tutrice procedere dixit, respectu suae dotis, Alexand. l. venditores, de verbor. obligatio. Neuizan. con. 57. num. 11. Canalcan. de tutel. num. 181. Gutier. in eodem tracta. 2. par. cap. 9. num. 51. nisi per eutorem probetur contrarium, quod

dicetur probatum, ostentis libris administrationis, in quibus solutio non contineatur, quam praesumptionem dicit Canalcan. notanda aduersus tutores, & curatores non efficietes repertoria, vt puniatur, ista iuris praesumptione, ad creditorum suorum perditionem.

17 Et si enim mater diu steterit in tutela, in educatione filiorum, minus habebit res difficultatis, cum ius istud faciendi fructus suos, praesumatur remissum, & compensatum cum honorificis alimentis habitis in domo filij, iuxta text. in l. cum quidam 17. §. Diuus, de usur. l. vir vsuras 55. de donat. inter vir. & vxor. Roman. consil. 517. Valascus consult. 84. per totam, Octauia. decis. 132. Barbof. l. que dotis, soluto matrimonio. nu. 46. Et si haec regula remissionis usurarum, per temporis diuturnitatem praesumitur inter extraneos, inter personas coniunctas matris & filij, facilius donationis erit sumenda praesumptio, ad l. procula 14. de probationibus. notatur in l. que dotis soluto matrimonio, singulare Baldi consilium 474. volumi. 3. & aliud Peregr. 100. lib. 1.

18 Sic dicimus de patre, vt tanquam filij bonorum administrator, & usufructuarius aduenticiorum pupilli, (in quibus habet maiorem potestatem, & amplius arbitrium in eorum administratione, quam tutor, vt mox videbis) teneatur & cogatur vendere bona aduenticia filij, pro soluendo debito usurario, alias, usure ex tunc cedant in damnum patris, ita aperte decidit, l. final. §. si autem res alienum, ver. quod si pater, C. de bonisq; liberis, cuius verba sunt, *quod si pater hoc facere supersederit ipse*

19

usura, vel ex redditibus, vel ex substantia sua omnimodo dare cōpellatur, apertioribus igitur verbis induci non potuit, vt in patre sit eadem necessitas soluendi es alienum vsurarium, & distrahendi bona filij pro illius solutione. Et dixi cum ampliori facultate licere patri, quā tutori, imminente ere alieno, sine decreto iudicis (in tutoribus necessario) distractionem facere, vt contra Salicet. in l. præses, C. de transactio. & aliquos sequaces illius tenuit communis interpretum cursus, vt pluribus adductis resolverar Pinel. l. 1. 3. par. C. de bon. mater. nu. 2. 1. Mascar. cōclu. 1149. num. 18. Gail obseruat. 72. num. 14. Menoch. de arbitr. cas. 171. num. 74 & conf. 279. num. 45. Cald. l. si curatorem habens. verbo, Contractum fecisti, nu. 5. ver. Qui tamen, & verbo, Lesis, num. 139. Aluar. Mendez de Castro de bon. que liber. num. 121. Couarr. var. lib. 1. cap. 8. num. 6. Gome. l. 48. Tau. num. 18. Afflic. decis. 393. num. 1. alios recenset Gutierrez. de tutel. 2. par. c. 5. n. 22. vers. Non tamen, Sotomaior late de vsufruct. cap. 3. nu. 70. Rota apud Ludouic. decis. 334. n. 6. & ibi annotator Beltraminus. Arctiori igitur vinculo, mater tutricis officio tantum functa, tenebitur soluere debita sua vsuraria, & non soluendo in se vsuras sustinere, nec erit mater melioris conditionis, respectu huius vsufructus, quam pater in vsufructu aduenticiorum.

20

Hæc omnia multum vrgerent videntur pro denegando beneficio huius constitutionis in tenuta, & maximè in iure faciendi fructus suos mulieri viduæ tutrici: prout Senatū nrū vrgerat ad

exclusionē mulierū, quæ onus susceperant tutelare, prout in eo decisū fuisse testatus est noster Fontanella de pact. nupt. clau. 7. glos. 3. part. 7. numer. 60. in causa Gaiolans contra Solers, ad relationem eruditi Francisci Bonet tertie aulæ Senatoris, & in tertia instantia: asserendo à pragmaticis nostris nullam adduci rationem efficacem nec releuantem instantiam, sed salua pace tanti Senatus, si citra sacrilegij labem licet mihi dicere quod sentiam, nec motiuum sententiæ, nec aliarum ratiocinationes per nos excogitatæ, adductæ, & expensæ vltra omnes (vt vidisti) me deuincere queunt, vt in ea permanent sententiæ, etiam si Michael cognominis nostri sub. cap. 520. 3. part. obseruantiarum, in hanc eadem venerit sententiæ, sed tamen ad negatiuam tenendam, contra decisum in Regia Audientia, à cuius obseruatione nullatenus recederem, si expressa iuris responsa contrariū non suaderent, quorum examen si fuisset sumptum in relatis decisionibus, libenter cum illis acquiescerem.

21

Sed tamen video in iure cautum, mulierem viduam in credito suæ dotis eximi, & detrahi, à supra dicta regula, & ab onere supra relatæ obligationis: hæc enim admissa fuit ad tutoris officium, quod virile, tantum erat l. 1. C. quando mul. tuto. offi. fung. possit, l. tutela 15. l. fin. de tutel. l. iure nostro, de testamenta. tutela, & est in regula 2. de regu. iur. Cald. Perei. l. si curatorem habes verb. Contractū fecisti, n. 15. Gutierrez. de tutel. 1. par. cap. 8. nu. 1. cum seqq. Gozad. conf. 18. n. 15. Exorbitata etiā alia regula

authenticæ

22 authenticę minoris, C. qui dar. tuto. vel curato. poss. qua iubetur, creditores bonorum pupillorum in officio tutorio nō admittendos, quod pluribus traditis illustrauerat Caldas l. si curatore habēs, verbo, Sine curatore, num. 103. cum seqq. post Iaso. in l. si fideiussor, in prin. de lega. 1. Nicolaus Mosius de contract. fol. 44. Gutierr. de tutel. 1. p. cap. 20. num. 3. cum seqq. vt licet fuerit creditrix & mulier, admittatur, ad testamentariam, datiuam & legitimam tutelā, cum reservatione sui debiti, cum suis qualitatibus, & prerogatiuis, iuxta

23 textum singularem in authentica ad hęc, C. quando mulier tutor. offic. fungi possit, ponderatis, & ingenue perpenlis verbis a authentica, ibi: *Debito in sua natura durante*, quę verba manifestē innuunt, debitum dotis non alterandum in matre tutrice à sua natura. Voluit enim lex intuitu pietatis, (vt dicebat eleganti illo suo ordinario stylo definitio. 1. Anton. Fabr. sub titu. C. quādo mul. tutel. offi. fung.) matrem, etsi fœminam & creditricem, contra iuris ordinem, ad tutelam admittendam, & cum exercuerit officium pietatis, legem velle illam in sua natura conseruare creditum. Cū igitur creditum dotis in sua natura, habeat hoc beneficium, vt ea non soluta intra tempora à iure definita, pro soluendis dotibus ad annum protracta, mulier faciat fructus suos, dicendum est viduam creditricem in dote, etiā

24 si fuerit tutrix non ligari sub cessione d. l. quoties, §. sicut autē, de administrat. tutor. ex quo lex illam liberauit, saluando creditū suum dotis; cum sua natura, hoc

est, cum suis qualitatibus, cum suis prerogatiuis, priuilegijs, exemptionibus, & indulgentiis, ad quod omne debent trahi relata authentica verba, *Debito in sua natura manente*.

25 Et ne videatur voluntaria, hec noua ratiocinatio (quam nullibi reperies) habes exemplum in alia traditione communiter recepta, originaliter tradita per Negulan. de pignor. 5. p. mem. 1. nu. 36. quem sequuti sunt Caualea. de tutor. & curato. num. 219. & antea Alexand. conf. 94. volu. 4. Escobar de ratiocin. c. 21. n. 27. Gutierr. de tutel. 2. p. c. 9. nu. 52. & in tribunalibus approbata, vt per Viuiū. decis. 317. Pute. decis. 146. lib. 1. & demum in Senatu Sicilię, vt per Maltril. decisio. 189. per totam, sed melius nu. 11. qua firmatur, aduersus mulierē viduam tutricem & curatricem bonorum quondam viri sui, agētem ad dotis restitutionem, seu exactionem, nullatenus opponi posse exceptionem compensationis, seu retentionis (quę idē sunt) administratę tutelę. Cuius liciti ratio fuit, quia cum exceptio ista compensationis aduersus dotem non possit opponi, resistente l. vnica. §. taceat, neque retentionis, vt in §. sed neque retentionis, C. de rei vxor. actio. fit consequens; nullatenus cōpensandum cum administratis in tutela, quod non aliter hoc contigi potuit, quam per susceptam tutelā, mulier debitum dotis conseruauerat cum sua natura, vt non admitteret compensationē, cōseruare igitur in hoc nostro casu dicendum erit viduam, creditum dotis suę, cum sua causa, vt si non soluatur in antio luctus, faciat fructus suos. ita vt si sibi

26

27

non

non soluent eidem, non sit impetandum, quia ius ad tutelare officium illam admitterat cū conseruatione sui crediti, iuxta illius facultates, & prerogatiuas per quam rationem conuictus fui, vt à superiori recederem, & si rationes astringere videantur, cum vbi sint iura ita aperta vix possum ab illarum decisionibus recedere, quia sumus, *Letrados a letra dados*, & cū de istis iuribus non fuerit habita ratio, saltem, quod ex decisibus colligere possem in decisionibus nostris Regiæ Audiēticiæ, salua semper tantorum Senatorum correctione, existimarem recedendū esse à decisibus, ex ratione saltem dictæ authenticæ ad hæc, C. quando mul. tuto. offi. fung.

28 Dato vero casu, quod in hæreditate fuissent pecuniæ effectibiles, & numeratæ, ex quibus mulier suis dotibus subuenire queat, nulli dubium esse poterit, quin facient cessare tenentā, & ius percipiendi fructus, iuxta obseruantiam Regiæ Audiēticiæ 353. in ordine ex cummulatis per Ferrer. 3. par. obseruantiarū & ex recenter cummulatis per Fontanell. clau. 7. part. 7. glol. 3. ex numē. 25. & ex adductis per Cancer. var. lib. 3. cap. 17. nume. 417. & antesignanus noster præcticus Mier. obseruauerat hic n. 29 53. argu. tex. in d. l. quoties 10. §. si autem de administra. tuto. in quibus terminis est intelligendus, quando pecunia effectibilis est in hæreditate, vt declarat Bal. in l. cum ipse tutor in finali b^o verbis, C. de contra emption. Gutier. de tutel. 2. part. cap. 9. n. 49. tunc non debet cursum usurarum tutor permittere, quia non est compensatio prohibita

in causa dotis, de specie ad quantitatem, vt dicebamus, sed vera solutio de quantitate dotis ad quantitatem pupillarem. Pro quo etiam vltra allegata per Cácer. & Fontanel. in locis præallegatis meo iudicio, alibi non potest melius fundari, quam in l. fistulas 78. §. 1. incipiēte fundū de contra. emption. vbi permittitur tutori, qui prædium emerat à patre sui pupilli, possessionem prædij venditi, quam non habuerat viuente patre ad se auocare, mortuo testatore, familiamque à possessione prædij empti eiecere, & se authorante capere. Si igitur tutor potest debitum suum in specie consistentem satisfacere, ab specie in hæreditate pupilli reperta, idem erit dicendum, vt si sit creditor in quantitate, hac in hæreditate pupilli exi. tert. sibi sit sface-re, & soluere, cum bonum sit argum. de specie ad quantitatem ad l. planē. §. 1. de lega. licet claudicare dicat aliquando hoc argum. Monter. decis. Arago. 29. numero 68. faciunt etiam notata per Iaso. in l. singularia num. 18. de reb. credi. Deficiente autem pecunia, ex qua vera dotis solutio fieri possit, ex quo alias debitum dotis non remansisset in sua natura, prout ius disposuerat, quia peccaret in compensatione de specie ad quantitatem contra regulam d. §. taceat legis venicę, C. de rei vxor. actio. & in iure tenentis, vt in textu nostro, salua pace Senatus dixissem, viduam tutricę nullatenus repellendam à beneficio nostræ constitutionis, nisi fuerint pecuniæ numerabiles, & prerogatiua dotalis à iure inducta sit sibi semper salua, qua dicimus, admit-

tendam

tendam ad tutelam conseruata
natura debiti sue dotis.

Et data acceptatione tutelæ,
forsan dici poterit, tunc viduam
viti tutricem compellendam fore
ad legatorum solutionem,
32 quod non ita fieret, si vt tenuta-
ria, vigore huius nostræ consti-
tutionis, vsumfructum vniuersa-
lem bonorum omnium mariti
33 perciperet. Licet enim verum
sit firmare vsumfructuarium v-
niuersalem legalem, cogi posse
ad solutionem legatorum,
& directo contueniendum pro
illis] ex l. fina. §. sin autem lega-
tum ver. si quidem, C. de bonif-
que liber. & probe adnotaue-
rat Couarru. var. lib. 2. cap. 2. nu.
7. ver. cæterum si legata in fine
ibi sub illis verbis, *At si vsumfru-
ctuarium sit ratione legalis sanctio-
nis ad id onus omnino obligari*, &
ab eo sumentes Garc. de expē.
cap. 11. numero 6. Surd. decis.
28. numero 6. Spin. in Specul. te-
stamen. glos. 13. num. 82. Ceuall.
com. contra. commu. quæst. 191.
numer. 5. Petr. Barbof. l. maritū
13. ff. solut. matrimo. nu. 21. ibi:
*Quod fructuarium legis, potest dire-
cto concerniri pro ære alieno, quod
debet proprietarius, vel etiam pro
legatis per eum debitis*, subdens,
rationē assignari sub l. 1. C. de
bo. mat. alios cūmulando Castil.
Soto maior de vsumfructu. cap. 58.
34 numero 5. Datum vero, seu ab
homine constitutum, præstare,
patientiam, vt ex proprietate
per hæredem vniuersalem, res
vendatur hæreditarie, & distra-
hantur, vt legatorum fiant solu-
tiones, non vt ex suo patrimo-
nio, absque vsumfructus diminu-
tione fiant legatorum solutio-
nes, prout tentauerat asserere,
Corn. conf. 195. Sed q̄ ex cor-

poribus hæredita. p̄. huiusmodi
tio, diminuto vsumfructu, da-
do fiant ministerio hæredis, &
non vsumfructuarij secundū ma-
gis receptam sententiam indu-
ctam, ex Bart. in l. fin. ff. de vsum-
fructu quem secuntur Goçadin.
conf. 94. numer. 24. Couarr. var.
lib. 2. cap. 2. nume. 7. Cauallca. de
vsumfru. mulie. relic. numer. 220.
Grassus §. legatum quæst. 36. la-
tissime Paul. de Montepico in
repet. l. Titia cum testamento,
§. Titia cum nuberet, num. 133.
Emanu. Suar. in suo Ærar. com.
verbo vsumfructus numero. 703.
Menoch. præsump. 143. libr.
4. numer. 18. Surd. deci. 28. num.
5. Portol. ad Molin. verbo vidua
numero. 63. cum alijs allegatis
per Ceuall. com. contr. comu. q.
191. per totam Garc. d. cap. 11.
de expen. num. 6. Parlador. rer.
quotid. cap. fina. 4. par. §. 2. num.
6. Castillo d. cap. 58. numer. 3. de
vsumfruct. dicēs hoc ita fieri, quia
per additionem hæreditatis, hæ-
res visus fuit quasi contrahere
cum legatarijs, & obligari ad so-
lutionem, quadam personali o-
bligatione. Vt ita sola fiat illa dif-
ferētia inter similes vsumfructua-
rios à lege, & ab homine, vt illi
facere debeant solutiones, isti
vero nequaquam, sed propieta-
ritis, sed semper apud vtrosque
vsumfructuarios, illud observa-
tur, vt ex bonis vsumfructuandis
semper fiat solutio, mutata tan-
tum persona.

36 Nihilominus tamen non erit
æqualis ratiocinatio ad nostrā
viduam, vt tanquam vsumfructua-
ria legalis, similem legem susci-
pere cogatur, soluendi legata à
marito relicta, etiam si illam di-
xerimus subiectam legibus lo-
quetibus de vsumfructuarijs vni-

uersalibus, cum in hac vidua no-
 stra licet usufructuaria vniuersa
 li, seu domina fructuum bono-
 rum omnium mariti defuncti,
 sit diuersa ratio, atque in patre
 legali usufructuario aduēctio-
 rū, in quib⁹ terminis locuta fuit
 lex ex aduerso allegata pro usu-
 fructuario legali, in §. fin autem
 legatum, vers. Si quidem, l. fin. C.
 de bonisque liberis, ibi enim pa-
 ter soluendo legata à matre, vel
 auo materno filio suo relicta, ni-
 hil agit in præiudicium usufruc-
 ctus, cum non fuerint in bonis fi-
 lij, in quibus pater solum potue-
 rit habere usufructum, vel sal-
 tem indubitabile indicium ma-
 tris, quod voluerit usufructū
 prohibere, in rebus legatis, quid
 igitur mirum, si pater, etsi lega-
 lis usufructuarius, tanquam eo
 casu bonorum filij legitimus ad-
 ministrator, compellatur per le-
 gislatorem soluere legata, à filio
 præstanda, & a matre relicta. Sed
 non inde posset quis congruē rā-
 tioeinare ad casum nostrum. vt
 ita vidua nostra cum sit legalis,
 seu statutaria, vel constitutiona-
 lis usufructuaria, cōpellatur sol-
 uere legata a marito relicta. Ne
 alias, hoc ita permissio, fieri pos-
 sit legi nostre manifesta fraus,
 per maritum, hicque sic legādo,
 posset viduam & mulierem suā
 hoc beneficio frustrare, dissipā-
 do bona sua per legata diuersa.
 Et sequi potuisset quod vna via
 posset impediri, illud, quod alia
 permittitur, quod sūmopere iu-
 ra abhorrere alibi in hoc opere
 fuit dictum; & ita esset in facul-
 tate mariti, per legatorum ero-
 gationes, totum suum diffunde-
 re patrimonium, in fraudem te-
 nura, & iuris faciendi fructus
 suos. Vt inde sicut non subest po-

testati mariti, priuare vxorē be-
 neficio isto faciēdi fructus suos,
 per expressam prohibitionem,
 ita nec subesse debet tacite illius
 facultati.

Neq; similiter congrua erit
 ratiocinatio de usufructuario
 hominis omnium bonorum ad
 nostram viduā, vt hæc teneatur
 ad exemplum illius soluere le-
 gata: nam si hoc esset verum idē
 esset in herede cuius videm lega-
 tarium obtinere in re sibi lega-
 ta iura nō obscure induxerunt,
 ad hūc tempus 14. §. 1. de usucapio.
 Bald. in cap. Imperialem, in
 princip. num. 19. de prohibi. feu.
 alien. per Federic. Surd. cōf. 107.
 num. 6. lib. 1. Gracian. foren. cap.
 844. num. 1. & cap. 714. num. 14.
 Legatarius enim in re sibi lega-
 ta dicitur esse hæres, & succes-
 sor, & sub nomine heredis &
 successoris continetur, ad l. in cō-
 uentionibus, vbi Bart. & Rebus.
 de verbor. significa. & sicut here-
 dem dicimus succedere testato-
 ri leganti, ita dicimus heredem
 succedere testatori instituenti,
 idē Rebus. l. sciendum, §. idē di-
 citur in fin. vers. Vltimus casus,
 ff. de verbor. sign. Afflict. decis.
 44. num. 34. Surd. cōf. 237. nu. 6
 & 7. lib. 2. Gracian. discepta. cap.
 316, num. 11. Rota in optimo ca-
 su in recentis. ex Farinac. decis.
 261. in illa Romana domus, habi-
 bita 29. Nouembris 1610. coram
 Lugdunen p. 1. n. 1. Quemadmo-
 dum igitur esset absurdum dice-
 re heredem venire ad successio-
 nem, & exercitium bonorum,
 stante vidua in tenuta, & usufru-
 ctu, quo casu lex nostra nihil dis-
 poneret, si ita esset intelligenda
 eodem modo decidendum erit
 in legatario, seu legatarijs, vt nil
 sit eis præstandum.

Vel

42 Vel saltem non esset dubitan-
 dum, quod si vidua nostra vsu-
 fructuaria esset metienda ad re-
 gulas vsufructuarij vniuersalis,
 ab homine dati, seu constituti,
 concurreret cum heredibus ma-
 43 riti, in vsufructu. His enim datur
 concursus in vsufructu vniuersa-
 li, alteri legato, siue mulier, siue
 quilibet alius, sit vsufructuarius,
 vt cum herede instituto concur-
 rere debeat ad vsumfructu, iux-
 ta text. in l. si alij, 19. de vsufruc.
 legato, ex quo text. firmarunt in-
 terpreses mulierem, seu vxore
 44 relictam in vim legati, domina
 massariam & vsufructuariam om-
 nium bonorum, alio instituto
 herede vniuersali, hunc non so-
 lum proprietatem, sed dimidiu
 vsufructus habere, alio dimidio
 ad vsufructuariam spectante, vt
 notabiliter per Mantie. de con-
 iectur. lib. 9. tit. 6. per totum, sed
 melius num. 19. post Alexa. con.
 56. num. 1. lib. 3. Nata conf. 297.
 num. 2. & iterum sub adnotatio-
 nibus ad Pau. Picum in l. Titia, §.
 Titia, q. 2. 1. de legat. 2. Surd. de
 alimen. tit. 2. q. 15. num. 113. Gra-
 cian. decis. Marchie 239. per to-
 tam. Quod fuit ab eisdem inter-
 pretibus protractum ad legata-
 rios vsufructus specierum, vt cu
 his habeat heres vniuersalis con-
 cursus in vsufructu speciei lega-
 te, licet secus in legato quantita-
 tis, ad doctrinam magistri Bart.
 in l. Sempronio, in fine principij
 de vsufruct. legat. Pau. de Mon-
 tepico in d. l. Titia cum testame-
 to in §. fin. num. 88. de legatis 2.
 Deci. conf. 590. num. 7 Petr. Bar-
 bos. in d. l. maritum, num. 22. ff.
 soluto matrimo. Et tamen nec
 datus vsque adhuc fuit concur-
 sus, cum vidua in vsufructu huc-
 que videmus inconcuse percipi

per viduas, post annum luctus
 ex integro, & consequenter nec
 potuerit legatari^o ab ipsa vidua
 legatum petere, ne sit melioris
 conditionis quam heres institu-
 tus.

45 Imo ex quo heres non potuerit
 intrare in bonorum possessione,
 non potuerit solui legata, quia vt
 dicebat illo suo pereleganti sty-
 lo Cuiacius in obseruationibus
 ad l. in conventionibus 219. de
 verbor. significat. legatum perci-
 pi debet ab hereditate, & ab he-
 rede, quia heres primo loco per-
 cipit legatum, deinde legatarius
 illud percipit ab herede: que om-
 nia reperimus sub legati descrip-
 tione facta a Iureconsultis dicenti-
 bus esse donatione quadam a de-
 functo relicta ab herede presta-
 da. Quid est ergo quod dubitari pos-
 sit de vidua, vt teneatur ad lega-
 torum solutione? cu debuerit pre-
 statio fieri ab herede, cui etiam
 & hereditas esset prestanda,
 & dimidia saltem pars vsuf-
 fructus. Non igitur meo vide-
 ri, potuerit esse dubium simi-
 le probabile, prout tale mihi
 aliquando fuit propositum a
 quodam Doctore Valentino,
 dum Madriti ageremus de con-
 trouersijs huius nostre consti-
 tutionis. Cui solum respondi
 cum authoritate Plebani, seu
 Portoles ad Molinam, verbo,
 46 Vidua, numero 63. qui licet nil
 pro legitimitate assertionis al-
 legauerit, non dubitauit asse-
 rere in Aragonia, non venire
 sub obligatione viduitatis, solu-
 tionem legatorum a defun-
 cto coniuge reli-
 ctorum.

(?)

Notabilia ad 9.
 declarationē ad
 assumptum ex 3.
 tempore des-
 sumptum,

VIdua in casu nostrae constitu-
 tionis, quando facit fructus
 suos cogitur ex usufructu suste-
 tare filios mariti defuncti, &
 num. 27.

2 Senatus obseruantia, quando fa-
 ciat ius inter subditos.

3 Obseruantia Michaelis Fer-
 rer 19. in ordine sub 3. part. dis-
 cutitur & legitimatur cum se-
 quentibus. & fundata sub aequita-
 te, num. 12.

4 §. illud autem in authen. neque
 virum, quod ex dote colla. 4. exa-
 minatur & ventilatur.

5 Doctorum assertiones, & doc-
 trinae sunt intelligendae secundū
 iura, quae allegant.

6 L. fina. §. fin. autem as alienum
 declaratur, & exponitur.

7 Pater ex usufructu aduentitio-
 rum debet filio suo alimenta mi-
 nistrare, & si non sufficiunt ex
 suis bonis supplere debet ante-
 quam aduentitiorum alienatio
 permitatur.

8 Proprietas bonorū alienari per-
 mittitur, quando illorum fruc-
 tus non sufficiunt pro alendo fu-
 turo domino proprietatis.

9 Pater non ratione usufructus
 quem habet in bonis filiorum ad-
 uentitijs cogitur illos alere, sed
 ratione pietatis paternae.

10 §. ipsum autem l. fin. C. de bonis
 que liberis enucleatur.

11 Causa naturalis semper prefe-

renda accidentali.

13 Filius potest alimentis priuari
 ex eisdem causis quibus priua-
 tur legitima, seu exheredatur.

14 Alimenta debentur filijs de iu-
 re naturali, ex ciuili cōpulsione

15 Filiorum aduatio de iure na-
 turali inducta.

16 Alimenta filiorum aestimanda
 tanquam es alienum in bonis
 patris.

17 Bona subiecta fideicommissio,
 an pro alimentis filiorū distra-
 bi valeant.

18 Alimenta dotibus equiparan-
 tur cum pro aere alieno aestima-
 ta sint.

29 Constitutio nostra quomodo vo-
 luisse dicatur elargire usum-
 fructum bonorum mariti dedu-
 cto aere alieno.

20 Bonorum appellatione continen-
 tur res omnes haereditariae de-
 ducto aere alieno.

21 Usufructu legato veniunt fruc-
 tus bonorum deducto aere alie-
 no.

22 Debita testatoris non dicuntur
 in bonis, sed extra bona.

23 Conditio appposita in institutio-
 ne filij de re certa, ut nil petere
 amplius possit in bonis paternis
 non comprehendit dotem ma-
 tris. Quod intellige si sub verbo,
 bonorum, concipiatur institu-
 tio.

24 Usufructuarius legalis tene-
 tur ex usufructu soluere annua
 legata, alimenta ex bonis usu-
 fructuandis praestanda, & om-
 ne es alienum.

25 Aes alienum, & debita haeredi-
 taria à quo soluenda sunt, an ab
 haerede proprietario, an ab usu-
 fructuario, an istae, vel ille sit à
 creditoribus haereditarijs con-
 ueniendus cum sit infructuosa
 quaestio remissive.

- 26 Legata annua non per proprietarium, sed per usufructuariū subeunda.
- 27 L. fin. §. fin autem legata, C. de bonisque liber. an procedat in omnibus usufructuarijs, an vero in patre tantum respectu ad uentiliorum.
- 28 Filij naturales illegitimi, & spurij sunt alimentandi in casu nostrę constitutionis per viduā facientem fructus mariti suos & ex bonis mariti, seu tenutae, & num. 34.
- 29 Alimenta debentur filijs spurijis atque legitimis, & naturalibus ex necessitate legis.
- 30 Donatio facta ratione alimentorum à clerico filio suo spurio in proprietate honorum an filio mortuo proprietate possit nepotibus ex filio spurio transire.
- 31 Alimenta, an debeantur spurijis de equitate canonica extra Ecclesie territorium, & in terris Imperij.
- 32 Alimenta spurijis debentur ex bonis parentum de honestate & verecundia, & illorum dicitur debitum legale.
- 33 Facta ob pudorem seu verecundiam dicuntur fieri ex necessitate.
- 34 Heres tenetur ad præstanda illa alimenta, quae essent per testatorem ministranda si uiveret.
- 35 Alimenta quomodo strictiori vinculo sint spurijis, quam legitimis filijs præstanda.
- 36 Legitima loco alimentorum inducta à legislatoribus.
- 37 Alimenta spurijis præstanda, an secundum qualitatem, & indigentiam personae sint præstanda an vero habita ratione ad obventiones haereditarias paternas.
- 38 Vidua tenetur ex bonis mariti usufructuandis alere patrem mariti defuncti, & socerum suum.
- 39 L. fin. §. ipsum autem, C. de bonisque lib. exposita, & declarata.
- 40 Alimentandi onus filiorum erga parentes transit ad haeredes filiorum.
- 41 Debitum tunc aestimandum necessariū, & in aere alieno habendum si descendisse constat ex legis inductione.
- 42 Debitor dicitur ille a quo inuito debitum exigi potest. Eas alienum est illud, quod alijs debetur.
- 43 Legitima filiorum, an comprehendatur sub usufructu delato mulieri in casu nostri textus.
- 44 Legitima filiorum, & parentū in hoc Principatu redacta est ad terminos digestorū in 4. parte bonorum paternorum inter omnes filios per constitutionem celat sub tit. de legitima, & illius diuisione.
- 45 Legitima filiorum tanquam ex alienum aestimanda, & nume. 48.
- 46 Argum. de alimentis ad legitimam.
- 47 Alimentorum causa, an sit fauorabilior causa legitime.
- 49 Legitimae debitum dicitur contractum in vita patris dilata solutione ad tempus mortis illius.
- 50 Legitima non comprehenditur sub legato generali usufructus omnium bonorum.
- 41 Filius honoratus, & institutus in plusquam legitima, an possit conditionem, modum, seu onus repellere à legitima, & hanc de trahere ab usufructu alteri legato.

- 52 Argum. de voluntate testatoris ad legem.
- 53 Lex, seu dispositio, quæ cogit filios mendicare crudelis, aspera, & rigurosa estimanda.
- 54 Iudicium maritorum asperum & afa nntatum quoties uxori- bus relictis filijs bona elargitur.
- 55 Alimenta ubi filijs, & parenti bus mariti sunt præstanda, ex ipso usufructu, & non ex proprietate ad casum nostræ constitutionis prestare conuenit tanquam annuæ præstationes.
- 56 V usufructuarius tenetur subire annuas præstationes hereditarias.
- 57 Legitima filiorum non ex usufructu, sed ex proprietate bonorum per viduam est soluenda in casu nostri textus.
- 58 Solutio æri alieni legatorum, & honorum, an vero ad usufructuarium uniuersalẽ pertineat, & ratio, n. 62.
- 59 V usufructuarius legalis conuenitur a creditoribus hereditarijs soluit legata, & omne æs alienum.
- 60 V usufructuarij legalis, & hominis differentia latius, nume. 64. & 70.
- 61 Vidua tenutaria, & usufructuaria quare dicatur vice heredis fungi quoad exercitium actionum.
- 62 Heres uniuersalis quare cogitur soluere legata, & non legata rius usufructus honorum.
- 63 Heres adeundo hereditatem visus est quasi contrahere cum legatarijs, & creditoribus hereditarijs.
- 64 Mitius agendum est cum dispositione legis atque hominis.
- 65 Mora, an purgari possit ita in incurfione pænaru legis quæ hominis.
- 69 V usufructuarij ab homine creatis tantum habet custodiam rei fruendæ. Et mandatum cum libera administratione, & in rem propriam proprietarij.
- 67 V usufructuarius legalis se habet ad instar domini proprietatis cui magis, quam usufructuario simlatur.
- 68 V usufructuarius uniuersalis venit appellatione domini.
- 69 V usufructuarius legalis pius gutora iura habet, quam datiuus, seu ab homine constitutus.
- 71 L fina. § fin autem, C. de bonif que libe. declarata, & enodua.
- 72 Vidua tenutaria, & usufructuaria in casu nostri textus tenetur ex usufructu liis expensas ministrare, & annua honera subire.
- 73 V usufructuarius legalis tenetur ad omnes litiũ expensas erogatas tam ratione usufructus quam proprietatis, secus in usufructuario hominis, qui tantum leues expensas erogat, & nõ graues, num. 74.
- 75 Vidua nostra usufructuaria plus iuris habere dicitur in usufructu, quam alius usufructuarius ab homine datus, & quare.
- 76 V usufructuarius, an dicatur possidere iure proprio, vel iure domini proprietatis.
- 77 V usufructuarius naturaliter possidet, & potest iurari omnibus remedijs possessoribus contra num. 79.
- 78 Heres naturalem possessionem acquirere, an possit existente usufructuario uniuersali.
- 80 Constitutio nostra facit cessare difficultatem, an usufructuarius possideat cum transtulerit in viduam possessionem.
- 81 V usufructus delatus viduis vi-

- gore nostrae constitutionis, an potius causalis, quam formalis dici valeat.
- 82 Beneficium iuris patronatus laicalis, an per usufructuarium praesentari possit, an per dominum proprietatis, & quid de vidua nostra usufructuaria cum sequentibus usque ad num. 94.
- 83 Praesentatio in beneficijs, an sit de fructibus industrialibus. Vel usufructus possessionis, numero. 84.
- 85 Fructus haereditatis, qui non possunt deservire pro alimentando usufructuario, an ad usufructuarium pertineant vniuersalem, an ad haereditatem.
- 86 Usufructus, an sit pars quotitatis proprietatis remissive. Nec dicitur de bonis nec extra bona cum non sit dominus, sed detentor licet aliquando, ut dominus habeatur.
- 87 Usufructuarius hominis, an possit praesentare ad beneficia iuris patronatus ex proprietate.
- 88 Maritus, an possit praesentare ad beneficia iuris patronatus in bonis dotalibus existens, an vero mulier ipsa & an standum sit consuetudini, num. 89.
- 90 Ad beneficium iuris patronatus laicalis, an possit praesentari per creditorem pignoratitium, & iure pignoris, seu hypothecae possidens bona ubi inest ius patronatus, & numero. 100.
- 91 Dominium honorum mariti, an sit penes viduam factam usufructuariam post annum luctus.
- 92 Usus fructuarius omnium bonorum cum rei traditione & qui potest haereditari vniuersali.
- 93 Vidua in causa nostri sextus post annum luctus facta usufructuaria dicitur per nostros pragmaticos vicebaere dis in omnibus, & per omnia fungi cum exercicio actiue, & passiuo omnium actionum.
- 94 Praesentatio ad beneficia iuris patronatus ex bonis mariti pertinet ad viduam nostram usufructuariam. Idem sub vilitate Aragonum, numero 95 si vacatio beneficij contingat post annum luctus, numero 99.
- 96 Usufructus iuris patronatus consistens in praesentatione beneficij, an pertinere possit ad viduam usufructuariam cum non sint similes fructus proportionabiles ad compensandum damnum datum in dilata solutione dotis, & sponsalij.
- 97 Sub usufructu cadunt omnia quae ex proprietate resultare possunt.
- 98 Fructus proportionabiles, & habiles tantum ad sustentationem si venient sub usufructu nulla esset differentia inter usufructum, & usum cum contrarium sit verius ex diuersis titulis de usu & usufructu.
- 99 Vidua usufructuaria praesentare non poterit ad beneficia iuris patronatus defuncti mariti si beneficia vacantia fuerint ante mortem mariti, & in anno luctus.
- 100 Beneficia vacantia in vita mariti non possunt praesentari

- per viduam in casu nostri textus.
- 102 Viduae non possunt suffragari quasi possessione defuncti in iure patronatus, sed debent docere de iure patronatus iuxta Concilium Tridentinum.
- 103 Concilij Tridentini Sessione 25. capitu. 9. sub de creto de reformatione intelligendum tam impessorio, quam petitorio.
- 104 Quasi possessio iuris patronatus defuncti non suffragatur haeredi cui ex statuto transfertur possessio.
- 105 Quasi dominus honorum habet ius praestandi ad ius patronatus illorum honorum.
- 106 V. usufructuarius quilibet vniuersalis siue ab homine, siue a lege habet ius praestandi ad beneficia iuris patronatus illorum honorum in quibus habet usufructum.
- 107 V. usufructuarius vniuersalis est quasi dominus, & equippollet haeredi vniuersali, & quasi haeres.
- 108 Cuiacij traditiones extolluntur, & commendantur sub veneratione qua decet.
- 107 Praestandi ins ad beneficia iuris patronatus laicorum, semper esse debet pænes quos dominium bonorum, seu quasi esse debet.
- 110 Quaestio inter coniuges super iure praesentandi ad beneficia dotalia terminanda venit ex discussione pænes quem sit dominium rei dotalis contra Fontanell. tenet.
- 112 Dominium rei dotalis ex communi sententia dicitur esse pænes maritum & de concordia num. 113.
- 113 Antoni. Fabri concordia super quaestione pænes quem sit dominium rei dotalis,
- 114 Maritus, an possit praesentare ad beneficia inris patronatus dotalis.
- 115 Decisio Rotae 10. sub titulo de iur. patronatus in nouis declaratur, & intelligitur.
- 116 Beneficij praesentatio iuris patronatus pupillorum, seu minorum non per tutorem, & curatorem in quo non datur dominium, sed per minorem est facienda.
- 117 Permutatio beneficij de iure patronatus mariti facta absque consensu viduae usufructuariae, an sit ipso iure nulla, vel annullanda, & quomodo ubi de recentissima decisione Rotae, & numero 118.
- 119 Permutatio, an idem dici possit, seu diuersum a resignatione.
- 120 Dispositio loquens de resignatione procedit in permutatione.
- 121 Permutans beneficium patronale absque consensu patroni, an facta permutatione nulla beneficiatus possit ad beneficium reddere, vel vacet ad praesentationem patroni.
- 122 Consensus patroni laici praestandus super permutatione beneficiorum, an debeat esse expressus vel tacitus.
- 123 Consensus praestandus per patronos laicos in permutationibus beneficiorum, an sufficiat requisitus seu petitus tantum, an vero sit expressus praestandus

- dus.
- 124 Sacra congregatio Concilij Tridentini habita sub c. 9. Ses. 25. de reforma. declaratur, & intelligitur.
- 125 Per mutatio beneficij patronalii urgente Ecclesie necessitate, an fieri possit contradicente patrono.
- 126 Permutatio facta reluctante patrono laico, non urgente necessitate nulla.
- 127 Decisio quaedam Rota recentissima ex recentissimis supra super iure huius Principatus in una gerunden beneficij de presenti anno 1628. transcribitur & de verbo ad verbum inseritur.
- 128 Beneficium iuris patronatus reluctante patrono, & eo contradicente permutatum tunc demum dicitur vacans si resignans per permutationem habuerit scientiam explicitam patronatus, & fuerit probata ex obseruantia Rotae.
- 129 Permutatio beneficij patronalis tunc demum ex obseruantia eiusdem Rotae dicitur nulla si in quadrimestre patronus contradictionem proposuerit, & legitimauerit. Data vero contradictione patroni tempore requisiti consensus est ipso iure nulla.
- 130 Permutatio beneficij iuris patronatus laicorum tunc demum de obseruantia Rotae erit nulla si patronus contradictionem tempore permutationis in actis deduceret, & praesertauerit in quadrimestrae.
- 131 Permutatio beneficij iuris patronatus irrequisito, & non vocato patrono facta ex eadem Rotae obseruantia tunc erit nulla si patronus cum legitima causa contradixerit, & rationabilitatem causae legitimauerit & de discriminis ratione.
- 132 Consuetudo admittendi resignans ex causa permutationis requisitis tantum patronis, & non contradicentibus ex obseruantia Rotae non comprehendit permutationes contradicentibus patronis factas.
- 133 Permutatio patroni facta ad beneficium iuris patronatus quomodo facienda in casu uacationis beneficij per permutationem reluctante patrono factam.
- 134 Permutatio beneficij patronalis ex bonis mariti defuncti facta contradicente vidua usufructuaria post annum luctus nulla ipso iure ea autem irrequisita annullanda, & idem est si fiat reluctante marito constante matrimonio, & pupillo durante minori etate in patronatibus uxoris & pupilli, seu minoris.
- 135 Laudemia soluenda haeredibus mariti ratione directi dominij quod maritus defunctus habuerat, an pertineant ad viduam usufructuariam, an ad haeredes & numero sequentibus.
- 136 Laudemij cum sint fructus, quae renasci possunt veniunt ad utilitatem usufructuarij vniversalis & numero 140.
- 137 Obuentiones, & commoditates, quae renasci possunt ex re usufructuanda pertinent ad usufructuarium numero 154.
- L. usufructus 7. & l. de usufructu legato cum sua materia

Declarantur.

- 138 *V* usufructuarius uniuersalis, an possit percipere pœnas praescriptiones, condemnaciones, multas, quae obuenerunt haereditati usufructuandae, & late quae venire possint ad utilitatem usufructuarij cum numeris sequentibus, & antea a numero 75. usque ad finem & melius remissive numero 154.
- 139 *O*buentionis, & reddituum verbum, quae comprehendat, & late de significato, & num. 154.
- 140 *F*ructus verbum quid comprehendat, & quae veniant sub hac verbi significatione.
- 141 *C*ommissata bona, an ad usufructuarium, an vero ad proprietarium pertinere dici possit, & n. 144.
- 142 *C*ommissum quid sit, & cuius sit effectus an dicatur dominijs uilis consolidatio cum directo.
- 143 *B*ona in commissum cessa ex separata causa, quam usufructus deuenire dicuntur.
- 145 *V* usufructus bonorum in commissum cessorum pertinet ad usufructuarium uniuersalem licet uenerint sub commissum ad utilitatem proprietarij.
- 146 *P*roprietarij licet de iure possint bona in commissum cessa apprehendere, & illa de nouo investire, renouationes, seu recognitiones facere. Non tamen priuatiue ad usufructuarios cum his etiam competant similia beneficia, & relate obuentiones, & quomodo id contingat.
- 147 *V* usufructuarij uniuersales cogi possunt ad omnia illa per agenda ad quae, & domini proprietarij cogi possent.
- 148 *V* usufructuarins dicitur procurator generalis cum libera a lege constitutus, ad ea quae respiciunt commoditatem proprietatis, in respicientibus uero commoditatem, & utilitatem usufructus iure proprio & num. 149.
- 150 *V* usufructuarius pro utilitate, commoditate & proprietatis eum saluam illam semper facere debeat ubi iure proprio non potest intrare poterit, ut procurator proprietarij cum libera.
- 151 *E*piscopi ubi iure ordinario non possunt iurisdictionem trahere ex Concilio Tridentino tanquam Sedis Apostolicae delegati intrare possunt in pluribus causis a Tridentino declaratis.
- 152 *A*ppellatio interposita a decretis Episcopi procedentis (uirtute Concilij Tridentini) tanquam Sedis Apostolicae delegatus non ad Metropolitanum, sed ad Papam est interponenda.
- 153 *V*idua nostra usufructuaria, & tenutaria quare dicatur vice haereditis fungi, & exercitium habere omnium actionum.
- 155 *V* usufructus augeri solet ex latitate incremento rei fruendae.
- 156 *J*urisdictionis ciuilibus, & criminalis in haereditate & bonis mariti consistentis exercitium pertinet ad uiduam tenutariam, & usufructuariam, illius quae erunt ius sigilli, pœnae, multae constitutiones, & alia tanquam

- iurisdictionis fructus.*
- 157 Viduitas in Aragonia, an habeat locum in iurisdictione illa absoluta, quam domini temporales Aragonense exercent in vasallis suis.
- 158 Constitutionis nostrae verba an deficere dici possit in fructibus non proportionatis ad refectionem damnati ob dilatam solutionem.
- 159 Fructus iurisdictionis cum non sint compensabiles ad damnum datum ob dilatam solutionem non videntur cedere ad utilitatem viduae.
- 160 V usufructuarius secundum aliquos in re fructuanda in qua inest iurisdictione solum habet modicam cohercionem. Et an potestas creandi officiales veniant sub potestate usufructuarij.
- 161 Verba omni bona quid in portare soleant.
- 162 Dicitio uniuersalis omnis, nihil excludit.
- 163 Exemplaria protocollorum notarij eo mortuo, an ad viduam, an vero ad heredes viduae pertineant. Et an de iure pertineant ad usufructuarium.
- 164 Redemptio census, an valide fieri possit ad usufructuaria, & tenutaria vidua haec quae recipere possit proprietates censualium, & violatorum cum multis seqq.
- 165 Et an fieri possit ab usufructuario uniuersali numero 168.
- 166 Et an fieri possit ab herede grauato a marito, a praelato, remissiue, & melius, numero 184.
- 167 Redemptio census ab haerede grauato facta tunc de mum nulla quando fit in fraudem substituti, & numero 181.
- 169 Proprietas reuenditionis census per usufructuarium recepta proprietario restituenda, licet per usufructuarium recipi possit.
- 170 Redemptio census, an fieri possit a criminoso laesae maiestatis diuinae, vel humanae post commissum delictum, vel post sententiam, & ab illo criminoso, qui incidit in penas confiscationis bonorum, num. 176. Et casus in terminis rarus, & a nullibi scriptus, n. 179.
- 171 Criminosus laesae maiestatis perdit dominium, & administrationem bonorum a tempore commisi delicti, & expensus Bari. in l. post contractum de donatio.
- 172 Bullae Apostolicae recensentur super publicationis bonorum haereticorum, & delinquentium contra maiestatem diuinam.
- 173 Poena confiscationis committitur ipso iure in crimine laesae maiestatis, vt sic sententia non sit necessaria pro confiscatione, sed super facto tantum delicti.
- 174 Alienationes factae post condemnationem delinquentis in crimine laesae maiestatis omni iure nullae.
- 175 Criminosus laesae maiestatis post delictum fit inhabilis ad omnem materiam contractus, seu quasi contractus.
- 176 Casus de factore fertur in quo fuit facta redemptio census, a quodam

- criminoso laese maiestatis diuinae, & humane recipiendo sortem post commissum delictum, & sententiam factam.
- 177 Sarraceni, Neophiti dicti Moriscos degentes in Hispania declarati cismatici apostate, & criminosi laese maiestatis diuinae, & humane, & ad confiscationem bonorum.
- 178 Delictum, seu crimen laese maiestatis frequens, & publicationes bonorum per simile crimen quotidianas.
- 180 Laese maiestatis delinquens, an equiparari possit praelato tutori, seu alio habenti administrationem bonorum post commissum delictum.
- 182 Alienatio prohibita criminosis, seu reis laese maiestatis, an censeatur prohibitus actus per quem alienatio consequi possit.
- 183 Author abhorruit semper consulentium doctrinas cum sint periculosissime, & cum protectione adnectit unum ab eo elaboratum, & ab omnibus intactum.
- 185 Dominium bonorum durante vita usufructuarij heredis grauati, praelati, & aliorum similium residet penes istos.
- 186 Grauati heredes pendente conditione non desinunt esse domini realiter, & verè licet reuocabiliter pendente conditione.
- 187 Dominium aufertur ipso iure a perpetrantibus delicta laese maiestatis diuinae, seu humane.
- 188 Debitor soluens alij quam vero creditori non liberatur.
- 189 Domini licet reuocabiliter, & usufructuarij habent bonorum administrationem.
- 190 Redemptio census est sortis solutio.
- 191 Criminosus laese maiestatis, seu reus tanti criminis a die commissi delicti non habet administrationem bonorum, an hoc sit verum ante sententiam, n. 192.
- 192 Alienationes factae per reos laese maiestatis ante sententiam, an subsistant, & in quibus delictis hoc intelligatur.
- 193 Criminosus laese maiestatis nec potest commissum delictum solutiones creditorum recipere nequit, & an hoc fiat verum in hereticis occultis, seu manifestis tantum, num. 194.
- 195 Fideicommissarius in iure sub nomine heredis grauati designari solet.
- 196 Alienatio voluntarij sunt grauatis, & fideicommissarijs inhibite non necessaria.
- 197 Distractus cum fiant ex necessitate actus a grauatis, & fideicommissarijs fieri valent.
- 198 Creditor census redimibilis praecise cogitur oblata sorte illam recipere.
- 199 Redemptio census proprie dicitur distractus.
- 200 Alienatio ex causa necessaria non permittenda in criminoso laese maiestatis.
- 201 Distractus fieri non possunt per delinquentes contra maiestatem diuinam vel humanam.
- 202 Fideicommissarij, usufructuarij mariti, heredes grauati, ideo redemptiones census recipiunt quia dominium, & administrationem habent.
- 203 Reus laese maiestatis diuinae, vel humane ideo redemp-

- ptiones censum non faciunt, quia nec dominum nec administrationem habent.
- 204 Solutiones non recte sunt criminosis lese maiestatis post dānationem & accusationem.
- 205 Solutio facta non domino crediti, nec vero creditori non liberat soluentem.
- 206 Census, an veniant sub confiscatione bonorum, & appellatione bonorum census comprehenduntur.
- 207 Ignorantia, an sit probabilis, & excusabilis ad creditores soluentes debitoribus suis criminosis delicti lese maiestatis & n. 211.
- 208 Soluens vero creditori, qui solutionis tempore erat bonis priuatus, an ob iustam causam excusari possit.
- 209 Solutio facta procuratori reuocato non notificata reuocatione soluenti, an inducat liberationem, & an idem sit donatio cui fuit resoluta donatio, nume. 210.
- 211 Scientia delicti in crimine lese maiestatis non est necessaria in debitore, vel contrahente cū eo cum ipso iure incurratur pœna.
- 213 Fiscus habet reuindicationē super bonis publicatis in crimine lese maiestatis a die commissi criminis, & nemo dat quod nō habet, & n. 215.
- 214 Bona fides emptoris, seu contrahentis cum delinquente contra maiestatem diuinam, seu humanam non potest sanare defectum impotentie criminosi.
- 216 Alienationes, & contractus omnes celebrati, & facte per hereticos occultos inualidę, seu inualidi sicut in publicis. Et per bullas Apostolicas.
- 217 Multa in criminibus lese maiestatis in terrorem permittuntur ob delicti atrocitatem, que sunt regulis iuris contraria.
- 218 Criminosus lese maiestatis non coad. equandus usufructuari o, nec grauato, nec alio simili generi personarum.
- 219 Criminosus lese maiestatis equandus monacho ingrediēti monasterium cuius bona si cut secuta professione transiūt in monasterium, ita bona delinquentis post commissum delictum in fiscum.
- 220 Fiscus reuocat alienationes omnes factas a delinquente contra maiestatem Principis ecclēstis, seu terrestri post commissum delictum absque aliqua accepta precij refusione. Siue alienatio fiat ex causa lucratiua siue onerosa, num. 221.
- 222 Alienatione prohibita censentur omnia causatiua alienationem prohibita.
- 223 Criminosus lese maiestatis ex tunc a commissio crimine factus fuit inhabilis ad quancunque materiam contractus, seu quasi. Nec poterit hereditates adire nec manumissiones facere, nu. 224.
- 225 Regula l. usufructu 7. & l. item veniunt 10. de usufructu latius exornatur, & prosequitur.
- 226 Ususfructus omnium bonorum quae continere possit.
- 227 Ususfructus per textum nostrum delatus viduis non tantū ad bona mariti tempore mortis in actū fuerint in illius dominio, sed quae in potentia, & quo modo haec sint intelligenda, &

- numero 231.
- 228 *L. ususfructus 7. de usufructu declarata.*
Obuentionis verbum, quid significet, & unde deriuetur, & de illius significato.
- 229 *Ventre verbum significat acquisitionem.*
- 230 *L. item si fundi 10. ff. de usufructu declaratur, & exponitur.*
- 231 *Vsusfructus porrigitur non solum ad ea, quae sunt in habitu, & exercicio domini, sed ad ea quae latitant, & osculte in bonis insunt.*
- 232 *Dictio vniuersalis omnes ad iuncta alia vniuersali bonorum, facit comprehendere casus sub dispositione, qui alias non comprehenderentur constitutio nostra sub verbis omnia, bona mariti sui expenditur, & enodatur sub ponderatione.*
- 233 *N. auarus sub cons. 9. traditur, & exponit ad sacrosancti Concilij Tridentini dispositionem, sub capite decimo quinto de regularibus, Sessione vigesima quinta.*
- 234 *Professio religionis facte ante 16. annum iuxta dispositum sub sacrosancto Concil. Trident. an comprehendat religiosos militares sancti Ioannis Hierosolimitanen, & aliorum. Et an religio militaris sit vera, & propria religio contra Sotum, in suo tractatu de iusticia, & iure libro septimo, questione quinta articulo tertio deffendentem religiones militares non esse veras religiones.*
- 235 *Dictio quancunque, facit extendere generalitatem ad casus non ordinarios cum sit dictio vniuersalis nihil excludens*
- ex aptitudine materiae.*
- 236 *Legatum marmoris tantum in quo differat a legato omnis marmoris, & lane a legato omnis lanæ cū verbū illud sit generale hoc autē omniū vniuersale.*
- 237 *Verba nostrae constitutionis ibi omnia bona, latius patent, quam si per verbum tantum bona conciperentur sub eadem facti specie proposita, & relata ad vnguē per Petrū nostrū Eolanel. ubi narratū factū reperies.*
- 238 *Casus disputatus pluries in Supremo Aragonū Consilio circa materiam huius tenet cum usufructu super Comitatu de Quirra refertur, & ventilatur cum seqq. & quomodo incrementa latitari dici possit sub proposita facti specie Comitatus de Quirra.*
- 239 *Fractus semper augeri solent ex latitato incremento.*
- 240 *Vocatus ad successionem bonorum reseruatorum, an dicatur venire ex testamento quo vocatur, an ex donatione continente reseruacionem, & numero 262.*
- 241 *Fontanella reprobatur circa discussionem articuli super causa Comitatus de Quirra, numero 262.*
- 243 *Causa immediata semper attendenda cum potius illa quam remota influere dicatur. Et facit quiescere mediata, & n. 244.*
- 243 *Status presens semper attendendus non qui alias fuerat.*
- 245 *L. si ita scripsero 38. de cod. & demōs. l. asse toto 77. de hered. in sti. l. institutio talis de codi. insti. l. 1. §. sub condicione. ff. ut legato seu fideicom. nom. caue. l. prior 33. sol. matr. expēdūtur & retorquetur cōtra Fontanel.*

- 246 Referens ad alium intelligitur secundum terminos relate in quolibet materia, siue legis siue hominis, & late de materia tam ad iudicia contractus privilegia, & testamēta n. 247.
- 248 Referens in relate cum omnibus qualitatibus, intrinsecis, & extrinsecis, ita ut retentis nulla sit virtus, nisi quantum appareat ex relato.
- 250 Relatum semper est attendendum ad explicandum referentem, nullatenus ut quid scriptum sit in referente.
- 251 Relatum loquens extra terminos referentis, non iuxta referentem, sed iuxta relatum est inherendum, cum error tunc presumatur potius in referente.
- 252 Referens tunc corrumpitur quando non constat de relato, quia deperditum nisi referens rem claram & perspicuam contineret, & quando referens dici possit pars relati.
- 253 Donatio, seu dispositio, facta in fauorem alicuius sub facultate elargitoris vinculandi, seu substituendi, se referat ad declarationem faciendam per donatorem, nisi constet de testamento seu dispositione non erit referat.
- 254 Referens se ad aliam dispositionem quoties illa de per se non potest stare absque relato, ex hoc tunc dicuntur omnia provenire non ex referente.
- 255 Rem habere quis dicitur, qui, & ius ad illam habuit.
- 256 Viduitas in Aragonia dari solet ad ea in quibus maritus ius habuerit ad rem, licet non in re.
- 257 Causa incitativa ad actum si ne qua actus forte non committeretur, non attenditur, sed finalis & immediata.
- 258 Augmenti & decrementi semper debet esse par ratio, & naturalis proportio.
- 259 Incommoda eum sequi debet quem & incommoda sequuntur.
- 260 Bona feudalia seu emphyteuticaria consolidata cum proprietate in qua datur usufructus, pertinent ad usufructuariū, sicut e contrario ad damnū suū veniunt, si consolidarentur ad damnū proprietatis.
- 261 Bona heredis obuenta illi ex causa hereditaria cedunt ad hypothecam, & obligationem bonorum defuncti, focus si queratur ex alia causa quam heredis.
- 263 Genitivus casus de quo sub constitutionis verbis ibi, mariti sui, importat verum dominiū.
- 264 Dominium significatum per genitivum casum, an de directo vel de vili sit intelligendum, & quando à lege profertur.
- 265 Verba legis sunt in propria, & stricta significatione intelligenda, & nullo casu impropria.
- 266 Verba constitutionis nostrae, ibi: deus bens de son marit, sub genitivo prolata an proprie intelligi possunt de bonis que obtulerunt hereditati mariti post annum luctus, & n. 267.
- 267 Dominium verbum à lege prolatum an de habituali dominio intelligi possit, atque de actuali.
Cura animarum verbum à lege intelligendum sit de cura actuali, vel habituali.
- 269 Bona sufficiunt esse in dominio habituali, licet non actuali, quando sumus in dispositioe hominis, secus vero si in dispositione legis.
- 270 Qualitas adiuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi, vel secundum tempus delationis usufructus bona sunt penes maritū.

- 271 *Confiscatio bonorum per actum commissam tantum tenet bona delinquentis habita tempore commissi criminis, non vero obuenta post sententiam, etiam ex causa de preterito.*
- 272 *Cap. cum secundum leges, de heretic. in 6. exponitur, & verba illius ponderantur, & cum materia. nu. 273.*
- 274 *Constitutio nostra versatur in poenalibus, & quare.*
- 275 *Interpretatio in odiosis semper ita est facienda, ut quantum sit possibile minus preiudicium fiat iuri communi.*
- 276 *Recessus omnis à iure communi, dicitur odiosus & restringibilis.*
- 277 *Vsufrectu omnium bonorum legato, debentur tantum vsufrectus verum, que in actu & habitu simul erant penes testatorem tempore mortis.*
- 278 *Antonius Tejaurus sub quadam questione sua forensi enodatur, intelligitur, & declaratur.*
- 279 *Quæ sita post conditum testamentum non veniunt sub vsufrectu vniuersali in testamento relicto.*
- 280 *Autor se subscripsit, & firmavit partes Comitissa de Quirra pro vsufrectu Marchionatus, licet in alio casu dicat verius contrarium.*
- 281 *Iudicium defuncti quis reprobare non potest, sed approbare ex ea parte, qua fuit hæres.*

Nona declaratio ad argumentum ex tertio tem- pore desumptum.

Intelliges etiam argumentum huius temporis modo, ut mulier vidua faciat fructus suos post annum luctus, cum onere, & obligatione, alendi, & sustentandi filios mariti defuncti. Habet hæc sententia pro se, æquitatem, iusticiam, & obseruantiam Regi, nostri Senatus, de qua testatur, autor, seu primus illarum recollector cognominis, & appellitus nostri, sub tertia parte, cap. 19. habita & sumpta à repertorio Dalmacij, attestantis conclusum, ita ad relationem Arnaldi Gort de anno 1532. & licet sub factis debili, & fragili fundamento sumpta proponatur obseruantia; nihilominus tamen, cum illa ius facere videatur, ac si lex condita fuisset, iuxta text. in lege finali, cum ibi notatis, C. de legibus, illi standum erit, & præmaximè in præsentem, cum sit æquitate suffulta, & iuris obseruationibus conformis, licet non ita exacte illis iuris responsis, in quibus hæc fuit fundata obseruantia. Ex ventre enim illius apparet fundari in §. illud autem, in finalibus verbis, in autentico, neque virum, quod ex dote, collat. 4. quo rectè pensato parum conferre videtur ad decisionem huius dubij,

etiam

4 etiam si ibi mater bipnba ex usufructu lucrorum decidatur cogi alere filios, vt patet sub finalibus verbis, §. ibi: *Cogēdo tamē eam qui vsum lucratur filios ex eo matrimonio, & alere, & omnia ministrare eis secundū lucratae substantiae mensuram.* ex quibus verbis ne dū ipse obseruationē legitimari dixissem, sed contrarium suaderi, ex quo ibi fuit specialis prouisio legis necessaria, vt administranda alimenta mater teneretur, & ob culpam suā contractam, per transitum ad secundū coniugium, & in culpę pœnam fuit priuata proprietate, quæ nō possunt adaptari ad casū nostrum, vbi lex nil de alendis filijs disposuerit, & nō solum mater fuit in culpa, sed imo filij, (qui semper pręsumuntur hęres patris) quodammodo fuerūt culpabiles, in mora non soluēdi dotes in anno, & in pœnam morę vsusfructus matri applicatus, & sic casus desiderabat maiore expressiōem, seu animaduersionem legis in erogandis alimentis, atque in casu d. §. illud, vnde per argumentum ab expressiōe legis contrarium esset ex illo §. dicendum, in casu nostro, cum agamus de delicto, & pœna filiorum, ibi vero de delicto & pœna matrum, & sic videtur incongruē de illo textu ad casū nostrum sumi argumentum; in quo si voluisset lex expressisset, sicut in illo quod erat pernecessarium, cum ratio differens sit in vno atque in alio.

5 Et si verum sit dicere Doctoris traditiones intelligendas secundum iura quę allegāt, vt per Bald. in authen. sed iam necesse, C. de donat. ante nupt. Alex. l. sicut certi, ad fin. C. de testamen.

milit. Surd. conf. 9. num. 50. Gracian. discept. 689. num. 28, Rota apud Coccin. decis. 67. num. 8. & decis. 291. num. 6. ex Bart. in l. nō solum, §. liberationis, num. 7 de libera. lega. late & in optimo casu Anton. Faber de error. decas 28. erro. 10. in princ. si iura allegata in decisione deficiunt, nil erit si ab ea recedatur.

6 Vrgentius autē hęc Regij nostri Consilij obseruantia fundari potuit in alio iuris resposō eiusdem Iustiniani, in l. fin. in §. fin autem æs alienum, C. de bonisq; liber. vbi pater ex usufructu sibi a lege delato in bonis filiorum suorum aduentitijs, ex l. 1. & tot. tit. C. de bon. mater. l. 1. & tot. tit. C. de bonisque liber. cogitur alimenta filijs necessaria subministrare. Adeo quod si fructus non suppetunt, ex suo supplere cogatur, ante quam ei liceat ad distractionem deuenire proprietatis, ex Bald. sententia in l. fin. §. ipsū autem, C. de bonisque liberis, licet verum sit regulariter, quod quoties fructus hęreditatis non sufficiūt pro alimentis illius, qui sit futurus dominus proprietatis, hęc potest alienari pro alimentis futuro domino pręstandis, vt per Surd. plures cumulantē de alimentis, tit. 4. q. 9. num. 24. Pelaez de maiora. q. 28. num. 4. qui loquitur ad terminos maioratus Hispanorum, Baeza de deci. tit. cap. 10. Gutierr. allegat. 14. Ex quo enim patrem sequuntur cōmoda, incommoda etiam sequi oporteat, vt his, & alijs cummularis hunc text. expendit decisio Neapolitana apud Vincentium de Franchis decisione 576. per totam.

Sed ad adhuc nec istud Iustinianum responsum legitimare

potest

9 potest Senatus obseruantiam. si ingenuè textus perpendatur, ex quo resultabit, non ratione vsus fructus, parentibus iniungi necessitatem alendi filios (vt exinde dici possit matrem ratione vsusfructus, eadem astringi obligatione) sed ratione paternitatis, & pietatis naturalis, vt mox dicam ex l. si quis á liberis 29. §. si quis ex his, cum similibus, de liber. agnosce. quod manifestius colliges si recurras ad alium §. eiusdem legis fin. qui hoc non obscurè declarat, in § ipsum autem, ibi: *Non propter haereditates, sed propter ipsam naturam, & leges.* Sic Angel. in d. § ipsum autem, & de Franchis d. decis. 576. num. 3. & 4. dicens, quod quantum ad obligationem paternam alendi filios, non est curandú an sint bona filiorum penes patrè, cum in omnem euentum alimenta sunt prestanda, Deci. in cap. 2. 3. col. vers. Extra glos. de præben. Et hæc fuit ratio eorú, quæ antea dicebamus, vt si fructus aduenticiorum non sufficiant, pro filiorum sustentatione, pater non possit alienare proprietatem, si ex paternis bonis posset illos alere, etiam si filius sit proprietatis dominus, ex quo officium paternum suppler e debet ad alimentorum erogationem.

11 Dato enim concursu naturalis causæ, & accidentalis semper prælatio naturali tribui solet, ad l. qui habet 3. de tutelis, Tellus Fernan. l. 10. Tau. numer. 14. late Barbof. l. maritum, cum ll. seqq. num. 18. solut. matrim. Surd. de alimen. tit. 1. q. 7. num. 7. vt inde pater ad naturalem causam potius redactus in alendis liberis, quam ad accidentalem ratione

obuentionum, seu hereditatum, dicendum erit in d. §. si autem es alienum, potius paternitatis quam bonorum iure astringi patrem, ad onus alimentorum: ergo non per necesse est sumendú argumentum ad matrem, vt ratione vsusfructus, in hæreditate filiorum sibi delati astringatur ad sustentationem illorum.

12 Sed tamen quia negari nõ potest quin allegata Regia obseruantia sit fundata super nota, & patèti equitate, cum in humanitatis saperet, in casu nostræ constitutionis, cum tam euidenti filiorum iactura, matribus fructus bonorum parètum elargiri, maxime si vsusfructus fuisset satis congruus ad alimenta filiorum, & supposito quod filij non demeruerint exheredari, & priuari legitima, quo casu etiam alimentis priuari possint, Bart. ad l. diuus, ff. ad l. Pompei. de parrici. las. l. ius autem, num. 25. de iust. & iur. Deci. l. nuptias, nume. 14. de reg. iur. Conar. ad 4. 2. part. c. 8. §. 6. num. 17. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 16. de Franchis de cis. 576. num. 3. ver. Quod ad primum, Barbof. 4. par. l. 1. num. 41. solut. matrim. Sanchez de matrim. lib. 4. dispu. 46. num. 20. Pereira decis. Lusitana 10. nu. 8. Surd. de alimen. titu. 1. q. 6. nu. 2. & q. 23. num. 6. in eadem sententia quam canonizauit Senatus proculdubio erit standum, si non ex iuribus aductis, ex alijs saltem euidentissimis demõstrationibus, si consideres alimenta filijs deberi de iõre naturali, & coactione ciuili (vt dicebat Ceruant. l. 10. Tau. numer. 9.) per text. in authentico quibus mod. natur. eff. sui. §. natura siquidè, & antea text. in d. l. fin. §. ipsum

autem,

15 autem, C. de bonisque libr. ibi: *sed propter ipsam naturam*, notat Bald. l. executorem, num. 33. C. execut. rei iudic. Alexand. conf. 60. num. 13. volu. 2. cum enim filiorum educatio (sub qua veniunt alimenta) sit de iur. naturali in prin. inst. de iur. naturali gent. & civil. cap. ius naturale, 7. distinct, inde ius civile necessitatem, & coactionem aledi induxerat patribus, ad l. si quis a liberis, §. si quis ex his, de liber. agnoscend.

16 Ex quo enim ius civile induxerat obligationem, dictate natura, sit inde alimenta filiorum tamquam debita de iure, estimanda in bonis patris, ut est alienum. Et exinde dici solet bona fideicomisso subiecta pro alendis liberis alienari posse, ut per Surd de alimen. tit. 8. privileg. 19. num. 5. Padil. in authent. res quæ, C. commun. delegat. nu. 85. Rota apud Seraphin. decis. 425. num. 2. quæ non alienantur nisi pro solvendo ære alieno gravantis. Et satis est ut pro hære alieno æstimanda sint, cum æquiparentur dotibus, apud Seraphin. decis. 58. nu. 6. & 447. num. 7. Farinac. decis. 249. num. 1. in recentis. Atqui constitutio nostra tantum dat usufructum viduis post annum, in bonis maritorum, deducto prius ære alieno, & solutis debitis hereditatis: igitur alimenta filiorum, tanquam æs alienum, & debitum hereditarium, prius erunt detrahenda, vel saltem erunt a vidua filijs præstanda.

19 Quod autem talis fuerit mens constitutionis nostræ, in cõcessione usufructus, deducto ære alieno, satis aperte colligitur ex illius contextura, cum expresse disponat, ex bonis maritorum fructus elargiri patet, ibi; *Après lo*

dit any empero del plor, los fruits de aquells bens fassa seus, hoc est, post dictum annum vero luctus fructus illorum bonorum factas suos.

20 Sub nomine vero bonorum satis notum est in iure intelligi deducto ære alieno, ad l. subligatum 39. §. bona, de verbor. significatio. l. mulier 72. de iur. dot. l. 2. §. 1. de colla. bono. late Bart. in l. si ut ius iurandi, §. si liberi, de oper. libert. Surd. in subiecta materia alimentorum, in eod. tract. tit. 9. q. 16. num. 32. & q. 26. nu. 83. ita usufructus bonorum non est, nisi deducto ære alieno, l. fin. de usufruct. legat. l. usufructus 69. ad l. Falcid.

22 Quod enim debetur per testatorem non potest dici in bonis, sed extra bona, Alexand. l. si cum dotem, §. si pater, numer. 6. ver. Pro hoc facit, solut. matrim. Ex quo fuit notabilis illa Barro. traditio in allegato §. si liberi, in fin. sequenti per Iason. Riminald. Deci. Beroi. Soci. Neuiza. Capr. & alios per Surd. cummulatos conf. 111. num. 82. & in tracta. de alimen. tit. 9. q. 16. num. 33. & 36. Quod si filia instituat sub conditione (in re certa) a patre suo, ut nil in bonis paternis peteret, non prohibeatur filia petere dotres maternas, quæ tanquam debite, non sunt in bonis patris, sed extra bona, quod secus esset, si non addito verbo, *bonis*, simpliciter instituta esset, sub conditione nihil amplius petendi, quod totum facit verbum illud *bonis*, exclusivum æris alieni. Ex quo igitur constitutio, & text. noster usufructum bonorum mariti concesserit prius detrahendum esse voluerit, æs alienum, & cum in ære alieno comprehendatur alimenta filiorum, alimentis prius

detraclis,

detractis, presumendum est voluisse usufructum largire.

24 Et ex his factum est illud quod desumi solet, ex l. usufructus 69. ad leg. falcid. ut usufructuarius legalis (qualis dicitur hec nostra vidua post annum luctus) teneatur ad soluenda annua legata ex usufructu, & as alienum, & alimenta ex hereditate prestanda, siue hominis, siue legis ministerio debeantur, notant omnes in d. l. usufructus 69. Rebuff. l. bonorum, de verbor. significat. Benedict. in cap. Rainuntius, verbo Cetera bona, num. 43. Couarru. resolut. lib. 2. cap. 2. num. 4. & 6. Alexand. Trentacinq. var. lib. 1. tit. de pecul. resolut. 6. nu. 3. Omitto disputare illam questionem, (quam decidi firmant ex dict. l. usufructus 69.) ad l. falci. cui incumbat onus soluendi as alienum, an heredi proprietario, an vero usufructuario vniuersali, & an iste, vel ille a creditoribus sit conueniendus. Nam cum in omni casu, & ad omnem euentum, ex rebus hereditarijs sit facienda solutio infructuosa questio videnda est, ideo remitto ad dicta, & tradita per Bart. l. fin. de usufruc. legat. num. 5. Couarr. variar. lib. 2. cap. 2. per totum, Garc. de expens. cap. 11. num. 61. cum seqq. Menoch. pres. 143. libro. 4. Gail practic. obserua. lib. 2. obseruat. 146. num. 2. Gozadin. conf. 94. num. 21. Michael Cras. §. legatum, q. 35. Quesad. diuersa. qq. iur. c. fin. num. 6. & 17. Gam. decis. Lusita. 195. num. 1. Barbof. l. maritu. num. 21. solut. matrimon. alij in numeri per Sotomaior de usufr. lib. vno cap. 59. a num. 17. cum seqq. Gaspar Antot. Tefaur. lib. 2. qq. foren. cap. 32. videndus, vbi communi interpretum calculo

firmat contra Bart. ad usufructuarium pertinere, si sub qualitate verbi, Bonorum, sit usufructus constitutus, ut per Ricardum ad §. Constituitur, instit. de usufruct. num. 24. ex cumulat. per Ceuall. contra communes q. 191. in fin. & quando sunt legata annua res est sine controversia, ut ad usufructuarium pertineat solutio, ut ex Iason. ad l. 1. ad Trebel. & Rolan. conf. 8. num. 27. li. 2. Couarr. var. resolut. lib. 2. cap. 2. num. 7. Menoch. d. pres. 143. n. 18. Sotomaior de usufruct. c. 58. num. 10. quam sententiam videbis fundari in l. fin. §. si autem legata. C. de bonis que liber. qui text. licet loquatur in patre usufructuario peculijs aduenticijs filij sui, tamen communes interpretes protraxerunt decisionem illius §. ad quemcumque usufructuarium, ut per Bald. Paulum, Fulgos. Salicet. & Corn. in eodem §. Graf. §. legatum, q. 36. n. 2 & 3. Surd. decis. 28. num. 6. vnde cum huiusmodi alimentorum prestatio, post patris mortem sit annua, quot annis subeunda, saltem quousq, legitima solvatur filijs, ut per Deci. in authen. preterea, nu. 5. C. vnde vir & vxor: merito conclusit obseruatia Consilij nostri sub allegato cap. 19. viduam usufructuariam legalem teneri ad alimenta filiorum ex usufructu bonorum mariti.

28 Et non solum ad alimentorum prestationem vidua astringetur ex usufructu ad filios legitimos & naturales ex sacramentali coniugio natos; verum etiam ad filios naturales ratum, illegitimos & spurios, ut sic decisio Senatus & obseruatia Consilij intelligatur, etiam inter filios bastardos, ex ratione supra legitimata aris

alieni

29 alieni. Ex quo enim debitum alimentorum in spurijis sit legale, atque in legitimis, vt in c. cum haberet, de eo qui duxe. in matrim. quem pol. per adul. ex qua decretali, nullus hucusque dubitauit, filijs illegitimis deberi alimenta, saltem de vita illorum, Bald. l. eam quam, C. de fideicom. mis. num. 40. Gabr. lib. 1. commut. tit. de alimen. conclus. 1. num. 28 Cordub. in l. si quis a liberis, §. idem rescripsit, num. 30. de liberis agnoscend. Menoch. de arbitrar. cas. 169. num. 10. Surd. de aliment. tit. 5. q. 7. num. 3. Petr. Barbof. l. 1. 4. part. num. 71. ad fin. Paleotus de nothis & spur. c. 51. ad fin. Gabriel Pereira de Cast. de cis. Lusita. 40. vbi de quaestione an donatio facta a clerico filiae spurie pro alimentis in bonis immobilibus, hæc perueniri possint ad nepotes, debeturque ex æquitate canonica, etiam in terris Imperij, Vincent. de Franch. decis. 654. num. 5. Ripa l. 1. n. 66. solut. matrimo. vbi Barbof. n. 64. in fin. Couarr. ad 4. 2 part. c. 7. §. 6. num. 6. Rota apud Seraphin. decis. 41. num. 6. eadem Rota apud Farinac. in recentis. p. 1. decisio. 224. idem de Franchis decisio. 605. nu. 7. cum seqq. Vnde cum sint alimentarij, iuris necessitate, vel vinculo, nulli dubium esse poterit, quin huiusmodi spurijis & illegitimis vidua tenetur alimentaministrare, & erunt æstimanda tanquam æs alienum, etsi enim similia alimenta non sint astrictiori illo titulo debita, atque in filijs legitimis & naturalibus (quibus diximus deberi iure naturali & coactione ciuili) istis autem ex æquitate canonica, quia tamen debitum dicitur verè & proprie legale, quod

30

31

32

deberur ex honestate, seu verecundia, vt dicebant Consulti in illal. pecunia §. de aliment. & cibar. legat. ibi: *Mestruis, atque annuis verecundiam quoque pulsan- tibus adstringitur.* Quem ad huc casum notat Bar. in eo text. in finalibus verbis, & quatuor casus tradit Riminal. in princip. de donatio. num. 228. Afflict. decisio. 315. num. 9. Facta enim ob pudorem verecundia dicuntur fieri ex necessitate, Pinell. l. 1. part. 3. C. de bon. mater. num. 57. certum fiet eodem modo viduam astringi ad similem alimentorum præstationem.

33

34

Et ratio est euidentis, nam ex quo pater, si viueret, cogendus esset similes spurios alere, ad hæredem suum transire hoc onus expressè cautum est in iure, ad l. si quis a liberis §. §. item, de liber. agnoscend. Socin. l. Marcel. in §. res quæ. ff. ad Trebelli. Curt. in authen. res quæ. C. commun. delegat. Ripa in l. filiiustamiliæ, §. Diui, num. 43. de legat. 1. Couar. ad quartum, 2. part. c. 8. §. 6. num. 14. Rota in recentis. apud Farinac. d. decis. 224. p. 2. num. 1. vnde cum vidua usufructuaria loco heredis habeatur, & onus soluendi annuas præstationes ad vsumfructuariam pertineant, merito vidua ad præstationem alimentorum filijs illegitimis erit astringenda.

35

Imo quodammodo dici poterit, quod astrictiori vinculo erit ad similia alimenta præstanda, quam ad filios legitimis & naturales, his enim si non sunt hæredes instituti soluta & tradita eis legitima, amplius alimenta per heredem non sunt præstanda, cum legitima pro alimentis fuerat inducta, notat Bald. in l.

fratres,

fratres, in 4. q. de inoffic. testam. Deci. in authent. prætere, nu. 5. vers. Nam si es in legitima, C. vn de vir & vxor. At vero spurij cū non habeant legitimam, sed solum alimenta; magis congruè dici poterit annua præstatio, cum alimenta dietim, & per singulos menses præstantur, Bart. l. fin. nu. 1. de his quibus vt indignis, Barbof. l. 1. 4. part. 1. solut. matrim. n. 65. vers. Hanc cōmunē, & consequenter plus affixa oneri usufructuarij, ex his quæ dicta sunt, vt ad vsumfructuarium transeat onus soluendi annuas præstationes, & ad suum damnum tantū, non vtique onus soluendi legitimam filiorum, & alia debita quæ faciunt æs alienum in proprietate, cum horū solutio licet sit in damnum usufructuarij, quia diminuitur proprietas, ex qua vsumfructus sit detrahendus, sed tamen est ad damnum proprietarij, cum illius bona distrahantur, & consequenter plus videtur indubitatum, vt vidua cogatur alere spurios, quam legitimos, cum hæc alimentatio cadat sub ære alieno.

37

Quæ autem sint alienata huiusmodi per viduam spurij præstanda, an solummodo ea que ad sustentandam vitam sunt necessaria, nulla habita ratione diuitiarum, vel dignitatis paternæ, cum miserationis gratia præstari dicantur, an vero attentis facultatibus paternis, & considerata qualitate patris, docent Bald. in l. si maritus, solut. matrim. Palac. Rube. in cap. per vestras, de donatio. 3. norab. §. 24. num. 3. & in rubr. §. 65. num. 52. Grat. consil. 87. num. 16. lib. 2. Baeça de non melioran. cap. 8. num. 30. Gama decis. 343. num. 4. & decis. 201.

in fin. Couar. ad 4. 2. par. c. 8. §. 6. num. 7. Tell. Fernan. l. 10. Tau. numer. 2. & ibi Ceruan. num. 6. Barbof. l. 7. 4. part. solut. matrim. nu. 66. Ex quibus verius colliges, attentis facultatibus, & qualitatibus paternis, alimenta præstari debere, Molin. qui dicit ita in Tribunalibus receptum de primogen. c. 15. num. 18. decis. Vincenc. de Franch. 282.

38

Ex eisdem etiam iuris principijs supra desumptis ex illa l. si quis a liberis §. de liber. agnoscedis, fiet verum viduam ne dum teneri in casu nostre constitutionis, alimentare filios cuiusque naturæ sint, mariti sui defuncti, verumetiam, & patrem mariti mortui, socerumque suum, si in illa egestate fuerit, vt onus alendi eum, fuisset in filio suo, maritoque vidue tenentaria, iuxta terminos d. l. si quis a liberis, in principio. vbi expressa iniungitur filijs necessitas alendi patres suos. Ad idē l. fin. §. ipsū autē, C. de bonif. que liber. ibi: *Ipsam autem filium vel filiam, filios, vel filias, & deinceps alere patri necesse est, non propter hereditatē, sed propter ipsam naturā, & leges quæ a patribus alendos esse liberos imperauerūt, & ab ipsis liberis parentes si inopia ex utroque parte vertitur.* Ad idē habes l. filia §. C. de patr. potesta. l. 1. & 2. C. de alend. liber. melius & fortius in cap. ceterum 86. distinct. quo habetur fuisse traditionem diuinam, Bart. in tracta. de alimen. num. 8. Salice. & Cur. in l. 2. C. de alen. liber. Tesau. decis. 124. num. 18. plura congerit exempla ex diuinis & prophanis scripturis, Surd. de alimen. i. tu. 1. q. 17. per totam.

40

Cuius præstationis obligatio nē transire in hæredes filiorum,

iura non obscure disposuerunt in d.l. si quis à liberis, in §. item rescriptum, de liber. agnosc. cuius verba sunt. *Item rescriptum est heredes filij ad ea præstanda quæ vnicus filius ex officio pietatis suæ dabat inuitos cogi non oportere nisi in summam egestatem pater deductus sit*: data igitur in patre necessitate, sicut filius viuendo cogebatur eo defuncto, hæredes sunt cogendi. Si igitur est obligatio legalis in alendis parētibus, & hæc trāsitoria ad heredes, fiet verum, & certissimum, viduam teneri ad alendum socerū, & patrē viri defuncti, ex usufructu sibi à lege nostra delato in bonis viri, cum sub ære alieno consistere certum sit.

41 In omnibus enim supradictis legitimādis vnū semper supponēdū est pro indubitato, q̄ omne debitū dicitur necessariū, & tāquā æs alienū estimādū, quoties ex necessitate legis, seu statuti inductū est, Bal. l. si vxor, n. 4. C. d. bon. aut. iudi. pos. Mār. in cō iec. vlt. volū. li. 10. tit. 2. n. 3. Gracia. in optimo casu discept. for. c. 816. n. 2. iūctis traditis sub r. 16. debitor enim dici solet ille, à quo inuito exigī pecuniā potest ad l. debitor 108. de verb. signification. æs enim alienum illud dicunt esse Consulti, quod alijs debetur, & æs suū q̄ nobis debetur. ad l. cedere diē 2 13. §. es alienū, de verb. signif. vt sic cū ailmēra debeatur filijs cuiusq; cōditio nis, seu naturæ sint in bonis parentū, & his in bonis filiorū (vt probatum est) & cōstitutio nostra vsumfructum bonorum mariti tantum deferat, & in bonis cuiusque esse tantum intelligantur, quæ ex ere alieno superflunt l. non possunt 11. de iure fisci,

concludenter erit firmandum ex mente cōstitutionis colligi, ex usufructu mulieri delato, simile onus alendi filios & patrē iniunctum fore. Vsumfructu mulieri delato, vt tanquam æs alienum, annuū, & menstrum, ex usufructu prius & ante omnia sit soluendum, vt censuit Regij Cōsiliij obseruātia in filiorū alimētis.

43 Ex eisdem (& hucusque relatis) regulis, quibus damnamus viduam nostram usufructuariam ad alendos filios, cuiuslibet sint nature, & patrem mariti defuncti egenum, socerumque illius, inferri poterit damnam fore, ad solutionem legitimæ competentis filijs legitimis, & naturalibus eiusdem mariti, illamque detrahendam ex rebus, bonis, & corporibus hereditarijs, in quibus datur vsumfructus, etiam si huius diminutio sequatur, ita & taliter, vt vidua vsumfructum habeat in dodrante, quadrante autem pro legitima filiorum detracto, cum iura nostra patriæ, quartam partem bonorum assignent pro legitima filiorum cuiuscumque sint numeri, vt in constitutio 2. incipiente, *Zelant* titulo de legitima & diuisione illius, per quam fuimus redacti in hoc Principatu ad ius Pandectar. adl. Papinianus, §. quoniā autē, de inoffi. testam. l. parentibus 8. C. eodem, §. igitur quarta, instit. de inoffic. testamēto abrogatis terminis iuris nouissimi Iustiniani, in authentica nouissima, C. de inofficio. & in corpore illius in §. hæc nos, in authentica de trien. & semisse, collat. 3. dico ex eisdem regulis, ratiocinationibus, & iuribus, quibus viduam tenurariam te-

neri, & conuinci ad alimenta soluenda, teneri etiam ad solutionem legitime, vna cum fructibus à die mortis testatoris, si alimenta non sunt præstita, secūdam magis receptam sententiā interpretum, & in Regio nostro Consilio canonizaram. Diximus enim in ære alieno viduam non facere fructus suos, sed in bonis tantum testatoris, & cum legitima sub ære alieno comprehenditur, certum sit in iure, ideo sicut alimenta filiorum tanquam æs alienum diximus detrahenda ab usufructu, ita etiam & legitima cum bonum sit argumentum passim in iure admissum de alimentis ad legitimam, Bartolus in authent. de hered. & falci. in princip. & fusius in l. Titio centum, §. Titio quero, de condit. & demonstra. sequuntur omnes la. son Alex. A. cia. & alij apud Molin. de primogen. lib. 2. c. 15. nu. 2. Ascan. de patr. potesta. effect. 16. numer. 24. Palac. Rube. in c. per vestras, 3. notabili, §. 24. numer. 7. Curt. Senior in l. de alimentis numer. 2. C. de transact. vbi ait fauorem ampliore esse in legitima quam in alimentis, Vasq. de succes. creation. §. 20. num. 341. diligentissimè omnium Surd. de alimentis, tit. 9. quæst. 2. num. 1. & ferè per totam, & tit. 7. q. 12. num. 6. vbi numer. 7. fortiori titulo deberi legitimam, quam alimenta, cum illa naturali iure, vel instinctu quodam naturæ debeatur, §. cum itaque, in authent. de hered. & falci. in principio, Matefillan. de succes. ab intestat. memb. 3. articulo 1. num. 9. Deci. & Cagno. in liura sanguinis, de re iud.

48 Quod autem legitima, nõ minus quam alimenta (& fortius

artiori titulo) sub nomine æris aieni comprehendatur sit certum, tum, quia ab omnibus ferè interpretibus inter æs alienum estimatur, Baldus l. 2. circa fine, C. de liber. præter. vel exheredat. & iterum in l. quamquam, C. ad legem falcidiã, Tiraquell. l. si vnquam, verbo, Susceperit liberos. C. de reuocand. donatio. num. 114. Surd. de aliment. tit. 7. quæstio. 12. num. 7. Bartol. in l. si quis legatum, §. final. ad legem Cornel. de fals. dicens filium in legitima apari cum vero creditori procedere, Decius consil. 279. num. 6. Tum, quia descriptio propria æris aieni tradita per Consultum in l. cedere diē, 113. de verbor. significat. §. æs alienum conuenit filio in legitima, & in credito illius. Quod ita dicitur contractum viuente patre, solutione dilata ad tempus mortis patris, singularis glos. in verbo, Auferre, paulo post principium, in vers. Item hoc erat, sub §. si quis autem, in authent. de hered. & falci.

50 Et iuuatur hæc sententiã ex alio capite nõ minus vero, quo in struimur, in legato usufructus omniu bonorū, nõ venire legitimam filiorū, ex præsumpta voluntate testatoris, sed salua legitima filijs, in usufructu, & proprietate reliquū cedat cõmodo usufructuarij, sic videtur dispositū sub Iustiniano in authent. nouissima in fina, verbis, C. de inoffi. testa. ibi: *Cuius portionis, nec usufructu fraudari liberi à parentibus possunt*, vbi las. nu. 44. Molin. de primoge. lib. 2. cap. 1. nu. 29. Suar. ad l. quoniam in prioribus, amplia. 3. in prin. Gom. variar. tom. 1. c. 11. n. 26. Mantic. de coniec. lib. 9. tit. 7. n. 21. Gutie. in pract.

q. 57. per totam, Pereg. de fideicom. art. 12. n. 29. Azcue. l. 16. tit. 6. li. 5. nou. collec. reg. Gasp. Rod. de annu. reddit. lib. 1. q. 5. n. 23.

51

Quod adeo verum reperies, quod etiam si filius proponatur vniuersaliter institutus, licet sit honoratus in plusquam iuserat ius honorari, & quodammodo ex eo quod est superlucratum, compelleretur ad approbandum iudicium testatoris & patris, nihilominus tamen voluit ius illam & immunem ab omni onere, modo, & conditione legitimam reservare, vt est casus in l. sancimus 8. §. cum autem, C. de inoffic. testam. Suar. ad d. l. quoniam in prioribus, ampliat. 3. nu. 2. & amplia. 6. in princ. Baeza de non melior. ratio. dot. filia. c. 8. nu. 9. & 10. Idem igitur dicendum videtur in dispositis sub lege, vt licet hæc deferat vsum fructum bonorum patris, intelligatur deducta legitima, & illa exempta ab omni onere, modo, seu conditione, cum receptum sit in iure argumentum de voluntate testatoris ad legem, §. disponat, in authen. de nupt. lare Surd. de alim. tit. 9. q. 14. num. 3. & tit. 8. priuil. 18. num. 12. vt consequenter dicamus, quod sicut non est credendum de testatore voluisse vnico verbo vniuersam iuris dirumpere machinam, l. si quando, C. de inoffic. testam. sic de lege nostra credendum non est, sub vno tantum verbo largitionis vsum fructus, voluisse turbidam facere vniuersam legitime materiam, quam ius ita caute curauerit illam, & immunem facere ab omni nexu obligationis vinculi, modi, conditionis & oneris.

Nam, vt dicebat text. in §. pro

53

hibemus, in authen. de trien. & semis. rigurosa & nimis crudelis semper estimanda est dispositio, quæ compellat filios mendicare & fame perire, dicens asperum iudicium maritorum, hosque dici affeminatos, qui filijs fame peremptis, relinquere conantur vxoribus vniuersam patrimonij emolumentum, quæ iura sunt adeo aperta, vt nil plus expediat legitimare, vbi equitas ipsa rem iustificatam facit, vt ex his dicamus, quod sicut mulier vidua vusufructuaria, in casu nostre constitutionis alimenta filijs prestare tenetur, ex sensu intellectiuo seu intensiuo, vel virtuali desumpto ex verbis, *bonorum mariti*, sic etiam compellatur per easdem regulas, non ex vusufructu, sed ex proprietate legitimam filijs prestare, quæ cum non potuit admittere onus & grauamen, iure resistente, sic nec hoc de quo agimus, vt vxor fruatur vusufructu illius portionis quæ legitimam facere potuit.

54

55

56

Differentia tamen adhibita, hæc coadæquatio inter alimenta & legitimam, erit intelligenda respectu vusufructuarij, vt licet huic incumbat onus solutionis in alimentis, erit de solo vusufructu facienda ex redditibus, & obventionibus fructuandis, tanquam annuæ & mestræ præstationes, quas diximus subeundas per vusufructuarium ex ipso vusufructu ex l. final. de vusufructo. legat. d. l. vusufructus 69. ad l. falcidiam, & melius in l. finali, §. si autem legata, C. de bonisque liberis, Paulus de Montepico ad legem Titia cum testamento, §. Titia cum nuberet, numero. 153. de legatis 2. Couarr. d. c. 2. nu. 7. ver. tertio considerandum, Menoc.

57 præf. 142. nu. 18. At vero solutio legitime licet nõ ex usufructu, & redditib⁹ illius, sed ex proprietate faciēda, & ad damnū proprietarij, licet usufructus diminuat, & consequenter ad damnū vtriusque proprietarij, nēpe, quia tanto minus restituatur quantum portio legitime accepit, & usufructuarij, quia tanto minus erit in usufructu, semper tamen solutio per viduam faciēda.

58 Dicimus ad viduam nostram usufructuariam spectare onus subeundi annuas præstationes, & soluendi legitimam, & demū omne aliud çs alienum, & suo casu legata á testatore relicta (eo modo quo suo loco declarabitur) quia licet verum sit (vt supra animaduertebamus) regulariter solutionem legatorum, & çris alieni, pertinere hæredi scripto vniuersali, & non legatario usufructus omnium bonorum (quæ dicimus usufructuariam ab homine ad differentiam usufructuarij á lege, qui nec conuenire debitoribus, nec á creditoribus conueniri possit, & consequenter omnes actiones dirigendas ad hæredem, ita vt hæres possit ex bonis vendere hæreditarijs quantum sit pro ære alieno soluendo necessarium, reluctante etiã usufructuario, vt communi omnium suffragio approbatum habemus, ex l. fin. §. si autem æs alienum, C. de bonis que liberis, Couar. libro 2. resolution. c. 2. numer. 7. versic. Cæterum si legata, Bart. communiter approbatus in l. fin. de usufruct. legat. Benedict. in cap. Rainuntius, verb. Cætera bona, num. 44. Roland. conf. 8. nume. 20. Gail, qui dicit firmam conclusionem obserua.

148. Menoch. d. præf. 143. nu. 18. Surd. decis. 28. num. 5. Craſ. recepta. sentent. §. legatum, q. 36. Spino in Spec. testam. glo. 13. num. 82. Barboſ. l. maritum, nu. 21. solo. matrim. Garcia de expens. c. 17. nu. 6. alij penes Castill. Sotomaior de usufruct. c. 58. nu. 3. & per totum.

59 Cæterum quando usufructus vniuersalis defertur non á testatore (vt in terminis supra dictis) sed á lege, seu statuto (vt in casu nostræ constitutionis) tunc non ad hæredem, sed ad usufructuariam pertinere legalem, subiri onus soluendi, in huncque usufructuariam (vt est vidua nostra) esse exercitium vtriusque actionis, actiue & passiuæ, eumque conueniendum esse in iudicio, & eundem conuenire debere, qui melius istam enodauit distinctionem inter usufructuariam legalem, & testamentariam, seu ab homine datum, Didacus Couarru. libr. 2. variat. cap. 2. numero 7. qui testatur se hanc sumpsisse sententiam ex Alexand. in dict. l. usufructus 69 ad l. falcid. & ex Consilio Barbarie 63. volumin. 2. quem, & quos sequuti sunt recentiores post Didacum, vt per Garciam de expens. cap. 11. numero 6. qui diligentissime illustrauit distinctionem, & post eum Sotomaior de usufructu, cap. 58. numero 5.

61 Et hæc forsitan fuit ratio quare dicunt Oliban. Mier. Celsus Hugo, Cancer, & alij pragmatici nostri, quos supra retuli, & in fra referam, vt vidua vice hæredis fungatur, in casu nostro, sustineatque omnes actiones actiuas & passiuas, vt in præsentis casu, usufructuariam, legitimam

concordet cum usufructuario datiuo, vt ex rebus fruedij, & ex proprietate illarū, solutio aris alieni, & legitime (& suo casu) legatorū fiat, discordetq; in alio, vt solutio fiat ministerio usufructuarij legalis, & nō datiuo.

62 Rationē istam diuersitatis inter usufructuariū legalē, & hominis pratermissērūt tradere Co-uar. loco allegato, & Soromaior, qui solū sub n. 6. assignauit rationem, quare hēres vniuersalis sit cogēdus soluere, & nō usufructuarius legatarius, vt scilicet hēres adeūdo visus fuit quasi contrahere cum legatarijs, §. hēres quoq; de oblig. que ex quasi cōtractu, instit. vt exinde onera hēreditaria subire debeat, quæ nō sint annua, ad l. 1. & 2. C. de hēre. vel actio. vedit. ita vt per additionē ipsam ab hēredē factā, vertatur & originetur in hēredē obligatio, ad l. 3. §. si. ex quib. caus. in poss. eat. l. ex maleficijs 4. §. hēres de actio. & oblig. Et hęc fuit ratio quare filius sine iusu pater nō adire hēreditatē nō potuerit, ne obligaret patrē per additionē ad onera hēreditaria eo inuito, ex regula l. placet, de acquir. hēred. Hęc enim omnia cū cessent in usufructuario, nil mirū si et in terdicatur aris alieni solutio, & legatorum satisfactio.

63 Sed ratiō hęc ratio solū facit pro legitimāda assertione, quare hēres vniuersalis tenetur soluere legata, & nō usufructuarius, quæ ratio protrahi etiā potest ad usufructuariū legalē, vt is nō cōueniatur, cū vniuersalis hēres actiones actiuas & passiuas cōsecutus fuerit, per mediū additionis. Nil vero facit p̄ discrimine illo, quare plus usufructuario legali liceat debita soluere hēre-

ditaria, quam usufructuario ex hominis ministerio.

64 Rationē sub paucis aduertērat Alex. in d. l. usufructu, ad l. fal. sub n. 3. & ad si. legis ibi: *Nō obstat vt mitius sit agendū cū dispositio- ne legis, atq; sub hominis dispositio- ne, vt elegāter dicit probari per l. Celsus 28. iuncta l. si cū dies 26. §. si. de recep. arbitris; vbi & more purgatio ad incursionē pœnarū ciuiliū, admittitur quādo sit a lege, quod nō ita si ab homine, notat glo. 1. in d. l. Celsus, ibi; Et sic nota, quod mitius agitur cū lege quā cū homine, & cū parui sit pręiudicij, an usufructuarius legalis enoueniatur a credito-ribus, & legatarijs, an hēres, cū in omnē euentū solutio ex ip- sis bonis sit faciēda, iuxta d. l. usufructu 69, ad l. falci. idē vt miti- agatur cū lege, debēt virari cir- cuitus, vt copellatur hēres, itq; copellat usufructuariū pro hęc patientiā, sed omnino cōuente usufructuarius cōueniatur lega- lis, qui cū nō habeat iudiciū te- statoris, sicut usufructuarius le- gatarius & hominis, nō sit equa- lis causa illi & hēredis, nil mirū, si diuersum ius in eo constitua- tur, atq; in legatario vsusfructus vniuersalis. Huic enim in iure solum conceditur custodia rei fruendæ, vt teneatur facere que diligens rei cuiuslibet custos fa- cere debuisset, ad l. fin. §. fin. cum leg. sequentibus, ff. usufructuar. quemadmodum caue. ibi: *Omne enim curam suscepit, & solum etiam mādaturum generale, cum libera, & in rem propriam ius concesserat, ad l. final. §. final. dē noui oper. nuntiatio. ibi. Sed pro curatorio nomine nuntiare, de- clarat Garcī de expens. c. 1. i. nu. 1. At uero usufructuarius legalis**

67 ad instar domini habetur, & magis proprietario succedit cum non procuratorio, & alieno nomine, sed proprio agat, l. 1. C. de bon. mater. ibi: *Omnia potest agere, ac si perfecte dominus sit*, l. cum oportet, § non autem, C. de bonis; libe. ibi *plenissimam potestatem*. Imo ex proprietate sermonis dicunt interpretes appellatione domini, venire usufructuarium uniuersalem, tanquam dominum possessionis, & fructuum, Aretin. in §. alienus n. 1. in sit. de hered. instit. Socin. l. auctoritas, §. si de iur. iur. l. a. l. traditionibus, n. 10. C. de pact. & alij allati per Auenda. de censibus, c. 71. nu. 1.

69 Et ex his dici solet apud interpretes, pinguiora iura fuisse apud legales usufructuarios, quam datiuos, ut in terminis viduitatis Aragoniae (ex qua usufructus a foro viduis defertur multum similibus huic nostre) tradit Mörer. decis. Arago. 8. nu. 33. allegat Pinel. l. 1. p. 2. n. 16. & 18. de bon. mater. Mari. Frechia in tract. de subfeud. lib. 2. fol. 308. n. 8. Nil mirum ergo si usufructuarius legalis sustineat omnes actiones actiuas, & passiuas, earumque exercitium sit penes similes usufructuarios a lege constitutos. Testamentarius vero seu datus, & creatus ab homine non utique, cum vice procuratoris seu custodis fungatur, unde cum huiusmodi naturae sit vidua nostra, cum a lege efficiatur usufructuaria, recipiendo interpretationem a iure communi passiuam, nil mirum si firmemus ad viduam usufructuariam, & tenentariam, in casu nostrae constitutionis pertinere ex usufructu, onera subire annua, & ex proprietate et alienum solvere, cum exercicio actionum omnium actiue & passiuè.

70 Nec solet ius, nec illius interpretes solent, in isto casu tantum, relata facere differentiam inter usufructum datum ab homine, & datum a lege, cum potius secundum rationem ius unum in uno, alterum vero in altero statuere, seu decidere: in annuis enim legatis lex expressa fuit in usufructu legali, ut ad usufructuarii pertineret (ex usufructu) onus soluendi, & subeundi annuas prestationes, ad l. si in autem, C. de bonis; libe. ex quo textus reuocato in dubio apud interpretes, an esset intelligenda haec Imperialis decisio in usufructu testamentario, & ab homine constituto, cum in legali tantum lex coeperit dispositionem, firmarunt omnes porrigendam ad utrosque usufructuarios, ut per Bal. Salic. Fulgo. Cor. & omnes in d. §. si in autem, Craef. §. legatum, q. 36. n. 2. (& dixi supra) & latius prosequitur Garay. de exp. d. c. u. n. 6. in si. q. irate nendum esse dixerunt, ex eadem iurisdictione, quae reperitur in utroque sentientes in hoc, ut si diuersa esset ratio, diuersimode responderetur, sentiendo & supponendo aperte, distinctionem esse inter usufructuarium legale, & datum faciendam.

72 Ex quibus infertur declaratio quotidiana ad textum nostrum, ut vidua nostra tenentaria & legalis, seu constitutionalis usufructuaria, teneatur subire ex usufructu omnes litium expensas, erogatas, & factas in litigijs omnibus, respicientibus proprietatem solam, usufructum solum, & utroque, cuiusque quantitas sint, nulla facta distinctione si paruae, si magnae, siue leues, siue grauiorres sint, quod non aliter contingit, nisi quia de iure usufructuarius legalis teneretur ad omnes

litis

73 litis expensas, siue tendant ad proprietatem defendendam, siue ad vsumfructum, vt est in l. 1. C. de bon. matr. l. fin. §. vbi autem, in vnum, C. de bonis que liberis, Bart. in d. l. 1. numer. 3. vbi Bald. Angelus, Corn. & Guillel. de Cuneo, Crotus l. frater a fratre, numer. 123. de condi. indebit. Gome. tom. 2. var. cap. 15. numer. 7. ver. Ex quo, Pinel. l. 1. p. 2. numer. 68. C. de bon. matern. Molin. de Hispanorum primog. libro 2. cap. 27. numero 10. Garcia vbi supra numero 5. Petrus Barbof. l. diuortio, §. fin. solut. matrimonio, numer. 44. versicul. Argumento, l. 1. alios tradit Sotomaior de vsufruc. lib. 1. cap. 55. n. 1. quod non ita esset tenendū si esset vidua vsufructuaria ab homine, quia tunc esset distinguendum inter paruas & magnas expensas, & in factis pro tuendo vsufructu, seu pro tuenda proprietate, vt solū parue expensæ, vel quæ sūt pro vsufructu, cedant dāno vsufructuarij, dati, seu hominis, reliqua vero cedant damno proprietarij, Gome. vbi supra c. 15. n. 7. Pinel. Molin. & alij Bal. & Angel. l. 1. §. vsufructuarius, de vsufruc. Grego. Lop. l. 22. tit. 3. 1. par. 3. verbo, *no rayga*, Garc. d. c. 11. numer. 5. & quamuis Guillel. de Cuneo visus sit, & Pinel. hanc refricare distinctionem ex vno & alio vsufructuario. Cæterū ab omnibus recipitur, vt concludit Sotoma. d. c. 55. n. 5. quib⁹ addo Cald. (ab istis nō citatū) in l. si tutor habēs, ver. legis, n. 33. ver. *Que vera sunt*, inquit, *in patre qui habet vsufructū a lege, secus autē dicendū videtur in alio quocūq; vsufructuario qui vsufructum habet ex dispositione hominis, i. nā q; si expēse litis modicę sint, illas*

74 *tenetur ex proprijs sūptibus facere, tex. in l. hactenus. de vsufr. hactenus Cald. qui postea in ver. Si vero expēse, hāc differētiā inter vtrosq; vsufructuarios, p vera admissā fore per Guil. de Cun. in l. 1. §. vsufructuarius, de vsufr. & p modernos in l. Ticia cū nuberet de lega. 2. vbi Pic. q. 58. idē Barbof. sup. relatus n. 44. ver. tñ sic dī cēs. tamē facile respōdetur regulā l. 1. tantum procedere in patre qui habet vsufructum ex dispositione legis, nō autē locum habere in eo qui habet vsufructum ex dispositione hominis, nā is tantum tenetur ad paruas expēsas, nō autē ad magnas. Ex quibus liquet solū Ariū Pinel. ab hac distinctione recessisse, & cū eo Molin. ex quo nullā diuersitatis viderint cōgruentē rationē, quod nō ita adererēt si examinassent doctrinā Alexā. sup. a nobis relatā pro diuersitatis ratione, sicut nobis cōtingit illā examinari, sed rectē hāc defensā reliquit Garc. de expēs. d. c. 11. n. 5. ad n. 14. quē videas vt cōsequēter dicamus de vidua nra tenentaria, vt tāquā legalis vsufructuaria, teneatur oēs expēsas in litibus ministrare, ex fructibus si bi delatis, & redditibus, nulla facta distinctione siue parue siue magne sint, & siue factę sint pro tuendo vsufructu, seu pro tuenda proprietate, cū sit legalis vsufructuaria & nō ab homine creata.*

75 Ex his resultat mulierē nra viduā & tenentariā plus iuris habere in vsufructu sibi a lege delato quā cæteri vsufructuarij dati, facti, & cōstituti, ab homine, q; factis etiā euidentius colliges, si cōsideres in iure valde cōtrouersū fore, an vsufructuari⁹ possideat iure pprio vel iure dñi, vt est anceps interp. cōtrouersia. in l. natu

77
 raliter 12, de acquir. possessio. vbi Iason validissimis fundamētis fundat partem vsufructuarij, vt his naturaliter possideat, possitque ituari omnibus remedijs possessoribus, ciuilitur, & naturaliter possidentibus communes, vt per Menoch. de adp. scē. remed. 2. num. 83. & recuperan. posses. remed. 1. num. 70. & remed. 9. num. 297. & retine. poss. remed. 3. n. 70. & post Iaso. d. loco qui a num. 4. ad num. 11. solidissimis ratiocinationibus definit Tiraquell. plures cummulando in tractat. la mort fait le viff. 3. p. declar. 1. nu. 4. Boer. decisio. 28. nu. 1. & Francisc. Marc. deci. 867. num. 1. par. 1. & creberrimo omnium consensu, probatam esse restatū sit Couar. regul. posses. for. in initio relectio. 2. par. nu. 5. Canalcan. etiam de communi in tractat. de vsufruct. nu. 5. ad finē, Velasq. de iur. emphiteut. q. 18. num. 3. Surd. cons. 162. num. 13. Ripa in rubr. de causa posses. & propriet. num. 21. Sforci. Oddo cons. 82. num. 19. lib. 1. & alij cummulati per Sotomaior de vsufr. cap. 6. a num. 28. cum seqq. Cardin. Mantica decis. Rotē 167. nu. 6. Adeo quod existente vsufructuario, heres non possit immitti in naturalē possessionē, sed ciuile tantū, Beroius con. 60. nu. 8. Macerat. var. resolu. libr. 2. resol. 29. nu. 1.

78
 Dixi cōtrouersum fore, quia tamen relati teneāt pro possessione vsufructuarij, ceterū theoricū, & speculatiuū, seu scholasticū excellentiores, firmarunt vsufructuarium nullam naturalem possessionē, sed detentionē, quādam habere, et si possessionē aliquā habeāt, nō iure proprio, sed nomine proprietarij, illā habere

quā pro cōmuni defendit Theophil. in §. idē placet, insti. p. quas perso. nob. acquir. Guillel. de Cuneo in l. licet. C. de acquir. posses. Cuma. Bal. & Aretin. in d. l. naturaliter, quos examinauit Couar. & Velasq. vbi supra, Zasl. l. 1. §. q. ait prætor, ff. quor. legator. in geniose Cuiac. in recitatio. solemnibus ad l. naturaliter, in princ. Hotoma. lib. 9. obserua. c. 1. Conna. commenta. iur. ciuil. libr. 3. c. 10. de posses. naturali, & ciuili. Hanc igitur altercationē facit constitutio nostra cessare cum possessionem veram, ciuilem, & naturalē in mulierē viduam vsufructuariā transferat, & cōcedat, ex quo plus iuris in ea erit cōcedendū quā in ceteris vsufructuarijs vniuersalibus, habentibus ab homine vsufructū formale. Diuersū ab hoc viduali, qui potius causalis quā formalis dici poterit (vt infra ad aliū casū enodatur) cū nō incongruē ita estimabitur postquā cōstitutio nostra possessionē bonorum traxerit in viduā, cuius occasione dicamus vsufructū causari, ab ipsa bonorū possessione; vt ex his cōsequens cāt varietate disceptationes, quæ de vsufructuario omnium bonorū apud interpretes suscitari solēt, & cōtrouertī, quæ nō ita DD. dubios facerē, si in vsufructuario dato concurrerent omnia quæ in nostra vsufructuaria vidua cōcurrunt de translata possessione, dominij acquisitione, & legali constitutione, vt videre licet ex sequentibus.

81
 82
 Primo enim licet apud interpretes aliquantulum cōtrouertatur an vsufructuarius vniuersalis bonorū ab homine datus, in quibus inest ius patronatus laicale, possit vacante beneficio

83 presentare tanquam ista presentatio sit, ut fructus beneficij, seu iuris patronatus estimanda, ut per Innocē. Anto. de Burr. Abb. & alij in cap. consultationibus de iur. patrona. glos. fin. ubi interpretes in cap. cum Beroldus de re iudic. Rota in nouis sub titul. de iur. patro. decis. 10. Menoch. conf. 123. nu. 1. Gracian. discep. 577. num. 6. & sub nomine fructuum industrialium comprehendi dicunt Pan. de. Citadin. in tracta. de iur. patrona. par. 6. art. 3. q. 28. Cassane. in consuetu. Burg. rub. 4. §. 6. glos. sur la moitie, num. 3. Gutier. de tutel. 3. par. cap. 20. num. 2. Baeza de decima tutor. c. 23. num. 16. Imo presentatiōē ipsam fructum possessionis presentandi fuisse cap. consultationibus de iur. patron. Rota in nouis tit. de iur. patron. decis. 7. nu. 1. Ioan. Sahagun in cap. quanto de iudic. num. 18. An vero pertineat ad heredē vniuersalem, proprietariū cuius dicunt esse fructus, qui non possunt deseruire pro alimentis nec sunt proportionabiles ad lucrum, & non vsu fructuarij, ut sunt fructus iuris patronatus in presentatione, qui non possunt deseruire pro sustentando vsu fructuario, ut dicebat Paul. de Monte Pico in l. Ticia §. Ticia cum nuberet, nu. 106. ver. nec obstat de lega. 2. ut exinde ad dominum solū pertineat ius presentandi, & nō ad vsu fructuarium, cum vsu fructus non dicat dominium ad l. re etē dicimus 25. de verbor. signi. fica. ut ex hoc etiam textu dicere soleāt interpretes vsu fructum nec partem quotitatiuam dici, nec esse de bonis, nec extra bona authen. hoc locum, C. si secun. nup. mulier. Fracis. Marcus

decis. 302. Cabelli. Millelo. 502. Magon. decis. Florē. 204. & quāuis pro domino aliquando haberi solet, non dicitur verus dominus, sed detentor, vel possessor nomine proprietarij, & illius procurator, ut dicemus infra.

87 Dicimus controuersum apud interpretes fore ex ista ratione an vsu fructuarij ab hominē datus possit ad beneficia presentare, ut per Innocen. in cap. fina. de cō. cel. prāben. num. 1. Anto. de Butrio num. 4. Panor. nu. 9. Bellon. conf. 6. nu. 18. Annan. ling. 593. quia dicunt, fructus iuris patronatus similes non esse proportionabiles ad sustentationem vsu fructuarij

88 Inferentes etiam ius presentandi ad beneficia iuris patronatus dotalis, constante matrimonio, nullatenus pertinere ad maritum etiam si iste lucratur fructus rerum dotalium ex cap. salubriter de vsur. l. pro oneribus 30. C. de iur. dot. l. si is qui, §. ibi dos de iur. dotum cum similibus, cum tantum lucrifacere debeat illorum fructuum, qui deseruire possunt ad finem introductionis lucri, nempe ad onera matrimonij supportanda, sed pertinere presentaciones ad mulieres ipsas, ex quo fructus iuris patronatus, nō sunt proportionabiles ad onera matrimonij reficienda, & sic presentatiū ab vxore presentandum, presentato a marito, si ius patronatus sit in bonis mulieris in dote natis, sic definitum tradit Rota sub nouis titu. de iur. patro. decis. 10. aliās 422. quam rogo, ut examines ne decipiaris, prout notat Fontanell. qui sub clausu. 6. glos. 1. par. 3. in prin. nume. 3. ea

non examinata dixerat facere pro marito cum potius ab omnibus pro vxore expendatur, vt videbis infra sequendo Butrium in cap. fin. num. 12. vbi Panorm. nume. 8. de concess. praben. Ia. l. diuortio. §. si vir. nu. 7. solut. matrimo. Felin. in cap. cum olim n. 2. de maior. & obediē. Bened. in cap. Rainuntius verbo cetera bona nu. 27. de testa. cōmuniter approbatam decisionem Rotæ tradit Peregr. conf. 33. num. 27. li. 1. hoc ita si contrarium non dicitur consuetudo alios tradit Nicola. Garc. de benefi. 5. par. cap. 9. nu. 178. Gratian. discepta. 521. nume. 21. latē Paulinus in tracta. de capitul. sed vac. quæst. 2. nu. 2. post Corras. in paraphrasi sacer. de. par. 4. quæst. 6. num. 16. Card. Mantie. decis. 140. num. 11. vers. præterea si collectoris opinio.

Hæc autem ratio, vt fructus iuris patronatus consistentes in præsentationibus, non sint proportionabiles ad lucrum, ad cuius finem vsusfructus constituitur, facit etiam, vt ius præsentandi, non sit in creditori pignoraticio, seu hypothecario, cui bona fuerunt tradita, (in quibus inerat ius præsentandi) pro suo credito, etiam si facultas percipiendi fructus, ex conuentione concessa fuerit, vt est expresse decisum sub decretali illa cum Berto. de re iudica. vbi glo. fina.

Hæc autem controversia ex supradicta instantia suscitata, ad casum nostræ constitutionis, & ad nostram viduam vsusfructuariam vniuersalem & legalem, adaptari non potest, nec ad vllū alium vniuersalem vsusfructuarium, in quo dominium considerari possit, cum ex defectu do-

minij in vsusfructuario, & marito, considerarunt interpretes supra relati ad similes vsusfructuarios ius patronatus non transferre. De nostra enim constitutione nō est dubitandum dominia rerum, & bonorum mariti in viduam transferri, per mediam possessionis bonorum translate cum dominia rerum traditionibus, & vsucapionibus, & non nudis pactis transferantur ad l. traditionibus, C. de pactis, & cum sit vsusfructuaria omnium bonorum cum rei traditione, fiet certum, & qui pollere heredi vniuersali ad l. fin. de vsufr. lega. Guido Papa decis. 340. Riccius in praxi iuris patrona. nu. 143. Hinc credo factum esse, iuris ratione fundari pragmaticos nostri provinciales loquentes de hac nostra vidua vsusfructuaria, & tenuta ria, vt in ea, & penes eam, sit exercitum omnium actionum, illasque quali possidere dicatur & vice hæredis in omnibus, & per omnia fungatur Socar. in c. defuncto, num. 39. Peguer. ad cōstitu. ne super laudimio, in vers. *entinent impero*, nume. 11. Mier. hic num. 69. & antea, nume. 42. Cancer. lib. 3. var. cap. 17. nume. 404. Oliban. de action. ad §. fuerat nume. 9. 1. part. cum vt supra dicebamus ex Pinel. & Monter. pinguiora iura fuisse in legali vsusfructuario, quam dativo, vt inde cum vice heredis fungatur, dominiumque acquiserit per traditionem, nulli dubium esse poterit, quod ex his, & alijs supra cummulatis præsentare poterit ad beneficia, quæ inerant in bonis mariti defuncti, prout præsentare posse asserat Mier. hic num. 171 Celsus Hugo ad casum nostræ constitutionis, conf. 23.

95 nu. 1. aliqua Despuiol ad Mier. num. 131. & ferè sub eisdem terminis ad casum viduitatis Aragonensium obseruatur in illo Regno, vt per Portol. ad Molinū obser. 59. part. 4. fol. mihi 916. Quod fieri sic dices ex quo constitutio nostra, omnes fructus bonorum mariti transfert in viduam post annum luctus indistinctè, sub vniuersalitate de *tots los bens*, sub verbo *omniū*, quod nihil excludit, & cum fructus iuris patronatus consistant in præsentationibus (vt dicebamus) nil mirum si ad viduam transeat cū vniuersitate bonorum, & dominio illorum iuxta tex. in cap. ex literis de iur. patro.

96 Nec est sufficiens euasio dicere, quod similes fructus iuris patronatus non sint proportionabiles ad resarciendam viduam in damnis passis, ob non restitutam dotem, vt voluit Picus in d. l. Ticia, §. Ticia cum nuberet, num. 106. & alij supra allati nam præter quod dictio vniuersalis *omnis* textus nostri, excludat, & de iure sub hoc usufructu cadūt omnia, quæ sub proprietatibus resultare possunt ad l. usufructu bonorum, vbi Alex. ad l. falcid. l. vxori meæ, ibi: *omnium pertinere*, de usufr. lega. Tum etiam si usufructus solūm, & ad finem alimentandi usufructuarium concederentur, verum aliquantulum fieret, fructus proportionabiles ad alimentandum sub legato usufructus venire, & tunc legatum usufructus, seu quelibet alia dispositio, restringeretur ad vsu tantum, & non ad usufructum, & quanta sit differentia, inter dispositionem pro vsu, & pro usufructu, colligere manifeste poteris, ex l. 1. & tot. titu.

de usufr. iuxta l. 1. & toto titu. de vsu & habitatio. diuersi enim in iure sunt tituli, de usufructu, & de vsu, & de usufructu legato, & de alimentis legatis, vt sic mulier vidua tenentaria, quoscunq; fructus, qui sub nomine fructus comprehendi possunt, consequi dicamus ex nostro textu. Et consequenter fructus iuris patronatus quos diximus consistere in præsentationibus beneficij vacantis.

99 Quod autem firmamus cum nostris pragmaticis, vt vidua ad ius patronatus mariti præsentare possit, ita intelligo si vacatio beneficij succedat post annum luctus, nam cum ex tunc fructus faciat suos, & præsentatio sit fructus beneficij (vt dicebamus) erit certum præsentationem ad eam pertinere, non ita si beneficia vacassent in anno luctus, in quo solum vidua habet alimentata, & possessionem, tunc enim intrabit supra enarrata traditio, vt cum fructus non sint proportionabiles ad alimenta, vt sunt fructus iuris patronatus, cedere non debent ad vtilitatem usufructuarij, nec viduæ, etiam si habuerit possessionem bonorum mariti, nam cum ratione hypothecæ illa habere dicantur in anno luctus, & consequenter iure crediticio intrabit regula supra tradita cap. cum Bertoldus, de re iudicata, qua docetur ad creditorem hypothecariū, & pignoratitium non pertinere ius præsentandi, & tanto minus si vacassent beneficia in vita mariti, & pendente quadrimestre, ad præsentandum maritus decedat, quo casu ad illius hæredes pertinere, & non ad viduam sicut in primo casu erit dicendum.

102 Aduertendo etiam indices Ecclesiasticos, vt non ita instituant in beneficij presentatos ab istis nostris viduis tenentarijs, & usufructuarijs, etiam si constitutio nostra ipso iure transferat possessionem in illis, continuatiue in possessione defuncti. Ni si realiter, & verè. docuerint de iure patronatus, iuxta formam Concilij Triden. sub decreto de reform. Ses. 25. cap. 9. etiam si parate sint docere de quasi possessione presentandi in persona mariti defuncti, hec enim quasi possessio, vt suffragari possit, debet esse in eadem persona, & licet statutum continuet possessionem defuncti in heredem, & si enim 103 quasi possessio presentandi tribuat ius in eadem persona, quæ ius acquisiuit presentandi, non tamen hec continuatio potest suffragari, quia decretum Concilij procedit tam in petitorio, quam in possessorio. s. c. Rota censuit apud Coccinum decis. 463. in vna Terdonen. iuris patronatus 6. Aprilis 1609. aliqua Seraphin. decis. 1395. num. 4. & sepius concludit Rota statuta de continuanda possessione non trahi ad quasi possessionem iuris patronatus, vt in recentissi. quas tribuimus Farinac. 260. numero 4. part. 2.

104 Et sicut de nostra vidua dicimus, ius presentandi ad iura patronatus maritorum suorum iure tenentæ ad eas pertinere, quia sunt quasi dominæ, & habent bonorum possessionem, & consequenter ius presentandi, ad beneficia ex quo vniuersitas bonorum in qua inerat ius presentandi, ad eam fuerit translata dicendum erit de quolibet usufructuario vniuersali, siue ab ho-

mine habeat vsum fructum, siue à lege cum is quasi dominus apud omnes dicatur cum iure proprio. verè, & naturaliter possideant ad l. 4. de usufr. l. 1. §. ite Juliano de remission. dicendum erit vniuersalem bonorum usufructuariam presentare posse, vt docent Liber. de iur. patron. qui post longam disputationem tandem pro usufructuario vniuersali concludit. lib. 1. part. 2. q. 10. art. 3. num. 22. vbi refert Consuetum Rotæ Auditorum Casan. in consuetu. Burg. rubi. 4. §. 6. verbo, *Sur la moitié des héritages*, n. 3. in fin. ibi quando autem effect v. usufructuaria, & idem videtur esse de mente Iaso, l. diuortio. §. si vir solut. matrimo. Rochus. de Curt. in tracta. iuris patron. verbo ipse, vel is à quo quaest. 28. in fin. num. 64. Petr. Barbo. l. diuortio. §. si vir solu. matrim. num. 56. & 59. Gutier. de iur. 3. part. cap. 29. num. 6. Moh. de Hisp. primoge. lib. 1. num. 4. Garcia. de benefic. 5. part. cap. 9. numer. 21. Sotomaior, qui alios scitat de usufr. cap. 36. num. 35. Riccius, decis. 23. par. 1. Rota apud Mantuicam decis. 140. quam allegat Garcia. vbi supra, & Riccius in pract. iur. patrona. num. 143. & apud Seraphin. decis. 222. num. 3. ex quo enim dicimus usufructuarium quasi heredem esse, & equipollere heredi vniuersali, & consequenter quasi dominum, vt optime pluribus adductis declarat Castell. Sotomaior. de usufr. cap. 20. & cap. 33. melius omnibus à nullo istorum relat. Seraphi. decis. Rotali 1365. num. 10. & 25. quem videas fundatum in traditione Cuiacij ad quaestiones Papinianas l. 33. tit. de usufr. §. si vsum fructum

108

lib. 17. & l. 2 §. libr. 18. ff. quando dies legat. cedat, vt aduertant Senatores in Rota Romana nō remittere, informantes fundantes in obseruationibus Cuiacij ad Scholas, & speculationes, sicut nobis aliquando contingit dum adducemus sub informationibus insigniora fundamenta in quibusdam traditionibus Cuiacij responsum fuisse, vt eas seruarem ad Scholas, & ad vsum speculationum, pro quo tantum Cuiacius, cum Antonio Fabro deseruire possit, indebitū æquidem tanto auctori, de quo debuissent, & plus in vfu practico facere, cuius dexteritate, notum est, vniuersam ferè iuris prudentiam informari posse, & insigniora loca illius enodata suis lucubrationibus remansisse, vt inde sicut bona omnia transire constat, quantum ad possessionem naturalem, & veram in usufructuarium vniuersalem, transferit etiam cum vniuersitate bonorū ius præsentandi, per quam translationem dominium transire dicendū sit iuxta l. traditionibus, C. de pactis tanquam fructus ex generalitate l. usufructu lega. 7. de usufructu iuxta iura decretalium in cap. ex literis, & cap. cū sæculum de iur. patro.

109

Et demum ex his fiat regula generalis, vt ius præsentandi sit in omnibus illis, qui habent dominium, seu quasi, bonorum in quibus inest ius patronatus, & sic interpretes omnes, pragmatici, & Senatores, quoties agunt de supradicta disceptatione, apud omnes discussa, & controuersa, ad quem ex coniugibus pertineat ius præsentandi in beneficijs dotalibus in primis terminandam esse supponunt, aliam

110

quæstionem multo plus controuersam, penes quem sit dominium rei dotalis, an penes maritum, an penes vxorem, sic video ex neothericis ratiotinari Ioannem Sahagun in repetitione c. quanto de iudic. nu. 25. vbi postquam ad vtrāque partem discussit cui ex coniugibus pertineat ius præsentandi ait sub nu. 25. *Quo circa certum est difficultatem consistere in illa disputatione an dotis dominium sit penes vxorem, vel maritū, & huius exempli ductus Nicolaus Garci. sub suo tracta. de benefic. 5. par. cap. 9. n. 148. postquam tractatum introduxerat huius quæstionis, an ad mulierem dominam dotis, an ad maritum ius præsentandi spectet, ait sub his verbis. Hæc quæstio ab illa pendet apud quem sit dominium rei dotalis, an ad maritū, an vero ad vxorem, & ita sit apud eundem Gartiam, vt ante quam deueniat ad tractatum quæstionis principalis, cuius nempe sit ius præsentandi, an mariti, an vxoris ex num. 149. ad num. 176. sumpsit perfunctoriæ tractatum penes quem sit dominium rei dotalis, an penes virum, an penes vxorem, vt exinde fiat verū ad discernendū cui competat ius præsentandi, inspiciendum esse an dominium bonorum in quibus inest ius patronatus sit penes præsentare volentem, vt tūc instituenda sit illius præsentatio. Et quamuis noster Fontanel. sub claus. 6. glos. 1. part. 3. numer. 4. ab hac ratione voluerit discedere non video aliquid ab eo allegatum, quod releuet, hanc domnij cōsiderationē, quæ resultat ex decretali ex literis vbi Pontifex ex translatione vniuersitatis bonorum cum dominio,*

111

ius patronatus transire permis-
ferit sub illis verbis decretalis,
ibi: *prædictam villā fuerit ad fir-
mam concessa*. Igitur cum vnuer-
sitate bonorum, & dominio illo-
rum permittitur translatio iu-
ris patronatus. Quid est ergo,
quod voluerit Fontanella am-
plius ratiocinare?

112

Vnde postquā iam facta fuit
communis sententia, & in omni-
bus ferè tribunalibus recepta,
vt dominiū rerum dotalium sit
penes maritum iuxta, glos. capi-
talem l. in rebus ver. naturali, C.
de iur. dot. vbi Bar. num. 3. Bald.
num. 6. Salic. num. 5. Pinel. l. 1. 3.
par. C. de bon. mater. nume. 12.
Marc. Anto. Quæsa. diuersa. 99.
cap. 14. num. 18. Palac. Rub. in c.
per vestras de dona. int. vir. § 43.
nu. 2. Aloisius Leo in l. doce an-
cillam, C. de rei vindic. Anton.
Faber. de eror. descas. 10. error.
2. & 6. & decas. 16. error. 2. Petr.
Barbos. l. dotalem solut. matrim.
num. 1. cum seqq. Castell. Soto-
maior li. 1. de vsufr. cap. 4. num.
18. Ioannes Sahagun vbi supra,
num. 18. & 25. vbi bene fundat
Anto. Pichar. qui omnia cum mu-
lat iura fundantia in princi. in-
stitui. quib. alien. licet, nume. 10.
Garci. de beneficijs vbi supra n.
176. vbi plures refert, & de Sena-
tus Sebusiani obseruantia testa-
tur Anto. Faber in suo C. sub ti-
tul. de non numera. pecu. diffin.
6. vbi sub nume. 8. concordando
iura inter se discrepantia ait, vt
iura, quæ disponunt, vt dominiū
sit penes mulierem intelligan-
tur de dominio quiritariano, illa
vero iura quæ dant dominiū ma-
ritis intelligantur de dominio
bonitario, vt sic constante ma-
trimonio maritus sit dominus
bonitarius, mulier vero domina

113

quiritaria, fundando istam di-
stinctionem in l. quamuis 78. de
iur. dot. asserens etiam in con-
curfa dominum bonitariū, præ-
ferendum domino quiritariano,
& tandem pro dominio mariti
est decisio Valentina apud no-
bilem Francis. Hieron. de Leon
Supremi Consilij Aragonū dig-
nissimū Senatorem 39. num. 21. &
diximus latius sub 7. t. decla. 5.
num. latè Gacian. discept. c. 985.
nu. 3. cum seqq.

114

Inde etiam & alia correspec-
tiua, & ab ea deriuatiua, seu de-
pendens, facta fuit & alia com-
muniore, & contra illam Rotæ
traditionem habitam sub decis.
10. in nouis, quam Fontanel. pro
muliere esse dixerat ea non dis-
cusa loco supra citato, vt ius præ-
sentandi in beneficijs dotalibus
pertineat ad maritum, cuius præ-
sentatio debeat præferri factæ
ab vxore tanquam ex fructu re-
rum dotalium procedens, & ad
maritū spectās, Rochus de Curt.
de iur. patrona. verbo vel ipse q.
28. Palac. Rub. in allegato, § 43.
cap. per vestras, num. 1. & nume.
9. Roma. l. fin. num. 50. solut. ma-
trimo. Anto. de Butr. in cap. fin.
de concess. præben. Præpo. in d.
cap. per vestras, Rebuf. de domi-
na. q. 17. nume. 56. Gracian. reg.
26. Spin. in Specu. testam. glo. 3.
num. 112. Gutier. de tutel. 3. par.
cap. 29. num. 3. vbi alij Baeça de
non meliora. rat. dot. filia c. 26.
nu. 1. & de decim. tuto. cap. 23.
num. 18. 30. & 33. Castillo Soto-
maior de vsufr. cap. 36. num. 36.
Petr. Barbos. in d. l. diuortio. §. si
vir. num. 55. in fin. cum duobus
seqq. solu. marr. post Fontanell.
loco supra citato, Ioannes Saha-
gun vbi supra ad partes, nu. 12.
ad nume. 25. Sarmiento Selecta

lib. 3.

lib. 3. cap. 10. in fin. Parlador. dif-
feren. iur. cap. 120. num. 22. Ric-
cius in prac. iur. patrona. decis.
223. Mantice. de tacit. & Ambig.
lib. 2. tit. 30. nume. 20. & melius
sub allegata decis. Rotæ 140. vbi
sub num. 10. respondet ad deci-
sionem 10. diuerso. in nouis sub
tit. de iure patrona. á quo sump-
sit Garci. de benefi. d. 5. par. cap.
9. num. 187. & 183. vt nempè ver-
ba illa finalia decisionis Rotæ
vbi habetur. *Crederem præsentatum ab uxore*, non sint decisio-
nis, sed recopiatoris, decisio
namque ibi solum fuit habita
pro validitate consuetudinis im-
memorabilis concedentis ius
maritis in præsentationibus fa-
ciendis, super patronatibus vxo-
rum, & postea subdit compila-
tor, quod si deficeret consuetu-
do tunc. *crederem ad uxorem per-
tinere*, hæc verba ad censum cõ-
pilatoris sunt referenda, cū ver-
bum illud singularis numeri, *cre-
derem*, sit ad Rotales iudices ina-
daptabile, & sic non iudicio Ro-
tæ, sed compilatoris ait eadem
Rota sub Cardinali Manti. 140.
fuisse sic dictum, in allegata de-
cisione 10. cui derogatum est
per dictam Mantice decisio-
nem.

115
116
Et confirmatur hæc sententia
per obseruantiam alterius casus
in quo deficiente dominio, non
permittitur præsentatio ad be-
neficia iuris patronatus illorum
bonorum, in quibus administra-
tio alicui concessa fuisset, vt in
tutore, & curatore, qui licet ad-
ministrationem bonorum pu-
pilli, & minoris habeat, nullo
modo ad beneficia præsentare
poterit, sed pupillus in quo resi-
det bonorum dominiũ Rochus
de Curt. in tracta. iur. patro. ver-

bo competens q. 4. num. 13. Pa-
uin. in tracta. de potesta. cap. sed.
vaca. par. 2. q. 5. num. 5. & est cõ-
munis sententia pro qua alle-
gant text. in can. decernimus
16. quæst. 7. Nicola. Deltin. de iu-
re prtrona. lib. 2. q. 10. nume. 18.
& antea glos. in cap. ex eo de ele-
ctio. in 6. Ioan Sahagum in d. c.
quanto num. 12. de iudic. & me-
lius num. 22. vbi ideo præfere-
dam præsentationem á pupillo
factam, quia tutor nec dominiũ
vllum, nec possessionem bono-
rum aliquam habet. á quo sump-
sisse inuenio Garci. de benefi. p.
5. cap. 9. num. 186. & 189. & fuisse
Gutier. de tutel. 3. par. cap. 29. n.
2. cum seqq. si igitur habentibus
dominium salt em vtile bonorũ
& eorũ possessoribus datur ius
præsentandi ad beneficia iuris
patronatus illorum, & vidua no-
stra sit huiusmodi naturæ, & sint
eiusdem omnes vsufructuarij,
ab homine dati vniuersales, fiet
certum, ad similes dandam fa-
cultatem præsentandi, ad bene-
ficia vacantia.

117
Et sicut præsentationem be-
neficij patronalis factam ab alio
quam a vidua vsufructuaria, di-
cimus nullam, cum fructus iuris
patronatus in præsentando con-
sistens, non minus ad eam perti-
neat, quam ceteri fructus. Eo-
dem modo dicemus permuta-
tionem consimilis beneficij, si-
ne consensu eiusdem viduæ fac-
tam, annullandam esse, licet non
sit ipso iure nulla, cum eam dica-
mus patronam beneficij, duran-
te tenuta, absque cuius consensu
solent de iure similes permuta-
tiones annullari, vt est in cõmu-
ni canonistarum sententia, vt
per Rochum de Curt. de iure
patro. verbo honorificum q. 3.

Felin.

Felin. in cap. cum Bertoldus nu.
 15 de re iudic. Couar. in practi.
 cap. 36 num. 9. Rebus. in prac. 3.
 par. signature, nu. 40. & 41. Mas-
 card. de proba. conclus. 178. nu.
 3. & 12. Spin. in Specul. restam.
 glos. 4. nume. 301. Flamin. Paris.
 qui ait pluries in Rota decisum,
 de resigna. lib. 2. q. 4. nu. 18. Rot.
 in nouis decis. 5. de rer. permut.
 & apud Egid. Bellame. decis. 87.
 & 179. & nuper in vna Gerund.
 beneficij 5. Iulij 1593. coram Li-
 ta quam transcripsit, & pluribus
 alijs adductis exornauit Nicol.
 Garc. de benefic. par. 11. cap. 3.
 num. 19. & cap. 4. num. 72. & ite-
 rum apud Seraphin. decis. 25.
 Gracian. foren. cap. 835. num. 2.
 & 3. Licet multi teneant non a-
 nullandam similem permutatio-
 nem, sed ipso iure nullam effici
 quos cumulat Ceuillos com-
 mun. contra communes q. 282.
 num. 14. quæ reprehendit Garc.
 vbi supra num. 20. ex quo con-
 funderat terminos resignatio-
 nis, & permutationis Couar. vbi
 supra num. 9. Sed indebite repre-
 heditur Ceuillos, quia licet per-
 mutatio diuersum nomen ha-
 beat, in ventre tamen trahit re-
 signationem, ad fauorem per-
 mutantium, ita vt permutatio
 nihil aliud sit, quam reciproca
 resignatio facta ad inuicem in-
 ter resignantes, Goncal. ad reg.
 8. Cancell. glos. 14. num. 39. Fla-
 min. de resignatio. lib. 11. q. 5. n.
 19. Stepha. Gracian. foren. discip.
 cap. 835. num. 7. vbi dicit omnẽ
 dispositionem loquentem de re-
 signatione, intelligendam de il-
 la, quæ sit ex causa permutatio-
 nis allegat Rot. decis. 16. nume.
 3. cum seqq. de rer. permuta. in
 antiq.

Quod adeo verum est, quod

si de facto scienter permutatio
 subsequatur, sine consensu pa-
 troni, & ab ordinario institua-
 tur non poterit, resignans bene-
 ficium patronale, reddere ad il-
 lum, sed tanquam vacans pote-
 rit patronus illum presentare,
 vt ex Sarnensi de infirmo regi-
 nante, quest. 17. col. 4. in princi-
 pio post Panorm. in cap. signifi-
 catum de præben. tenet, Garc.
 de benefic. par. 11. cap. 3. num. 20.
 Rota in illa Gerunden. permu-
 tationis 5. Iunij 1593. ratata per
 eundem Garc. nu. 19. Cauedo.
 in tracta. de patronatibus Regiæ
 Coronæ cap. 10. num. 2. Riccius
 decis. 207. lib. 1. Seraphin. decis.
 23. & in alia Salmantina pensio-
 nis 13. Iunij 1586. cum alijs late
 adductis per Gracian. foren. cap.
 835. num. 2. & 3.

Iste autem consensus permu-
 tationi presentandus debet esse
 expressus, vel saltem tacitus, cū
 acquiescentia, & tollerantia pa-
 troni, vel viduæ nostræ, per qua
 drimestre computandum a die
 scientiæ permutationis intra q̄
 debuerat presentare alias enim
 si vidua nostra usufructuaria,
 seu quilibet alius patronus lai-
 cus contradiceret permutatio-
 ni, seu denegauerit consensum,
 nullatenus valere permutatio-
 nem tenebis, licet vsque aduch
 pro constanti fuerit habitum, so-
 lam patroni requisitionem, &
 notificationẽ sufficere, petitũq;
 solum consensum licet non ob-
 tentum patroni satis esse, & sic
 communẽ vsum obtinuisse cre-
 do hoc habuisse principium a
 quadam traditione Rebuffi sub
 sua praxi beneficio. tit. de per-
 mutatione, num. 22. vbi dixerat
 hodie de vsu communi sufficere
 solã patroni interpellationẽ

ad